

ОГЛЕДИ ИЗ КАНОНСКОГ И ЦРКВЕНОГ ПРАВА

RIMOKATOLICI I KR ' TEWE

Rimokatolici su, danas, samo prividni naslednici Svete, Prvočasne Rimske Dijeceze. Napustiv,,i spasonosnu veru, oni su istupili iz broja onih, koji se spasavaju. Napustiv,,i Bogopredane spise Svetih Otaca, oni su otpali od su,,tine sve,,tene jerarhije, žime su izgubili puno u apostolskog prejemstva i, dakle, ostali su bez episkopske vlasti i blagodati. Od Crkve su otpali u jeres.

„...Jer, su,,tinu na,,e jerarhije sastavqaju Bogopredane rije-
ži, to jest, pravo poznavawe bo anstvenih Kwiga...“ (2. kanon
VII Vas. Sab.)

„Ti si odbacio znawe, i ja u tebe odbaciti, da mi ne vr,,i,,
slu be sve,,tenižke.“ (Osija 4. 6.)

„...jeresi (sastavqaju oni) koji su se sa svijem odvrgli, i od
same vjere otu ili...“ (1. kanon Vas. Vel.)

Rimokatolici u svemu potvr uju 13. kanon IX Vas. Sab. koji
ka e: „Po,,to je nečastivi posijao sjemena jeretižkoga kukoqa...“.
U wihovoj nauci ne postoji samo jedno sjeme, jedna pogre,,ka, nego
postoje sjemena, tj. mno,,tvo pogre,,aka. Izme u svih, izabra emo
sjeme „filiokve“, koje su,,tinom pora a mnoga druga.

Filiokve (od Sina) jeste uževe da Sveti Duh ishodi ne samo
od Oca, nego i od Sina. Ova jeres je vekovima pre 1054. godine, no-
,,ena franažkim fliokvistima, opsedala Rimsku Crkvu. I onda
,,wi Sveti Oci Rimske Crkve su jeres mažem Duha u korenu sase-
cali. Papa Lav III je, početkom IX veka, razgnevqen predlo enim
mu filiokvistižkim simbolom vere, dao da se Nikejsko-carigrad-
ski Simvol vere ugravira na dve srebrene plože, i da se iste ista-
knu u Rimu na javnom mestu, da bi se svako mogao uveriti o tome,
koja je vera apostolska. Ipak, ako ovaj, i wemu sližne druge akte,
mo emo shvatiti kao osudu uževe „filiokve“ u okviru Svete, Rim-
ske Dijeceze, onda Carigradski Sabor u hramu Sv. Sofije, odr an
879. godine, svakako predstavqa svecrkvenu osudu istoga uževe.
Sabor su sažiwavala 383 oca, a papu Jovana VIII zastupala su tri le-
gata. Sabor je izrekao osudu uževe filiokvista, bez navo ewa ime-
na nosilaca jeresi, „to je vi,,e ustupak istorijskim okolnostima,
nego „to mewa ili umawuje znažaj osude filiokvista kao jeretika.

Ovaj Sabor je izdao i tri kanona, koji imaju op,teobavezni karakter. Sabor je poznat i pod imenom X Pomesni Sabor.

Sve ovo se nije pokazalo dovoqnim. Franci filiokvisti su ogvem i mašem, tokom mnogih decenija, uklawali pravoslavne najsvetije episkope Rimske Dijeceze, dok na kraju nisu svoju la , inaše ranije osu enu, podigli na stepen „istine“. Tada su, kao „to rekosmo, izgubili sr apostolskog prejemstva i otpali od Crkve.

Sr apostolskog prejemstva nije u samom dodiru ruke sa uže- nika na uženika, nego je u prenosu nasle a Bo ijeg, nasle a u prvom redu vere i ispovedawa tj. užeawa, zapeša enog krstom, „to je osno- va nasle enog prava dre„ewa i vezivawa, koje je, opet, su„tina episkopske vlasti. Stoga 2. kanon VII Vaseqenskog Sabora i ka e da „su„tinu na„e (episkopske) jerarhijske sastavqaju Bogopredane riješi“. Bogopredane reši jesu osnov. One su prvo nasledne, prvo Bogopredane.

„Ako ostanete u meni i riješi moje u vama ostanu, „to god ho ete i„tite i bi e vam.“ (Jovan 15.7.)

Jasno je da hirotonija, ili su ewe (iskawe postavqawa ili svrgavawa), kroz „ta se ogleda apostolsko prejemstvo, ne mo e bi- ti usli„eno, ako se napuste Bogopredane reši. Umesto dodira uže- nika na uženika, apostolsko prejemstvo, a time i put Crkve kroz istoriju, jeste u ušeni„tvu, u šuvawu nauke. Tada dodir ima svoj nesumwivi znašaj.

O ovome imamo pouzdano svedošanstvo u odredbama sve„tenih kanona.

Hirotonija (postavqawe) klirika na bilo koji stepen, ako je izvvr„ena od strane episkopa, koji ispovedaju jeres, koji su napusti- li Bogopredane reši, nema vaqanosti.

„...koji su od takovih kr„teni ili rukopolo eni ne mogu biti ni vjemi, ni klirici.“ (68. kanon Ap.)

„Takovi“, koji se kod jeretika episkopima zovu, ne mogu uvesti šoveka u op„tewe vernih (kr„tewem), ni u kliriško op„tewe (ru- kopolo ewem). 'ta vi„e oni ne mogu ni primiti u op„tewe osu- enog.“

„Koji su za nepodobna djela bili osu eni od Svetoga Sabora, ili od svojih episkopa, pak Nestorije, protivu pravila i po svojoj u svašem samovoši, ili wegovi jednomi„qenici, posta- ra„e se, ili se u naprijed postaraju uspostaviti ih u op ewu, ili na pre a„wi stupaw, na„li smo pravišnim, da oni od toga nikakve koristi nemaju, i da moraju, pokraj svega toga, oštati opet svrgnutima.“ (5. kanon III Vas. Sab.)

Kanon se izrekom odnosi na Nestoriji, i wegove jednomi„qe- nike, ali sve „to odre uje, odre uje obzirom na to „to je Nestori-

ja jeretik, pa otuda kanon ima svoju dovezuju u snagu, svakako, i za druge jeretike. U suštini odredbe, zabranjuje se da jeretik preispituje osudu Crkve, osudu izrečenu od strane Svetog Sabora, ili zakonitog i pravovernog episkopa. Izrečena osuda Crkve je izrečena blagoda u, uže, em Svetoga Duha. Jeretiku, koji je zbog jeresi otpao od iste, nije moguće ulaziti u dotičnu osudu. 'ta više, kanoni zabranjuju (v. 32. kanon Ap. i 2. kanon II Vas. Sab.) i pravovjernim Saborima da ulaze u osudu drugih pravovernih Sabora, i pravovjernim episkopima da ulaze u osudu drugih pravovernih episkopa, ako prelaze granice svoje jurisdikcije. Zato kanon i kaže da jeretici kad primaju osu enog u opšte, postupaju protivu pravila. No, kanon, ne dozvoljavaju i jereticima, kao takvima, da ulaze u osudu izrečenu od strane Crkve, zapravo zabranjuje da se protiv istih osuda izjavuju albe jereticima, a nare uju i da oni, koji su od jeretika uspostavljeni u opšte i slu bu, moraju ostati opet svrgnutima, u stvari se izražava misao, da ako neko izjavi albu na osudu izrečenu od svojih episkopa jereticima, time sam protiv sebe krajnju osudu izriče, ako je Crkva osudila dotične jeretike (vidi daqe).

Jeretici ne samo „to ne mogu reavati po albi pravoslavnog, ve oni ne mogu, čak i ako se na u da su kojim služajem, usloveno rečeno, nadre eni pravoslavnom kliriku (u tronu episkopa npr.), da izriču vaqane prvostepene osude istih.

„Ako su koji klirici u kakvom gradu, ili selu, bili li, eni sveštenstva od Nestorija, ili wegovih sqedbenika zbog toga „to su pravo ušli, pravično nalazimo da isti opet zauzmu svoj stupaw...“ (3. kanon III Vas. Sab.)

Jeretik nad onim klirikom pravoslavnim, koji pravo uži nema sudske vlasti, a to „to kanon poniže kao da jeretik nema samo onda sudsku vlast kad je u pitanju čistota vere, jeste privid. Druge prestupe (izvan čistote vere) pravoslavnih klirika, tako e e suditi pravovjerni episkopi, kad se za to steknu uslovi. Stoga se oni ne mogu smatrati ni krivim, ni nevinim, samo zbog toga „to su osu eni od jeretika.

„...Uop e pak nare ujemo, da nikakav klirik, koji jednako misli sa pravoslavnim i Vaseqenskim Saborom, ne mora ni pod kakvim načinom potliwen biti episkopima, koji su se odmetnuli, ili koji se odmetnu.“ (Br. 3. kanon III Vaseqenskog Sabora)

Ova, završna, odredba potvr uje „to smo rekli u tumažewu prve odredbe toga istoga kanona. Nikakav pravoslavni klirik ne mo e biti ni na koji način potliwen u crkvenim stvarima jeretičkim nazovi episkopima. Sasvim je jasno da takvi nazovi episkopi ne mogu imati sudsku vlast ma u kakvom bilo crkvenom prestupu nad

pravoslavnim klirikom. I ne samo sudsku vlast, nego bilo koju drugu crkvenu vlast!

Naravno, i 5. kanon, i 3. kanon III Vasegenskog Sabora, dovode u suprotstavqaju u vezu odluku i veroispovedawe Svetog, pravoslavnog i Vasegenskoga Sabora i wemu sleduju ih klirika, i Nestorija i wegovih jednomi„genika. Naime, da bi se episkop smatrao li„en episkopske vlasti, a time i episkopstva, sa svim posledicama koje kanoni odre uju, on mora slediti nauci (u ovom sluĉaju Nestorijevoj), koja mora biti od sve Crkve (tj. od Sabora, koji ima peĉat istinitosti Vasegenske Crkve), prepoznata kao la na i osu ena. Ovo stoga da ne bi svako po svome naho ewu sudio episkope i otkazivao im poslu„nost. Nestorijanstvo je osu eno na III Vasegenskom Saboru i otuda Nestorijevi nazovi episkopi vi„e nemaju episkopske vlasti. Otuda ih kanoni III Vasegenskog Sabora iskuĉavaju iz svake vlasti, zapravo iskuĉuje iz apostolskog prejemstva. Jasno je da je apostoliĉnost (istinitost) vere uslov episkopske vlasti. A opet, episkopska vlast je uslov apostolskog prejemstva, jer kako neko mo e Ĺiniti naslednike apostolske vlasti, ako je istu vlast sam izgubio (v. 68. kanon Ap.).

Mo da neko pomisli da se odredbe kanona III Vasegenskog Sabora odnose samo na nestorijanstvo, jer se izrekam samo ta jeres pomiwe. Zapravo, odredbe jesu samo primena op„te misli o jeresi i episkopskoj vlasti (time i apostolskom prejemstvu) na konkretnan sluĉaj nestorijanstva. Neposredan izraz ove misli nalazimo u odredbi 15. kanona IX Pomesnog Sabora:

„...Jer oni, koji se odjequje od op ewa sa svojim predstojnikom zbog kakve jeresi, koja je od Svetih Sabora, ili Otaca osu ena, to jest, kad on javno propovjeda jeres i otkrito woj u crkvi uĉi, takovi ne samo „to ne e podle i kazni po pravilima za to „to su prije sabornoga razbora odjelili se od takvog episkopa, nego e na protiv biti zaslu ni Ĺasti, koje pravoslavcima pristoji. Jer oni nijesu osudili episkope, nego nazovi episkope i nazoviuĉitege, niti su raskolom poru„ili jedinstvo Crkve nego na protiv pohitali su da oslobode Crkvu od raskola i razdijelewa.“

Ovo je izuzetak od pravila da episkop u iva punu vlast i Ĺast sve dok ne bude Saborom osu en i svrgnut. Kanon pohvaquje onoga, koji prekine op„tewe sa episkopom (otka e mu svaku poslu„nost u smislu 3. kanona III Vas. Sab.), koji propoveda jeres, koja je ve kao takva prepoznata i osu ena od strane Svetih Sabora, ili Otaca, Ĺak i pre no „to Sabor dotiĉnoga episkopa, ne svrgne istoga sabornim razborom, primewuju i odluku Svetih Sabora, ili Otaca. Samo u tome sluĉaju (stoga kanoni III Vas. Sab. i govore o nestorijanstvu jeresi tim Saborom osu enom), koji se odequje od jo„ u tronu episkopa, ne osu uju ga svojim naho ewem, nego se pokazuju

sledbenicima Svetih i pravoslavnih Sabora, te sudom istih Sabora dotične episkope ne smatraju za istinske episkope i učitege. Odstupawe od vere, jeres, jeste Ćin koji episkopa sasvim li,ava episkopske vlasti i pre wegovog svrgnu a, bio on Nestorije, ili koji god drugi episkop, tj. nazovi episkop. Zato odredbe III Vas. Sab. smatramo op,,teva e im, dakle, za sve jeresi, a ne samo za nestorijanstvo.

Jeretik ne mo e postaviti, suditi, umilostiviti, niti dr a-ti u ma kakvoj vlasti pravoslavnog klirika. Stoga, jeretik ne mo e imati apostolskog prejemstva!

Rimokatolici su, postav,,i i sami filiokvisti, potpali pod osudu Svetog X Pomesnog Sabora, koju su osudu i sami na tome Saboru izrekli. Anatema iz 1054. godine protiv rimokatolika samo je primena osude jeresi „filiokve“ na ispovednike te jeresi rimokatolike. Dakle, osuda X Pomesnog Sabora, koji ima znaĳaj svecrkvene osude, u anatemi iz 1054. godine protiv rimokatolika nalazi svoju praktiĳnu primenu. Zato i nije bilo potrebno, u skladu sa ranije reĳenim, da se sastaje novi svecrkveni Sabor da bi se anatema izrekla. Svaki klirik pravoveruju i, bio on u okviru Rimske Dijeceze ili ne, mogao je da prekine op,,tewe sa Rimskim nazovi episkopima. Tako isto i svaka Pomesna Crkva mogla je samostalno prekinuti op,,tewe sa Rimskom nazovi Dijecezom. Anatema je samo realizacija iste mogu nosti. Mi govorimo o mogu nosti ne u smislu neĳega „to mo e biti, ali i ne mora, kao da se op,,tewe sa Rimom nije moralo prekidati. Ono se moralo prekinuti i anatema se morala¹ izre i:

„...A ako koji ne ĳuva i ne prima sve spomenute dogmate blagoĳastija, ne misli i ne propovijeda tako, nego ho e da ih porije, neka bude anatema, po naredbi, koja je ve izdana od reĳenih Svetih i bla enih Otaca, i iz imenika hristjanskoga, kao tu in, neka bude iskquĳen i izbaĳen. Jer mi, prema onome „to je prije ustanovĳeno, sa svijem smo presudili, da se ni,,ta niti dobavĳa, niti oduzimĳe, pak inaĳe nijesmo nikojim naĳinom ni mogli ustanoviti.“ (1. kanon Trul. Sab.)

Mogu nost o kojoj mi govorimo, je mogu nost naĳina prekida op,,tewa i izricawa anateme protiv rimokatolika.

¹ U tom smislu nestrpĳivo oĳekujemo obja,,wewe arhijereja Carigradske Patrijar,,ije za jednostrano ukidawe anateme protiv rimokatolika pri wihovom ostajawu u svome jeretiĳkome nazovi uĳewu.

RIMOKATOLI " KO KR ' TEWE PO SEBI

Da li rimokatolici u okviru svoje organizacije imaju istinito kr„tewe? Ovo bi se pitawe moglo i drugačije iskazati. Da li rimokatolici, budu i da su otpali od apostolske vlasti i prejemstva, mogu saop„tavati blagodat kr„tewa? Ili, da li čovek, „kr„ten“ od rimokatolika, prema značaju svete tajne kr„tewa, jeste član Crkve, koji se može priče„avati ostalim svetim tajnama Jedne, Svete, Saborne i Apostolske Crkve pravoslavne?

Pitawe jeretičkog kr„tewa nije novo pitawe. Ono se kroz istoriju Crkve često postavčalo. Postavčqa se i danas. Na meqa se najče„e odgovara pozivom na svete dogmate Crkve. Duboko po„tuju i dogmate, mi smo, u nastojawu da potvrdimo, ili opovrgnemo, različita njihova tumačewa, po i od sve„tenih kanona, kao zakonskog izraza svetih dogmata.

„Zapovijedamo da se svrgne episkop, ili prezviter, koji prizna kr„tewe ili rtvu jeretikâ. Jer: kako se sla e Hristos s velijarom? ili kakav dijel ima vjemi sa nevjernikom?“ (46. kanon Ap.)

Crkva osu uje priznavawe kr„tewe ili evharistiju jeretika od strane pravoslavnog episkopa, ili prezvitera. U licima koja kanon spomiwe (episkop, ili prezviter) kao one koji ne smeju da priznaju jeretičko kr„tewe ili evharistiju ve naslu ujem koje radwe kanon ima u vidu kad ka e: „koji prizna“. Shodno svome člinu u kliru episkop i prezviter, za razliku od drugih klirika, imaju vlast da redovno krste i svr„avaju evharistiju. Ovo i sam kanon podvlači u svome tekstu. Priznavawe koje kanon osu uje vezano je za vr„ewe ovih vlasti. Drugi klirici (npr. akon) mogu kroz razgovor izneti stav da je jeretičko kr„tewe istinito, ali to priznawe nije ovim kanonom osu eno. Treba uočiti da kanon ne odvajja zarezom kr„tewe od evharistije, „to ukazuje na to da kanon ne čini su„tinsko odvajawe ove dve svete tajne, nego ih posmatra u njihovoj odnosnoj puno i. Priznawe kr„tewa ili firtve, koje ovaj kanon osu uje, jeste svaki akt svetotajinskog op„tewa, a posebno evharistijskog (i s tim u vezi kr„tewskog) op„tewa sa jereticima. U su„tini, kanon odredbom ne dopu„ta da se svetiwa Crkve me„a sa nesvetim, ili boqe re i, sa oskvrvenim. To potvr uje i pouka kanona: „Kako se sla e Hristos s velijarom?“. Kako se sla e Crkva, kr„tewe i liturgija Telo Hristovo, s nečastivim jereticima i njihovim zloslovoqima.

Budu i da kanon osu uje crkveno (svetotajinsko) op„tewe s jereticima, i tu osudu izriče rečima: „Zapovijedamo da se svrgne episkop, ili prezviter, koji prizna kr„tewe ili rtvu jeretika“,

to je jasno da kanon ne priznaje kr„tewe jeretika, i to bez ikakve razlike me u wima.

Jo„ odre eniji je 47. kanon Apostolski. On ne posmatra kr„tewe u vezi sa evharistijom, tj. rtvom.

„Episkop, ili prezviter, ako iznova krsti onoga, koji u istini ima kr„tewe, ili ako ne krsti onoga, koji je od nečastivih bio oskvrven, neka se svrgne; jer se narugao krstu i smrti Gospodwoj i nije razlikovao prave sve„tenike od la nih sve„tenika.“ (47. kanon Ap.)

Kanon izrekom zabrawuje kr„tavawe Łoveka, koji nesumnwivo „u istini ima kr„tewe“, i nekr„tavawe Łoveka, „koji je od nečastivih bio oskvrven“. Ovim, kanon pravi razliku izme u pravoslavnog, crkvenog kr„tewa, i oskvrnu a od strane nečastivih, koje ti nečastivi zovu kr„tewem. Su„tina razlike jeste u tome da spređi da se oskvrnu e prizna za kr„tewe, ili da se kr„tewe smatra za oskvrnu e. Ukoliko bi se oskvrnu e priznalo za kr„tewe, do„lo bi do svetotajinskog op„tewa sa jeretikom, jer bi jeretik u tom sluđaju imao slobodan pristup rtvi, „to zabrawuje 46. kanon Apostolski. Kanon to naziva rugawe krstu i smrti Gospodwoj.

Razliku izme u kr„tewa u istini, i oskvrnu a od strane nečastivih, kanon dovodi u direktnu vezu sa razlikom izme u pravih i la nih sve„tenika. Nerazlikovawe pravih od la nih sve„tenika, vodi nerazlikovawu kr„tewa u istini, od oskvrnu a od strane nečastivih. Ova paralela otkriva da kr„tewe u istini, jeste samo ono kr„tewe koje se dobija kroz prave sve„tenike (ili prave verne, ako je svetowalđko kr„tewe u pitawu, v. 68. kanon Ap.). Naziv „kr„tewe u istini“ i ređena veza izme u tog kr„tewa, i pravog sve„tenika, ukazuje na to „ta đini kr„tewe istinitim i sve„tenika pravim; te „ta đini kult la nog sve„tenika oskvrnu em, sve„tenika la nim i nečastivim. To je Istina, koja se pojavquje kroz jedinu istinitu veru, i veroispovedawe. A to upravo odre uje ve pomenuta odredba 2. kanona VII Vaseqenskog Sabora o pravom poznavawu Bogopredanih ređi i Kwiga, kao su„tini sve„tene jerarhije. Otpadawe od ovih, spasonosnih ređi i nauke, poni„tava ne samo vlast (kao „to smo videli), nego i blagodat. Stoga jeretiđki nazovi sve„tenik jeste la an i nečastiv, i stoga on i ne mo e da krsti, ve mo e samo jo„ vi„e da skvrni. Kao „to vera vodi spašewu, nevera vodi propasti.

Kao i 46. tako i 47. kanon Apostolski odriđe svaku blagodat jeretiđkim organizacijama, bez ikakve razlike me u wima. Ako se organizaciji odrekne priznawe kr„tewa, rtve, molitve, sve„tenstva... odriđe joj se svaka blagodat:

„Ne treba primati jeretiđkih blagoslova, jer su oni vi„e zloslovqa, nego li blagoslovi.“ (32. kanon Laod. Sab.)

Ovaj kanon, tako e, ne pravi razliku izme u jeretika, nego kao govore i za sve jeresi, ka e: „Ne treba primati jeretičkih blagoslova“. Mno ina, kojom se ka e: jeretičkih blagoslova, ukazuje na to da svi blagoslovi, sva davawa osve ewa, koja daju jeretici, jesu zloslovqa. Otuda se reš: „Ne treba“ ne mo e shvatiti u savetuju em, nego u zapovednom znašewu. Svi jeretički blagoslovi jesu zloslovqa, skvme, pa tako i kr„tewe, „to je potvrda 46. i 47. i drugih kanona apostolskih i Otačkih.

Otpav„i od apostolske vlasti, jeretici su otpali i od mogu nosti da budu posrednici Bo ije blagodati.

„...Nije uputno, da blagosiqqa drugoga onaj, koji mora svoje rane da liježi; a blagosiqawe je davawe osve ewa; pa koji toga nema zbog prekr„aja, ušiwena iz neznawa, kako e ga drugome davati...“ (27. kanon Vas. Vel.)

Sveti Vasilije Veliki ka e da se osve ewe, tj. mogu nost da dotični bude posrednik Bo ije blagodati, ili, boqe rešeno, sve„teniška blagodat, gubi zbog prestupa (stupawe u nepravilan brak) ušiwenog iz neznawa. Sami fakt prestupa otklawa osve ewe od dotičnog, i bez uše„ a wegove voqe, po„to je iz neznawa. A kada se izgubi osve ewe, kako li se isto, izgubqeno budu i, mo e drugome pru ati?

Ako je tako sa nekim prestupima, kako li je tek sa jeresi? Jer, jeretik je otpao vognim prestupawem od vere, koja je su„tina sve„tene jerarhije (2. kanon VII Vas. Sab.), i time se otcepio od apostolskog prejemstva, dakle od Crkve, i „ta vi„e, jo„ uporno stoji u svome prestupu, tj. jeresi (mi razmatramo „kr„tewe“ u jeretičkim organizacijama, a ne o prijemu, tj. pokajawu jeretika, u Crkvi).

„...Jer je pošetak razdjegewa bio uslijed raskola; tako da oni koji su odstupili od Crkve, nijesu vi„e imali na sebi blagodat Duha Svetoga, jer je saop ewe iste kod wih prestalo uslijed toga, „to se prekinulo prejemstvo. I oni, koji su se prvi odijelili, imali su Otašasko rukopolo ewe, i kroz to „to su na wih ruke polo ene bile, oni su imali blagodat duhovnu; ali po„to su se otcjepili, postav„i svjetowwaci, nije su ve imali vlasti ni da krste, ni da rukopola u; niti su mogli saop iti drugima blagodat duha Svetoga od koje su sami otpali...“ (1. kanon Vas. Vel.)

Sveti Vasilije Veliki ovde razmatra raskol i to u momentu wegovog nastanka. Taj nastanak raskola (prema 6. kanonu II Vas. Sab. raskoli se broje u jeresi) Svetiteq označawa rešima „odstupili“, „odjelili“, i „otcijepili“. Odstupawe od Crkve, kod raskolnika, povlači sobom prekid apostolskog prejemstva, „to uzrokuje gubitak blagodati Duha Svetoga. Time, oni koji su se prvi odijelili izgubili su ono „to su stekli rukopolo ewem, a to je udeo u

episkopstvu. Od toga otcjepljeni, oni su izgubili i pravo i mogućnost da daju rukopolažu, ili da krste. Otuda:

„Episkop, ili prezviter, ili diakon, koji primi od koga drugo rukopoloženo, neka se svrgne, i on i onaj, koji ga je rukopoložio; osim ako se dokaže, da od jeretika ima rukopoloženje. Jer, koji su od takovih krštenici, ili rukopoloženi, ne mogu biti ni vjernici, ni klerici.“ (68. kanon Ap.)

Sv. apostol Petar, freska, manastir Sopoti

Kanon ne pravi razliku između u jeresi, nego ih upotrebom imena u izrazu „jerezi“ eksplicitno sve obuhvata. Iz tumačenja 1. kanona Svetoga Vasilija Velikoga vidimo razlog tome da jerezi (bilo koji) ne mogu biti krstili (tako da ako neki pravoslavni sveštenici krste ma koga jereza ne e saglasno 47. kanonu Ap. biti osuđeni), niti rukopolažati i time predavati Božije nasleđe u okviru svoje jerezičke organizacije narednim generacijama. Otuda sledi zaključak da su jerezičke organizacije sasvim bezblagodajne.

Rimokatolička nazovi crkva jeste jeretička organizacija, i ona je jeres Sabornim razborom osuđena, te su oni odstupili, odjeli se, i otcijepili se od blagodati. Sasvim je, dakle, jasno da rimokatolici u okviru svoje organizacije nemaju spasonosno krštenje.

NAŠIN PRIMAWA RIMOKATOLIČKIH JERETIKA KADA SE OBRAĐAJU CRKVI

Kanoni zabranjuju priznavanje jeretičkog krštenja, za koje se kaže da je skvrna (47. kanon Ap.). Međutim, od termina „priznavanje jeretičkog krštenja“ treba razlikovati termin „priznavanje krštenja iz jeretika“, koji ponekad skriveno, ali u jasnom kontekstu, Sveti Oci koriste kao „priznavanje krštenja“. Sam iskaz „priznavanje krštenja iz jeretika“ ukazuje na to da se ne vrši priznavanje krštenja unutar jeretičkih organizacija (tzv. priznavanje jeretičkog krštenja), nego da se priznavanje vrši prilikom obrađavanja nekog jeretika Crkvi. Naime, tada Crkva tome čoveku, koji se obrađava iz neke od jeresi (ne svih), priznaje, opet ne krštenje jer ga nema nego spogašću radu, trokratno pogrušenje, na taj način „to miropomazanjem ispušava blagoda u rešeno pogrušenje, koje je čovek dobio u jeretičkoj organizaciji, i ono „to je po sebi unutrašnje sadržina oskvrnuće, pretvara, osvećuje u svetost. Očigledno, uslov priznavanja krštenja iz jeretika jeste obrađavanje jeretika Crkvi, njegov ulazak u Crkvu.

Problem načina primawa jeretika kada se obrađaju Crkvi je star koliko i jeresi. Naročito se problem zaočario u III veku. Spor je nastao između Crkava Istoka i Afričke Crkve, s jedne, i Rimske Crkve, s druge strane. Sveti Oci Istoka i Afrike su primali jeretike obrađavane kao i neznanbožice krštenjem, smatraju ih izvan Crkve. Rimski episkopi su jeretike smatrali kao u Crkvi, ali od njih oduzeli grehom pa su ih primali kao i sve pokajnike, umilostivljenim. Spor je dobio neegivan tok, i direktnog raspleta nije bilo, zbog novog talasa gowewa Crkve. U toku toga spora držani su mnogi Sabori. Najznamenitiji je održan u Kartageni pod predsedništvom Svetoga Kiprijana Kartagenskog, gde je doneto pravilo (kanon) da se svi jeretici obrađavani imaju krstiti, Sabor je održan 251. godine.

Ovo je docnije Crkva prepoznala kao istiniti izraz svog ušawa da jeretici ne pripadaju Crkvi, da nemaju krštenje u istini, i da niko ne može, prema tome, biti osuđen ako krsti, i na taj način primi jeretika u Crkvu. Naravno, ovde važi i isto ono „to su isticali i Oci Istoka i Afrike, naime, da ukoliko se radi o takvom jeretiku-apostati, koji ima crkveno krštenje, pa je otpao u jeres, i došavši sebi, eli se pokajavati da se vrati Crkvi, takav ne sme

biti kr„ten, jer ve ima kr„tewe u istini, nego ima biti umilostivqen. Prepoznavawe istine u kanonu Afrikanskog, Kartagen-skog Sabora iz 251. godine uŁiweno je na Trulskom Saboru. Izme u mnogih Sabora i kanona, ovaj Vaseqenski Sabor istinitim progla- „ava kanon Kartagenskog Sabora iz 251. godine reĹima:

„...PeĹatom zasvjedoĹavamo i sva ostala pravila, koja su izlo- ena od Svetih i Bla enih Otaca na„ih, naime: isto tako i pravilo, koje je izdano Kiprijanom, biv„im arhiepi- skopom Afrikanske zemqe i muĹenikom, i Saborom, koji je pri wemu dr an, i koje se je u mjestima spomenutih predsto- jnika, i samo kod wih, po predanom im obiĹaju, Źuvalo. ...“ (2. kanon Trul. Sab.)

Kanon „peĹatom zasvjedoĹava“ istinitim pravilo da se svi jeretici, bez razlike, na poreklo, tj. na vrstu jeresi, imaju kr„te- wem primati u Crkvu, ali obiĹaj nastao na osnovu toga pravila, tj. wegovu obaveznost opredequje samo na Afrikansku Dijecezu. Ova opredegenost obveznosti na jednu Dijecezu ne umawuje istinitost istoga pravila, kao da je ono istinito samo u „mjestima spomenutih (Afrikanskih) predstojnika“, dok u drugim mestima ono nije istinito. Istina, koju to pravilo izra ava, jeste upravo ona isti- na, koju smo zapazili ve izra enu u odredbi 47. kanona Ap. Naime, jeretici, svi bez razlike, jesu oskvrweni vlastitim kr„tewem, te da bi bili primqeni u Crkvu (ako od ranije nemaju kr„tewe u isti- ni) moraju biti kr„teni, a suprotno postupawe Crkva osu uje. Ovaj, 47. kanon Ap. nema ograniĹewa obveznosti na neka samo mesta, nego je on obavezuju i za sve episkope i prezvitere, u svoj Crkvi, po svoj zemqi. Za„to se onda Oci Trulskoga Sabora odluĹe da ograniĹe obveznost pravilu, kojemu priznaju op„tu istinitost, budu i da je u potpunome saglasju sa op„teobveznim 47. kanonom Ap.?

Odgovor se nalazi u priznavawu istinitosti, i obveznosti drugih kanona (8. i 19. kanon I Vas. Sab.; 7. kanon II Vas. Sab.; 1. i 47. kanon Vasilija Velikog, i dr.), dopuwenih 95. kanonom samog Trul- skoga Sabora. Zapravo, ovo opredeqivawe obveznosti reĹenog pra- vila na samu Afrikansku Dijecezu, uz priznawe istinitosti toga pravila, i obiĹaja i predawa, predstavqa odre ivawe odnosa toga pravila, obiĹaja i predawa, prema navedenim, drugim kanonima, obiĹajima i predawima, u pogledu naĹina primawa jeretika u Cr- kvu. Da bi smo to pojednostavili, istaknimo da nema toga kanona, koji dovodi u sumwu istinu da jeretici, bez razlike, nemaju kr„te- we u istini. Ali opet, postoje neki (navedeni) kanoni, koji ne pri- znavaju i kr„tewe jeretika, priznavaju kr„tewe iz jeretika, i obra awe jeretika (ako nisu od ranije kr„teni u istini) prilikom primawa u Crkvu ne krste, nego po utvr enom obredu ih primaju miroponazawen, ali ne sve bez razlike, nego samo neke, iz nekih jeresi. Ovi naĹini primawa jeretika u Crkvu, jesu potpuno nezako-

niti, ako se ne odredi obveznost pravila, običaja i predava Afrikanke Crkve² na wenu samo oblast. Time se (odreivawem oblasti obveznosti) progla,ava istinitost dotičnog pravila (i tako se, indirektno re,ava spor iz III veka u korist episkopa Istoka i Afrike), ali i istinitost (blagodatnost) miropomazawa kao nažina primawa nekih samo jeretika u Crkvu. Geografski gledano, ra,ireniji je običaj primawa u Crkvu miropomazawem nekih samo jeretika (ostali se i daga primaju kr,tavawem), te se mo e ułiniti da taj običaj su awa vrednost običaja Afrikanske Crkve!

Odreivawem obveznosti Afrikanskog pravila, stvoren je prostor za kanonski običaj primawa nekih jeretika iz nekih jeresi miropomazawem. Stvoren je prostor za razlikovawe jeresi, „to je (u smislu kr,tewa) iskqułeno Afrikanskim pravilom. Pa ipak, premda u tom prostoru va i obveznost primawa odre enih jeresi u Crkvu miropomazawem, episkop, ili prezviter, koji bi (u tom prostoru) primio kr,tewem nekoga, iz jeresi, koja je kanonom odreena kao jeres iz koje se mo e primiti miropomazawem, ne bi bio osuđen, jer bi postupao u skladu sa 47. kanonom Ap. Ali, ako bi neki prezviter, ili łak i episkop Afrikanske Crkve primio miropomazawem jeretika, koji bi se u drugim Crkvama kanonski mogao primiti miropomazawem, bio bi dostojan osude, jer ti kanoni nemaju va nost u oblastima Afrikanske Crkve, jer u tim oblastima obavezno je po 2. kanonu Trulskog Sabora rełeno pravilo. Ovi me se otkriva i smisao i karakter obveznosti kanona koji dopu,taju primawe iz nekih jeresi miropomazawem, koji se sastoji u mogu nosti da se „prizna kr,tewe iz jeretika“ u nekim slułajevima, a da se ne povred 47. kanon Ap.

Navedeni kanoni ne su awaju vrednost Afrikanskog pravila, jer se dotični običaj u konkretnom slułaju (osobito kad sam obraenik to eli) mo e slediti i u oblastima gde to pravilo nema obveznosti (ali ima istinosti!), „to u suprotnom slułaju predstavqa bezakowe, nego Afrikansko pravilo osloweno na 47. kanon Ap. vredno, u ispuwava svu Crkvu, a su enom obvezno, u istinstvuje i dopu,ta kanonski običaj u van-Afrikanskim oblastima. Ovim stavom Crkva neotstupno svedołi da jeretici (svi) nemaju kr,tewe, ali i da se ikononije spasewa radi mo e dopustiti dispenzacija u odre enim jeresima, i obra enike iz istih primati u Crkvu miropomazawem. To se vidi i iz teksta kanona koji opredeluju „priznawe kr,tewa iz jeretika“. Na primer:

„Koji se iz jeresi obraaju u pravoslavqe i k broju onih, koji se iz jeretika spasavaju, primamo po slijede en obredu i obi-

² Istovremena obveznost na istom prostoru kanonskih običaja primawa miropomazawem nekih jeretika, i običaja po pravilu Afrikanske Crkve, tj. kr,tavawem, iskqułena je.

Ĺaju: Arijane, i Makedonijane, i Savatijane, i Novatijane, i koji se nazivqu Katarima i Lijeovima, i "etnaestodnevnike ili Tetradite, i Apolinariste primamo, po„to predstave od sebe pismeno i anateniziraju svaku jeres, koja drukĹije uĹi, nego „to uĹi Sveta Bo ija, katoliĹanska i apostolska Crkva, znamenovav„i ih, to jest pomazav„i im najprije svetim mirom Ĺelo, oĹi, nozdrve, usta i u„i, i dok ih znamenujemo, kaemo: PeĹat dara Duha Svetoga. Evnomijane, pak, koji se jednim pogru ewem krste, i Montaniste, koji se ovdije nazivqu Frigima, i Savelijane, koji propovijedaju ijopatorstvo i druga neĹjela Ĺine, i sve ostale jeresi (jer ovdje ih ima mnogo, osobito koji do o„e iz Galatskih strana), sve te, kad ho e da se pridru e pravoslavqu, primamo kao jeline, te ih prvi dan Hristjanima Ĺinimo, drugi ogla„enima, za tijem tre i ih zakliwemo trikratnim duvawem u lice i u u„i, i tada, po„to ih pouĹimo u istinama vjere i nastojimo, da duqo u crkvi prebivaju i slu„aju Sveto Pismo, krstimo ih.“ (7. kanon II Vas. Sab.)

Kanon govori o onim qudima (a ne jeretiĹkim organizacijama), koji se iz jeresi obra aju u pravoslavqe, i na taj naĹin se pribrojavaju onima, koji se, izbegav„i od demonskog semena jeretiĹkoga otrovnoga kukoqa, u pravoslavqu spasavaju. U ovom stavu, koji i ne znaĹi drugo, do to da u okviru jeretiĹkih organizacija nema spasewa, izrazom „iz jeretika“ podrazumevaju se svi jeretici bez razlike. Jer se za takve, dakle, jeretike, koji odstupaju od jeresi i e le da pristupe Crkvi, odre uje primawe po odre enom obredu i obiĹaju. Tek kod odre ivawa tog obreda pravi se razlika izme u obra enika u zavisnosti od jeresi iz koje se obra aju. Prema tome, jeretik (bilo koji), kada se obra a spasewa radi Crkvi, on biva spasewa radi primqen u Crkvu! A „to se naĹin tog spasonosnog primawa razlikuje u zavisnosti od vrste jeresi, nema uticaja na Ĺiwenicu da ta i ta jeres nisu spasonosne, nisu blagodatne, pa prema tome i da nemaju kr„tewe u istini. U suprotnom, neki jeretici iz nekih jeresi bi se spasavali unutar jeretika, a ne, kao „to kanon ka e „iz jeretika“.

Kanon zakonitim smatra samo onaj obred i obiĹaj primawa obra enika, koji se zasniva na (samo za neke obra enike iz nekih jeresi) svetoj tajni miropomazawa, ili na svetoj tajni kr„tewa. O primawu putem polagawa ruku u smislu primawa pokajnika za crkvene prestupe, koji imaju kr„tewe u istini, ali koji su bili odluĹeni zbog prestupa, kanon ni„ta ne govori, a iz postavki odredbi kanona, gde se ka e da se obra enici primaju po slede em obredu i priĹaju, pri Ĺemu se spomiwu kao slede i (dakle svi) obredi i obiĹaji miropomazawe i kr„tewe, to sa sigurno„ u mo emo zakquĹiti da Sveti Oci takav obred i obiĹaj, protiv koga su bili

Oci Istoka i Afrike u III veku, a naime polagavem ruku, smatraju nezakonitim.

Kanon poimenice nabraja jeresi iz kojih se primaju obra enici miropomazawem. Ali i takvima postavqa prethodni uslov, da pismeno anatemni, u svaku jeres, suprotnu, ili neusagla, enu u Lewu Crkve. Kakav je smisao ovoga?

Pismeno anatemisawe svake jeresi, pa i one, iz koje dotižni dolaze (pre svih drugih jeresi v. 95. kanon Trul. Sab.), znaži napu, tawe la nog u Lewa u kojemu je bio i svih la nih u Lewa, kako bi se dotižnome mogla priop, titi sveta tajna miropomazawa na spasonosno primawe u Crkvu. Ovo napu, tawe jo, znaži i istupawe iz jeretika, tj. iz wihove organizacije zasnovane na la nom u Lewu. To jo, znaži i potvrdu od dotižnog da prihvata osudu svake, a najpre one jeresi, iz koje potiče, a time prihvatawem anatema Svetih Otaca, prihvata se i u Lewe Svetih Otaca, tj. Crkve! Sve ovo znaži da kada se dotižni prima iz neke odre ene jeresi, tj. jeretižke organizacije miropomazawem, time se ne priznaje kr, tewe same te organizacije, ve se prima Lovek koji je istupio iz takve organizacije i la nog u Lewa, posebnim nažinom miropomazawem. Tako je od samog Lina priop, tavawa blagodati Svetoga Duha obra eniku, wegova biv, a jeretižka organizacija potpuno iskqužena, „to ne bi bio služaj kada bi se priznavalo sâmo kr, tewe te organizacije. I svakako da ona mora biti iskqužena, da bi bilo mogu e Svetome Duhu da oskvrnu e „kr, tewa“ jeretižke organizacije, ožisti i ispuni potpunom blagoda u kroz svetu tajnu miropomaznawa. Stoga, ako obra enik, iz bilo kog razloga, ne bi anatemisao jeresi, i, dakle, odstupio od jeretižke organizacije, ne bi mogao biti primžen miropomazawem, bez obzira na to „to je jeres iz koje se obra a odre ena kao jeres iz koje se mo e primiti miropomazawem. U tom služaju bi dotižni bio primžen kr, tavawem, prema opisanom postupku. To znaži da odre ivawe neke jeresi kao jeresi iz koje se mo e primiti u Crkvu miropomazawem, ne znaži da se kr, tavawe koje ti jeretici daju odre uje kao istinito, jer bi u svakom služaju (anatemisao obra enik jeresi ili ne) postojao samo jedan nažin wegovog primawa u Crkvu miropomazawem. Tada bi kr, tavawe toga bilo kr, tavawe onoga koji ima u istini kr, tewe, „to osu uje 47. kanon Ap. I ovo pridodajemo ranijem zakqužku o smislu i karakteru obveznosti kanona koji odre uje miropomazawe kao nažin primawa iz nekih jeresi.

Kada bi odre ivawe neke jeresi kao jeresi iz koje se mo e primati u Crkvu miropomazawem, znažilo i odre ivawe da je kr, tavawe, koje ti jeretici daju, kr, tewe u istini, tada bi odredba o prethodnom pismenom anatemisawu svake jeresi, bila besmislica!

Kanon poimenice odre uje iz kojih se jeresi obra enici primaju miropomazawem, po predstavqawu pismene anateme svake jeresi. To su: Arijadi, Makedonijani, Savatijani, Novatijani, Katari, Tetraditi i Apolaristi. U tekstu kanona nema ni keg „to bi upu ivalo na to da spisak nije konaan (razume se, izme u jeresi koje su u dca II Vaseqenskog Sabora postojale). Kanon nabraja i jeresi iz kojih se obra enici primaju kr„tavawem. To su: Evnomijani, Montanisti i Savelijani. Ovaj zbir nije konaan, jer se u produ etku ka e: „i sve ostale jeresi“. Kanon vla„ u Vaseqenskog Sabora konaao vr„i razlikovawe izme u jeresi u pogledu naaina primawa obra enika u Crkvu, i to u pogledu onih jeresi koje su kod Crkava izazivale zabunu, i sasvim opreane obi kaje i obrede primawa. Potrebu da Vaseqenski Sabor donese konaan sud o tome, i stavi taiku na polemike, istakao je Sveti Vasilije Veliki:

„...Prema tome, ako je ovo povogito, treba sakupiti zajedno mnoge episkope, i tada izdati pravilo, da i onaj, koji to kini, bude van opasnosti, a isto i onaj, koji odgovara, da bude zasluvan vjere kad o tome odgovara.“ (47. kanon Vas. Vel.)

Ovoj potrebi odgovorili su Oci II Vaseqenskog Sabora. Posle donoewa 7. kanona svi predstojnici Crkava, i prezviteri u van-Afrikanskim oblastima, imali su jedinstven obi kaje i obred primawa u Crkvu obra enika iz razli itih jeresi, tako da se moglo bez opasnosti od osude 47. kanona Ap. postupati, i sa punom verom odgovarati na pitawa o kr„tewu iz pojedinih jeresi.

Da li to znaiki da se u vreme II Vaseqenskog Sabora pa sve do Trulskog Sabora, moglo miropomazawem primati u Crkvu obra enika iskqu kivo iz pobrojanih sedam jeresi (Arijani, Makedonijani, Savatijani...), ili se moglo i iz jo„ nekih drugih?

Istakli smo da je smisao i karakter obveznosti ovog (i drugih paralelnih) kanona, mogu nost primawa iz nekih samo jeresi putem miropomazawa, kojoj mogu nosti u ciqu ikononije spasewa treba slediti kad god je to mogu e. U odnosu na sve jeresi i kr„tavawe kao redovan na in primawa obra enika u Crkvu, miropomazawe kao na in primawa iz samo nekih jeresi se pojavuje kao izuzetak od pravila. Tu misao izra ava i 7. kanon II Vaseqenskog Sabora. Poimenice se pobrojavaju jeresi iz kojih se obra enici primaju miropomazawem. Potom se izrekom nabrajaju tri jeresi, koje se od prethodnih odvajaju re licom „pak“ iz kojih se obra enici primaju redovnim na inom, kr„tavawem. Za dve do tri jeresi navodi se i razlog nemogu nosti da se iz wih primaju miropomazawem, a razlog tre oj (Montanisti) nalazimo u 1. kanonu Svetoga Vasilija Velikoga: „...Kakvim e se zbiqa na inom smatrati pravilnim wihovo kr„tewe, kad oni krste u Oca, i Sina, i Montana, i Priskilu, a upravo nijesu ni kr„teni oni, koji su kr„teni u ono, „to nam nije predano...“. Ovaj pristup pokazuje da su te tri jeresi pobrojane, jer

je u nekim Crkvama bilo mišljenje da bi i iz njih obraenike trebalo primati miropomazavem. Uz te jeresi kanon izrekom, kao one jeresi iz kojih se obraenici imaju primati krštenjavem, dodaje „i sve ostale jeresi“. Ovim se ističe da nije primavem obraenika putem krštenjawa izuzetak, a putem miropomazawa pravilo, nego da je obratno. Da pomenute tri jeresi, baš kao i sve ostale, jesu jeresi iz kojih se obraenici imaju primati u Crkvu krštenjavem, po potpuno opisanom prethodnom obredu. Od ovih „svih ostalih“ izuzimaju se pobrojanih sedam jeresi, iz kojih se obraenici primaju u Crkvu miropomazavem, ukoliko prethodno anatemisu u svaku jeres, dakle i svoju!

Ako je kanon pobrojao jeresi iz kojih se obraenici mogu primati u Crkvu miropomazavem, zašto nije pobrojao i sve ostale jeresi? Odgovor se nalazi u zagradi, odmah u produetku istih rečenica „... (jer ovdje ih ima mnogo, osobito koji došle iz Galatskih strana)...“, dakle zbog mnoštva postoje ih jeresi nije bilo moguće, niti je bilo celishodno nabrajati ih. Ipak, zapravo duh izvesne ograničenosti u ovim rečima, koji nam daje za pravo da mislimo kako Oci II Vasegenskog Sabora nisu pregledali sve jeresi, tada postoje e i osuđene, u smislu našina prijema obraenika iz istih. Rečeni „ovdje ih ima mnogo“, i „iz Galatskih strana“, upućuju na to da je Sabor pored spornih jeresi pregledao naročito one, koje su uhvatile koren na Istoku, a posebno u Galatskim stranama, odakle mnogi jeretici došli u Carigrad. Ovu misao potkrepljujemo time „to se uočene rečeni nalaze kao objašnjenje rečeni „i sve ostale jeresi“. Obraenici iz svih ostalih jeresi, pa i onih nepregledanih u pomenutom smislu primaju se krštenjavem po rečenom obredu.

Ali ovo daje za pravo Crkvama da ukoliko na u za bogougodno, izme u nepregledanih jeresi od strane II Vasegenskog Sabora u pomenutom smislu, kao i novonastalih jeresi, izdvoje vlastitu u svojim Sabora, i druge jeresi, iz kojih se obraenici mogu primati u Crkvu miropomazavem uz prethodno anatemisavem jeresi.

Dva se pitanja mogu postaviti pri razmatranju ovog prava Crkava. Pitavem merila, po kojima se Crkve ravnaju pri izdvajanju jeresi; i pitavem odnosa obveznosti lokalnih odluka (odluka samostalnih Crkava) me usobno, i prema (celokupnoj) Vasegenskoj Crkvi.

Pitavem merila se nameće ve iz samog postojanja 7. kanona II Vasegenskog Sabora. Ako je Crkva izdvojila od pregledanih samo sedam jeresi, iz kojih se obraenici mogu primati obredom miropomazawa na osnovu anatemisawa jeresi u pismenoj formi, a tri (uz sve ostale) izričito isključila iz ove mogućiosti, tada je jasno, da postoje uslovi koje jeresi moraju da zadovolje, da bi bilo moguće udovoljiti našemu ikononije spasawa, i dotičnim jeresima „poznati krštenjawa iz jeretika“. Jer, isto našelo ikononije je nagnalo

Oce da razmatraju npr. Arijanice i Montaniste, pa je Arijancima „priznato kr„tewe iz jeretika“, a Montanistima nije. Ono „to jeretici zovu kr„tewem (tj. bezblagodatni, „ta vi„e oskvrvuju i Ĺinovi jeretika), „to se crkvenim miropomazawem ispuwava potrebnom blagoda u Svetoga Duha, mora biti barem u nekom smislu u skladu sa onim „to je Crkvi predano, da bi moglo podneti, poneti blagodat Svetoga Duha. U kom to smislu, i u kakvom to skladu, to je pitawe pomenutog merila. Mo emo zakquĹiti da od pravilno odabranih merila (uprkos naĹelu ikononije) mo e zavisiti istinitost prijema jeretika u Crkvu iz onih jeresi koje su lokalnim Saborom izdvojene u grupu jeresi iz kojih se obra enici mogu primati u Crkvu miropomazawem, na osnovu pismene anateme jeresi. O ovim merilima emo govoriti kada budemo razmatrali mogu nost „priznawa kr„tewa iz rimokatolika“. Sada zakquĹimo da, ako su merila povezana sa istinito„ u prijema, onda bi sve Crkve morale da se neodstupno dr e istih merila, i tu lokalizama ne sme biti.

Pitawe odnosa obveznosti odluka lokalnih Sabora me usobno, i prema Vaseqenskoj Crkvi, nije toliko strogo. Sasvim je mogu e da jedna Crkva neku jeres izdvoji, i prizna kr„tewe iz te jeresi, te obra enike iz iste prima miropomazawem, a druga Crkva istu jeres ne izdvoji, te obra enike iz iste prima kr„tavawem. U takvome sluĹaju javĹa se „arolikost, ali ona nije nu no nezakonita. Crkva koja je izdvojila jeres, po„tuju i merila, izrazila je time milost popu„taju i i udovoĹavaju i naĹelu ikononije spasewa. Crkva koja nije izdvojila istu jeres, u pogledu iste primewuje op„ti zakon izra en u 47. kanonu Ap. NaĹin primawa obra enika iz jeresi u Crkvu jeste pitawe od interesa za svu Vaseqensku Crkvu. Samo razdvajawe oblasti obveznosti pravila Afrikanske Crkve od kanona to potvr uje. Zatim postojawe 7. kanona II Vaseqenskog Sabora tako e to potvr uje. Ali, karakter obveznosti kanona, koji „priznaju kr„tewe iz jeretika“, kao mogu nost da se u nekim oblastima, nekim samo jeresima omogu i da se obra enici iz istih primaju u Crkvu miropomazawem, a da se ne povredi kanonski i dogmatski princip izra en u 47. kanonu Ap. omogu ava da lokalne Crkve, po„tuju i odredbe kanona (7. kanon II Vas. Sab. 95. kanon Trul. Sab. i dr.) i same izdvajaju jo„ neke jeresi, kojima e za svoju oblast „priznati kr„tewe“ i jeretike iz tih jeresi primati miropomazawem. Kakav je tada smisao odredaba kanona vaseqenskog karaktera, i samog problema kao problema od vaseqenskog znaĹaja, problema granice Crkve, ako i autokefalne Crkve mogu donositi odluke, i time i same vr„iti razbor izme u jeresi, od Vaseqenskog Sabora nepregledanih ili novonastalih?

Saborsko razmatrawe jeresi, i odluĹivawe da se neka jeres izuzme od op„teg pravila, te da se obra enici iz iste mogu, na pod-

ruĹju toga Sabora, primati miropomazawem, uvek jeste mogu nost kojoj se sledi. Vaseqenski Sabor je razabrao neke jeresi, i kroz to uzakonio merila na osnovu kojih se mo e istinito izdvojiti i neke od drugih jeresi. Odluka Vaseqenskog Sabora se odnosi na podruĹje cele Crkve, izuzev, posebnom odlukom tako e Vaseqenskog Sabora, Afrikanske Crkve. Sabori autokefalnih Crkava, jesu sabornog karaktera, i dok su u odlukama jedinstveni sa odlukom Vaseqenskog Sabora, „to znaĹi, dok su saborni svim ostalim Saborima autokefalnih Crkava, i wihove odluke su donete jedinstvenom vla„ u, Jedinstvene Crkve, ali imaju va nost samo na podruĹju dotiĹnih Sabora. Stoga, ukoliko jedna Crkva izdvoji i „prizna kr„tewe iz te jeresi“, a druga u pogledu iste jeresi ne odluĹi ni„ta, i u pogledu obra enika iz iste jeresi nastavi da primewuje op„te pravilo (47. kanon Ap.) i prima ih kr„tavawem, nema nezakonitosti ukoliko se Crkva koja je izdvojila jeres, pri tome dr ala merila Vaseqenskog Sabora.

Upravo s toga da bi se postiglo to unutra„we jedinstvo merila Sveti Vasilije Veliki i tra i od Vaseqenskog Sabora da done se pravilo, osobito kaĹ se ima u vidu da u svom prvom kanonu ka e da nije kr„ten, onaj koji je kr„ten u ono „to nam nije predano. Govore i „da nije kr„ten“ Svetiteq podrazumeva samo ono „to se od jeretiĹkog kr„tavawa „priznaje“.

Interesantno je, da je Afrikanska Crkva, iako izuzeta od kanonskog obiĹaja primawa jeretika putem miropomazawa, sama odluĹila da donatiste koji se obra aju Crkvi prima miropomazawem. Ova odluka je prethodila Trulskom Saboru, pa ipak isti Sabor je priznao pravilo Afrikanske Crkve, po kome se svi jeretici bez razlike imaju primati kr„tavawem. Ovo svedoĹi da je Sabor Afrikanske autokefalne Crkve u potpunoj vlasti da izdva ja jeresi i „prizna kr„tewe iz istih jeretika“, na prvi pogled protivno svojoj op„toj odluci, i odluci Vaseqenskog Sabora, kojom se osna uje ta op„ta odluka, i uprkos tome „to je ta op„ta odluka Vaseqenskim Saborom doneta kao ograniĹewe odluke (95. kanona Trul. Sab.) Vaseqenskog Sabora, op„teg karaktera. Da bi se ovo razumelo mora se uvek imati u vidu da je izuzimawe nekih jeretika od op„teg naĹina primawa u Crkvu putem kr„tavawa mogu nost da se isti obra enici prime miropomazawem, a da se ne potpadne pod osudu op„teg pravila.

Episkop mimo svoga Sabora ne mo e po svojoj uvi avnosti izdvajati jeresi, i jeretike obra enike iz istih primati putem miropomazawa. Ovo s toga „to 47. kanon Ap. osu uje episkopa, ili prezvitera, koji ne krsti onoga, koji je od nefastivih oskrvqen. Episkop koji bi samostalno „priznao kr„tewe iz nekih jeretika“ time bi se ogre„io o navedeni kanon. Episkop pojedinac nema vlasti da sam razabira i osu uje kao jeres pojedino uĹewe, ve on to

Ĺini iskuĹivo saborno sa svima episkopima u okviru svoga Sabora, pa zato on ne mo e imati ni pravo da samostalno odluĹuje o priznavawu kr„tewa iz nekih jeretika. Dakle bez odluke Sabora autokefalne Crkve, kojom se izdvaja neka jeres da se obra enici iz iste primaju putem miropomazawa, ukoliko to nije odluĹeno Vaseqenskim Saborom, u pogledu tih jeretika primewuje se kr„tavawe kao naĹin primawa u Crkvu.

Videli smo da 7. kanon II Vaseqenskog Sabora u izrazu ima iskuĹivosti. Pored sedam pobrojanih jeresi, kao da se nijedna druga ne izdvaja u smislu da se obra enici primaju miropomazawem, kao da se iz „svih ostalih jeresi“ obra enici imaju primati u Crkvu kr„tavawem. Tek u duhu kanona smo prona„li pravo i Sabora autokefalnih Crkava da izdvajaju i druge, nepregledane jeresi, ili one novonastale.

„Tako isto i Maniheje, i Valentinijane, i Markionite i koji iz sliĹnih jeresi prelaze, primaju i ih kao jeline, iznova ih krstimo. A Nestorijani, i Evtinijani, i Severijani iz istoĹnih jeresi, treba da podnesu pismeno i da anatemi predadu svoju jeres, a isto i Nestorija, i Evtihija, i Dioskora, i Severa, i ostale poglavice takovih jeresi i one, koji isto misle kao i oni, i sve spomenute jeresi, i tada tek neka postanu uĹesnici svetog op ewa.“ (95. kanon Trul. Sab.)

Oci Trulskoga (VI Vaseqenskog) Sabora 95. kanonom izbegavaju iskuĹivost u izrazu i otvoreno iskazuju da oni, slede i duh 7. kanona II Vaseqenskog Sabora, pored pobrojanih jeresi, iz kojih se obra enici ne moraju primati kr„tavawem, primaju istim naĹinom“ i iz sliĹnih jeresi“. Ista odredĹba stoji i posle nabrojawa onih jeresi iz kojih se obra enici primaju kr„tavawem. Jasno je da e razbor po principu sliĹnosti vr„iti Sabori autokefalnih Crkava. Princip sliĹnosti ukazuje u prvom redu na to da „ostale jeresi“ moraju biti u e ili „ire varijacije pobrojanih jeresi. I to zapravo i nije ne„to novo.

„Enkrakiti, Sakofori i Apotaktiti podle e istome sudu, kao i Novatijani; jer je o wekima i pravilo izdano premda i razliĹno, doĹim o drugima nije ni„ta kazano. Mi uostalom na jednakome temeĹu takove iznova krstimo; i premda kod vas zbog wekog osobitog razloga zabraweno je kr„tewe po drugi put, kao „to je i kod RimĹana, na„ svakako temeĹ neka va i, jer wihova je jeres, kao weki mlaz Markionista, po„to osuĹuju brak, odvra aju se od vina i Bo ije stvorewe kazuju da je pogano, te zato ih ne primamo u Crkvu, dok se ne krste na„im kr„tewem. Jer neka ne ka u: Mi smo kr„teni u (ime) Oca, i Sina, i Svetoga Duha, koji sliĹno Markionu i drugim jeresija smatraju Boga da je tvorac zla...“ (47. kanon Vas. Vel.)

Na osnovu principa sličnosti, uoĉavaju i da je neka jeres „mlaz“ druge, Sveti Vasilije Veliki je razabirao jeresi. Ali je ipak, u nastavku (ranije smo ga naveli) istakao da o svemu, pa i o sličnosti izme u jeresi, sud treba da donese Sabor, da bi pojedinci episkopi primali obra enike bez bojazni od osude, i da bi upitani mogao da verom pru i odgovor na pitawe o naĉinu primawa obra enika iz pojedinih jeresi.

Sveti Vasilije Veliki u 47. kanonu ka e: i premda kod vas (u Ikoniji, prim. aut.) zbog nekog osobitog razloga zabraweno je kr„tewe po drugi put, kao „to je i kod Rimjana, na„ svakako temeĉ neka va i. Iz nekog razloga „osobitoga“ (Svetiteĉ ili ne zna za taj razlog, ili je zaĉu en wime i obiĉajem) u Ikonijskoj Crkvi je bilo zabraweno ponovno, tj. iznova kr„tewe. Ovde se ne misli na zabranu kr„tewa onoga, koji u istini ima kr„tewe, jer je to op„ta zabrana po 47. kanonu Ap. Ovde, u Ikoniji je bilo zabraweno primati u Crkvu neke (ili sve?) jeretike kr„tavawem, tako da se odluci o izdvajawu tih jeresi davao imperativan znaĉaj. I ne samo to, nego su se obra enici iz istih primali kao u Rimu, polagawem ruku i opra„tawem greha, na osnovu anatemisawa jeresi. Ovim naĉinom, jericima se priznavalo samo kr„tewe („to je osu eno 46. i 47. kanonom Ap.), a ne tek „kr„tewe iz jeretika“. Uostalom, i izraz „kr„tewe po drugi put“ Svetiteĉ kao da je pozajmio od rimskih episkopa III veka, koji su hteli istim da opravdaju ovaj obiĉaj. Taj izraz govori da Svetiteĉ ne odobrava zabranu koja je bila u Ikoniji. „Na„ svakako temeĉ (tj. kr„tavawe) neka va i“ ove reĉi samo potvr uju Svetiteĉevo neodobrawawe obiĉaja. Imperativan znaĉaj zabrane kr„tavawa jeretika u potpunosti negira op„tu odredbu 47. kanona Ap. o svrgnu u onoga, koji ne krsti od neĉastivih (jeretika uop„te) oskvrwenoga.

Kanoni koji izdvajaju pojedine jeresi (v. 7. kanon II Vas. Sab. i 95. kanon Trul. Sab.) ne sadr avaju sankciju za onoga episkopa, koji bi krstio obra enika iz Arijanstva npr., kao ni za onoga, koji bi miropomazao obra enika iz Montanista npr. Ovaj drugi episkop bi bio svrgnut, ali ne zbog prestupa reĉenih kanona, ve zbog prestupa 47. kanona Ap. jer se ti kanoni ispoĉavaju kao potvrda, i kao produ etak 47. kanona Ap. Iz istog razloga, episkop koji krsti obra enika iz Arijanstva ne e biti osu en, kao „to ne e biti osu en ako ga miropoma e, jer je to kanonima omogu eno. Dakle, reĉeni kanoni niukoliko nemaju imperativan znaĉaj! Ukoliko bi imali takav znaĉaj, tj. ukoliko bi zabrawivali kr„tavawe obra enika iz izuzetnih jeresi, bili bi protivni op„tem 47. kanonu Ap. kome se po prirodi wegovoj, kao odrednika ĉvrste granice Crkve, ne mo e protiviti ni u posebnim sluĉajevima.

(nastavi e se)

Kako se kanon koji omoguava da se obraenik iz neke odredene jeresi primi u Crkvu bez kr„tewa (miropomazawem na osnovu anateme jeresi) pojavuje kao potvrda, i kao produetak, kanona koji osuuje primawe jeretika uop„te bez kr„tavawa?

Apostolski 47. kanon potvruje da jeretici, svi, bez razlike, nemaju blagodatno i spasonosno kr„tewe. I tu potvrdu je za„titio svojim imperativnim karakterom. Rešeni kanoni, koji „priznaju kr„tewe iz jeretika“, ne negiraju istinu da i te jeresi, „to su upravo wima „priznata kr„tewa“, tako e nemaju blagodatno kr„tewe, tako da se granica Crkve nije pomerila ni u tim odrednim slučajevima. Kako?

Bez obzira na to „to je neka jeres izdvojena, da bi se obraenik iz iste primio, tj. da bi mu se priznalo kr„tewe iz jeretika, on mora anatemisati jeresi, a posebno onu, iz koje dolazi. Ovim obraenik odstupa od jeretika, svedoži da je pogruewe (vaptizma, kr„tewe), koje je dobio od jeretika bezblagodatno i oskvrnuju e. Tek na osnovu ovako izraene vere i preumewa, Crkva pravovernih izlivaju i dar, osveewe Duha Svetoga na obraenika ispuwava spasonosnom blagoda u pogruewe iz jeretikašine i skvnu svetiwom, i na taj našin dotižnoga prepora a u novu tvar, sposobnu da se Priše„em prisajedini i Bogu u Crkvi. Ovaj „obred“ sam po sebi kazuje da je istina koju svedoži 47. kanon Ap. da jeretici, svi, šak i oni, koji su izdvojeni da se obraenici iz istih pri primawu u Crkvu ne moraju pogruavati (krstiti), nemaju blagodatno kr„tewe u istini. A ako ga nemaju ni ti, izdvojeni jeretici, tada ne moe stajati zabrana kr„tavawa obraenika iz istih. Takva zabrana ne moe da se izvede iz imperativne zabrane kr„tavawa onoga, koji u istini ima kr„tewe (47. kanon Ap.), jer obred svedoži da ga nema. Ukoliko bi se zabrana ustanovila samim kanonom, koji izdvaja jeresi, tada bi se povredio imperativni karakter 47. kanona u delu, koji osuuje nekr„tavawe od jeretika kr„tenog. U pogledu izdvojenih jeretika, koji se obraaju, stvorila bi se praznina. Obredom bi bili tretirani, kao da nemaju kr„tewe, a opet, zabranom bi bili iskqušeni iz moguosti da dobiuju u svemu crkveno pogruewe. Time bi jeretiško pogruewe, uprkos imperativnom karakteru 47. kanona Ap., postalo, u tim slučajevima, smetwa crkvenom pogruewu. Time bi se, daqe, jeretiškome pogruewu dao ve i imperativni značaj, nego onome kanonu, koji najjasnije osporava taj značaj. Istina, koju 47. kanon Ap. potvruje, i imperativni karakter wegov, kojim se „tita istina, jedno su. U meri u kojoj se povreuje za„tita povreuje se i istina. Zato se kanoni koji izdvajaju pojedine jeresi, i pojavuju neimperativni, da bi se, podvoe i se pod istinu i za„tita 47. kanona Ap. pokazali kao wegova potvrda, i kao produetak, tj. kao samo alternativni našin „nepogruewskog kr„tewa“.

U svetlu ovoga postaju razumljive reči Svetoga Vasilija Velikoga, iz njegovog 47. kanona: „Mi u ostalom na jednakome temeću takove iznova krstimo“. Mi... iznova krstimo takve jeretike. Ne govori Svetiteq o iznova, tj. ponovnom izlivanu blagodati Svetoga Duha na od jeretika oskvrnenog Ćoveka, koji se obra a Crkvi, jer bi time priznao da je ista blagodat ve izlivena kroz jerećko pogru ewe (vaptizma), i sledstveno tome, ponavqawe izlivanja iste, spasonosne blagodati bilo bi „rugawe krstu i smrti Gospodwoj“.

Kada govori da takve jeretike ponovo, tj. iznova krste, Svetiteq reĳju „iznova“ podrazumeva ponavqawe pogru avawa, kroz koje se na dotiĳnog izliva blagodat Svetoga Duha, a koji ĳin spoga gledano odgovara radwama jeretika, ĳija je su,tina suprotna, jer je skvma. Nesporazum nastaje zbog grĳke reĳi „vaptizma“, koja u doslovnom prevodu znaĳi pogru ewe, a koja je kod nas prevedena u skladu sa duhovnim znaĳajem crkvenog, svetotajinskog pogru ewa, kao kr,tewe. Dakle, Svetiteq razumeva da se dotiĳni jeretik iznova pogru ava, a ne i da se iznova krsti Hristovim kr,tewem. Da je tako vidi se i iz toga „to se poziva na „jednak temeĳ“, tj. na 47. kanon Ap. i kr,tewe u istini. I to se ba,, vidi iz samih reĳi u nastavku svog kanona, kojima osporava kr,tewe istih tih jeretika, koje (tobo e) iznova krste.

Samo je crkveno pogru ewe ujedno i kr,tewe Hristovim kr,tewem. Pogru ewe jeretika predstavqa umivawe koje „vi,,e prqa u be,,ĳa,, u nego li „to ga (tako pogru enog jeretika) isku-pquje“ (Sveti Atanasije Veliki, PG t. 26). I Crkava kada nekim jeresima priznaje kr,tewe iz iste organizacije, priznaje pogru-ewe, jasno, pod odre enim uslovima (anatemisawe svake jeresi), dok se ispovedawe vere obra enika upotpunjuje miropomazawem, tj. svetotajinskim izlivanem blagodati Svetoga Duha, ali koje izliva-ewe biva bez crkvenog pogru ewa. No i tako, takav Ćovek, pogru-en od jeretika, a miropomazan od Crkve, jeste u istini kr,tewem Hristovim kr,tewem i postao je „nova tvar“ sposoban da bude pri-mqen u sveto op,,tewe Priĳe,, a.

Oci II Vaseqenskog Sabora nisu smatrali zakonitim pri-mawe u Crkvu obra enika iz jeretika putem pokajawa (izra enog kroz ispovedawe vere pravovernih ili anatemisawe svake jeresi, te polagawe ruku na wih), kao kad se javni gre,,nik posle vremena odluĳewa prima u sveto op,,tewe Priĳe,, a (v. 43. kanon Kart. Sab.), a koji je naĳin uz imperativni karakter bio kod Rimske Crkve. To se vidi iz poĳetnih reĳi 7. kanona II Vaseqenskog Sabora:

„Koji se iz jeresi obra aju u pravoslavqe i k broju onih, koji se iz jeretika spasavaju, primamo po slijede em obredu i obi-ĳaju.“

Ti slijede i obredi i obiĉaji, kojima Oci ovoga Sabora primaju obra enike iz jeretika, jesu jedino miropomazawe na osnovu anatemisawa svake jeresi, i kr„tewe na osnovu pouĉavawa nauke pravovernih. Reĉ „slijede i“ jeste reĉ prethode a nabrajawu i to nabrajawu konaĉnom, a ne primera radi ograniĉenog broja od svih mogu ih. Dakle, izvan opisana, a time i pobrojana dva obreda i obiĉaja, Oci II Vaseĉenskog Sabora ne primaju u Crkvu nikakvim tre im obredom i obiĉajem onoga koji se iz jeretika obra a. U svome, ovim naĉinom izra enom, protivĉewu primawa obra enika iz jeretika Oci II Vaseĉenskoga Sabora slede po tom pitawu izra enome stavu Svetoga Vasilija Velikoga u 1. wegovom kanonu:

„...Radi ĉega drevni su ustanovili, da se (kr„tewe) jeretika ima sa svijem odbaciti; ono raskolnika, po„to Crkvi pripadaju, priznavati; a koji su u nezakonitim zborovima, po„to se poprave potrebitim pokajawem i obra ewem, primati opet u Crkvu...“

Svetiteĉ ovde iznosi ustanovu drevnih Otaca, naime Firmilijana i Kiprijana, i Sabora, koji su pri istima bili odr ani u III veku. Podelu odstunika od Crkve iz ove ustanove sledi i II Vaseĉenski sabor sa imaju i ih kao nepokorne u jedno (v. 6. kanon II Vas. Sab.) u pogledu prava da podi u optu be za crkvene krivice. Videli smo da su 7. kanonom Oci II Vaseĉenskog Sabora iznetu ustanovu izmenili, ali da je izmenom nisu o„tetili, i to u delu, koji se odnosi na potpuno („sa svijem“) odbacivawe kr„tewa jeretika. Me utim, deo o onima u nezakonitim zborovima ostao je nespomenut i time obavezan, i istinit, na nepromewen naĉin. Ovi odstunici se primaju u Crkvu svetom tajnom pokajawa i ispovesti. U pogledu prava podizawa optu nice za crkvene krivice, oni koji su u nezakonitim zborovima, jesu kao odstunici izjednaĉeni sa jericima i raskolnicima, i ĉak se izriĉito i nazivaju jericima, a opet u pogledu obra awa u Crkvu postoji tolika razlika od raskolnika i jeretika. Za„to?

„...a nezakoniti zborovi, to su sastanci, koje sastavĉaju nepokorni prezviteri, ili episkopi, i neuki narod; na primjer: kad je jedan izobliĉen zbog nekakvog grijeha, i zbraweno mu je vr„iti sve„tenu slu bu, pak se pravilima ne pokorava, nego sam sebi prisvaja predstojni„tvo i sve„tenu slu bu i zajedno s wima i drugi odstupe, ostaviv„i katoliĉansku Crkvu...“ (1. kanon Vasilija Velikoga)

Prema pobrojanim licima (odluĉeni episkop, ili prezviter, i neuki narod), nezakoniti zbor saĉiwavaju qudi, koji imaju kr„tewe u istini. Ovi su odstunili od Crkve u kojoj su bili, op„tewem sa onima koji sebi nezakonito prisvajaju predstojni„tvo, ili slu bu. Stoga, kad se ovi obra aju Crkvi primaju se „opet“. A

ako se opet primaju i ako imaju kr„tewe u istini, to se onda ve ne mogu primati kao oni koji su od po„etka van Crkve i koji nisu kr„teni. Pogru ewe i kr„tewska blagodat su na wima, i ukoliko bi se iznova krstili bila bi to povreda 47. kanona Ap. Stoga se ne„istota, koja se usled odstupni„tva od Crkve pokazuje kao pregrada izme u istih i svetoga op„tewa Pri„e„ a uklawa „potrebitim pokajawem i obra awem“!

Ukoliko bi iz nezakonitog zbora proiza„la nova generacija qudi, koji su „kr„teni“ od odstupnika, bili bi tretirani kao i oni koji se obra aju iz raskola. „Kr„tewe“ koje su dobili u nezakonitom zboru smatralo bi se kao da je svetowawko i pri primawu takvih u Crkvu, ono bi moralo biti upotpuweno pravim crkvenim kr„tewem, kao i kod raskola:

„...I oni (raskolnici, prim. aut.), koji su se prvi odijelili, imali su Ota„asko rukopolo ewe, i kroz to, (...) oni su imali blagodat duhovnu; ali po„to su se otcijepili, postav„i svjetowaci, nijesu ve imali vlasti ni da krste, ni da rukopola u; niti su mogli saop iti drugima blagodat Duha Svetoga, od koje su sami otpali; i radi toga je nareno bilo, da oni, koji su od wih kr„teni bili, kao kr„teni od svjetowaka, moraju, kad se obra aju u Crkvu, biti o„i„ eni pravim crkvenim kr„tewem...“ (1. kanon Vasilije Velikoga)

U su„tini je razlika izme u raskola i nezakonitog zbora u tome „to oni u nezakonitom zboru imaju kr„tewe istinito i potpuno, dok oni u raskolu, kako izna o„e i naredi„e drevni Oci III veka, imaju svjetowawko kr„tewe, koje se dopuwawa pe„latom dara Duha Svetoga.

Uop„te, svete tajne kr„tewa i miropomazawa „ine pripremaju u celinu za sjediwewe s Bogom u Crkvi. Kr„tewe prepورا a, prosve uje, a miropomazawe obla„i u silu Hristovu. Ova misao na„la je izraz u 48. kanonu Laodikijskoga Sabora:

„Koji bivaju prosvije eni kr„tewem, moraju biti pomazani nebeskim pomazawem da postanu u„esnicima carstva Hristova.“

S druge strane sveta tajna pokajawa i ispovesti, „ega je izraz polagawe ruku, uvodi ve u istini kr„tenog, a grehom, prestupom odvojenog, u u„e„ e Pri„e„ a.

Stara ustanova „drevnih“ Otaca nalagala je primawe u Crkvu obra enika iz jeretika kr„tavawem, jer su se oni „sa svijem odvrgli, i od same se vjere otu ili“ (1. kanon Vasilija Velikog); obra enika iz raskola miropomazawem, jer se kr„tewe wihovo smatralo svjetowawkim, budu i da se oni nisu od vere otu ili i „Crkvi pripadaju“ (1. kanon Vasilija Velikog); obra enika iz nezakonitih zborova pokajawem i ispove„ u te polagawem ruku pri

apsidi hrama uz blagoslov izmirenih, jer ovi imaju krštenje u istini, ali su od zajednice Priče, a odvojeni prestupom.

Ustanova II Vasegenskog Sabora odreduje da se samo nekim jeresima dopusti da se obraenici iz istih mogu primati miropomazanjem, ali ne stoga „to bi ovi pripadali Crkvi, i imali u okviru svoje organizacije svetovnaško krštenje (jer tada ve ne bi bili jeretici), nego stoga „to njihovo pogruenje (vaptizma) u nekom smislu odgovara onome „to je Crkvi predano. Ovo proistiže iz tvrdnje Svetoga Vasilija Velikoga: „a upravo nijesu ni krštenici (pogrueni, vaptizma) oni, koji su krštenici (pogrueni, vaptizma) u ono, „to nam nije predano“ (1. kanon Vasilija Velikoga). Dakle, da bi se jeretiško pogruenje moglo miropomazanjem ispuniti krštenjskom blagodaću, ono mora i po formi, i po veri biti u skladu sa crkvenim predanjem o krštenju.

USTANOVA OTACA TRULSKOGA SABORA

Ustanova „drevnih“ Otaca, izmjenjena, ali ne i poništena, dopunom Otaca II Vasegenskog Sabora, konačno je uobličena izmenom, ali ne i poništenjem, 95. kanonom Trulskog Sabora. Ovaj Sabor je za sada poslednji Sabor, koji je vasegenskog značaja, a koji je doneo kanon o načinu primanja obraenika iz jeretika. Oci toga Sabora su razmatrali u odnosu na vreme II Vasegenskog Sabora neke od istoga nepregledane (stare) jeresi, i neke novonastale. Rezultat takvog razmatranja jeste 95. kanon, koji je po svojoj strukturi izuzetan.

Oci Trulskog Sabora su potvrdili zaputene preawe kanone, uglavnom na taj način „to bi se u svom kanonu pozvali na ranije Svete Oce i njihovu ustanovu svojim rečima verno izlagali. Na primer 14. kanon Trulskog Sabora počinje rečima: „Pravilo Svetih i Bogonosnih Otaca neka se i u ovome čuva, da se prezviter ne postavlja prije trideset godina...“. Sveti Oci čiju ustanovu Sabor potvrđuje jesu Oci Neokesarijskog Sabora, a ustanova je 11. kanon istoga Sabora.

Postoji i drugačiji način. Oci bi u svom kanonu odavali potovawe ranijoj ustanovi tako „to bi je izdvajali i ponavljali u okviru navodnih znaka. Na primer 25. kanon Trulskog Sabora počinje svečanim rečima: „Zajedno sa drugima ponavljamo i ono pravilo, koje nalaže, da „u svakoj Crkvi parohije, koje su po selima ili zaseocima, moraju nepromenljivo pripadati onim episkopima, u čijoj su one vlasti, a osobito, ako su za trideset godina bez oprijek ih imali...“. Kanon čija se ovde ustanova potvrđuje jeste 17. kanon IV Vasegenskog Sabora.

Način 95. kanona Trulskoga Sabora je drugačiji. Tu se Oci ne pozivaju na pre a,we Oce, niti na ranije Kanone, niti navodnim znacima ukazuju da ustanova, koju iznose, nije od njih ustanovljena nego samo dopunjena. Oci od reči do reči, kao svoju ustanovu ponavljaju 17. kanon II Vasegenskog Sabora, u koji tekst slobodno, bez upozorenja, unose odluku 19. kanona I Vasegenskog Sabora u pogledu Pavlijana. Nakon ponavljanja reči 7. kanona II Vasegenskog Sabora me u koje je umetnuta odredba o Pavlijanistima, 95. kanon nastavlja razvrstavanjem jeresi koje su Oci Trulskoga Sabora razmatrali.

Ovim načinom izno,ewa, Oci su sumirali do tada izneta pravila o načinima primanja obraenika iz jeresi, i uz, kako naglasismo, otvorenost principa sličnosti, izneli pravila o načinima primanja obraenika iz još, nekih jeresi. I upravo u tim svojim pravilima, Oci unekoliko menjaju, ali ne naru,avaju, ustanovu Otaca II Vasegenskog Sabora. Načinom izno,ewa „tu ih“ reči kao svojih, u 95. kanonu, Oci na najte,wi način potvrđuju ne samo konkretna pravila o konkretnim jeresima, već potvrđuju isto tako i sve principe na kojima ista pravila stoje.

Ti principi su: anatemisane svake, a posebno jeresi porekla, crkveno svetotajinsko izlivanje blagodati Svetoga Duha, koja prosvećuje na kr,tewski način obraenika, neimperativni, tj. alternativni (u odnosu na kr,tewe) karakter pravila kojima se omogućava zavr,na odredba 95. kanona:

„...A Nestorijani, i Evtihijani, i Severijani i iz sličnih jeresi, treba da podnesu pismeno, i da anatemi predaju svoju jeres, a isto i Nestorija, i Evtihija, i Dioskora, i Severa, i ostale poglavice takovih jeresi i one, koji isto misle, kao i oni, i sve spomenute jeresi, i tada tek neka postanu učesnici svetog op,ewa.“

Za rešene, i slične jeresi, ustanovljeno je da obraenici iz istih moraju da podnesu pismeno i anatemi,„u svoju jeres, poglavare i izumitege istih, kao i sve sledbenike istih, a na kraju i sve jeresi. Anatemi,„u i svoju jeres, izumitege i poglavare iste, kao i njihove sledbenike, obraenik potvrđuje prokletstvo, tj. bezbožnost, ne samo u,ewa, nego i samih tih jeretika, pa dakle, i njihove organizacije, i njihove „slu be“, „to je u punom skladu sa istinom 47 kanona Ap. Me utim kanon (95) kaže da tek tada, dakle, po anatemisanju, obraenike iz tih jeresi je moguće primiti u zajednicu Priče, a. Kanon, pri tome, ni,ta ne kaže kojom svetom tajnom se obraenik ispušava blagoda u Svetog Duha, po kojoj on uop,te i može da bude u zajednici Priče, a (upor. 48. kanon Laod. Sab.). Jer, ako rešenom anatemom on priznaje da ne samo „to nije kr,ten Hristovim kr,tewem, nego je jerećkim oskvrven, tad je nemoguće oskvrvenoga, samo na osnovu toga „to anatemi,„u i istupa iz

jeresi, i jeretika, pustiti u zajednicu Priče,, a (upor. 48. kanon Laod. Sab.).

Ako bi se 95. kanon Trulskog Sabora posmatrao izdvojeno od ostalih izvora crkvenog prava, zaključilo bi se, da kanon podrazumeva miropomazawe kao svetu tajnu, kojom se obra enik mo e pustiti u zajednicu Priče,, a. Oci Trulskog Sabora nisu mewali obrede primawa obra enika iz jeresi, ustanovqene na II Vaseqenskom Saboru, ve ih usvajaju i potvr uju. A ustanovqena su samo dva obreda: miropomazawe na osnovu prethodnog anatemisawa svake jeresi, i kr,,tavawe kao jelina. I kada kanon (95) ponavqa, tj. sledi pravila u pogledu na VII Vaseqenskom Saboru, razmatranih jeresi, u nastavku i sam razmatra jeresi, i za gnostičke odre uje kr,,tewe kao jelina, te za Nestorijane, Evtihijane i Severijane i slične, kada ustanovi da najpre podnesu pismeno i anatemi,,u jeresi i jeretike, to izgleda kao da se obred miropomazawa podrazumeva; jer se vr,,i samo razbor nekih novonastalih, i nekih starih jeresi.

Me utim, Oci Trulskoga Sabora nisu vr,,ili puki razbor jeresi, i neopredegenost wihovog 95. kanona u pogledu svete tajne, kojom se blagodat Svetoga Duha izliva na obra enika, nije stvar „krtosti reči Svetih Otaca.

Trulski Sabor je zasedao 691-692. godine. U tom, VII veku, Crkva je ve uvela u praksu i tre i obred primawa obra enika (pored kr,,tavawa i miropomazawa) iz nekih samo jeresi. Taj obred se sastojao u anatemisawu jeresi, i polagawu ruku na obra enika uz blagoslov izmirewa sa Crkvom, dakle, kao „to su to radili rimski episkopi. Osnovna razlika je u tome, „to rimski episkopi nisu dopu,,tali drugi obred primawa (kr,,tavawe npr.) Ćime su priznavali blagodatnost jeretičkog pogru ewa, i obra enike primali kao gre,,nike, a ne kao neznabo,,ce. U VII veku Oci su, zahtevaju i pismeno anatemisawe jeresi i jeretika, jasno odrekli blagodatnost jeretičkom pogru ewu, te sami Ćin anatemisawa ne shvataju prvenstveno kao pokajawe i ispovest (niti polagawe ruku kao javno uvoewe u zajednicu priče,, a, onoga koji je prestupom od we otpao) ve to shvataju kao naĆin, alternativan ostalima, kojim se blagodat Svetog Duha izliva i prepورا a onog, koji je anatemi,,u i jeres od iste otstupio.

U KmĆiji, Nomokanonu Svetoga Save, u 69. glavi nalazi se spis carigradskog prezvitera Timoteja, gde se vr,,i gradacija jeresi na one iz kojih se obra enici primaju kr,,tavawem, miropomazawem, ili polagawem ruku. Buđu i da se spis nalazi u Nomokanonu on je izvor prava. Kako potife iz 610. godine, spis je izvor prava, koji prethodi hronolo,,ki Trulskome Saboru, i oci Sabora su o wemu, kao ustanovi vodili računa pri izdvajawu 95. kanona. Reči:

„...i tada tek neka postanu učesnici svetog op ewa.

jesu otvarawe kanonske odredbe II Vaseqenskog Sabora i odredbe o „slijede em obredu i obiĳaju“, a naime samo o kr„tavawu i miropomazawu. Tako se „krtost u reĳima Otaca pojavuqe kao ustanovqavawe polagawa ruku na osnovu prethodnoga anatemisawa jeresi i jeretika, kao naĳina primawa u Crkvu iz nekih jeresi, a prema Timotejevom spisu, a da se pri tome ne povredi potvr eni 7. kanon II Vaseqenskog Sabora, i dake, 47. kanon Ap., pod ĳiji se imperativni karakter isti postavqa. Stoga ni 95. kanon Trulskog Sabora nema imperativni karakter, tj. ne predvi a, kaznu za onoga ko bi krastio, ili miropomazao obra enika iz one jeresi, koja je odre ena kao jeres iz koje se mo e primiti polagawem ruku, tako da se i ovaj kanon postavqa pod istinu i za„titu 47. kanona Ap.

Ovim naĳinom Oci Trulskoga Sabora Timotejev spis i kanonski potvr uju. U svetlu reĳenog, mo emo izneti ustanovu o primawu obra enika iz jeresi ustanovqenu Trulskim Saborom. Kr„tewe jeretika se ne priznaje kao blagodatno i shodno tome svi jeretici koji se obra aju Crkvi mogu, a neki i moraju, biti kr„teni. Neki jeretici, prema svojoj jeresi primaju se tako „to prvo u pismenom obliku anatemu„u sve jeresi, a naroĳito onu iz koje potiuqe, kao i izumiteqa dotiĳne jeresi, wenog poglavara i sve sledbenike iste. Na osnovu ovako izra ene anateme neke jeresi se tretiraju kao takve iz kojih se obra enici primaju svetom tajnom miropomazawa, a druge svetom tajnom pokajawa i ispovesti te polagawem ruku uz blagoslov izmirewa. Naĳini primawa u Crkvu na osnovu prethodnog anatemisawa jeresi i jeretika jesu alternativni u odnosu na kr„tavawe, a polagawe ruku jeste alternativno u odnosu na miropomazawe.

Timotejev spis nam nije dostupan. I ne mo emo re i „ta je uticalo na Crkvu da ustanovi dva alternativna obreda, kr„tavawu.

RIMOKATOLICI I MERILA

Da bi se priznalo kr„tewe (taĳnije, pogru ewe) iz jeretika, ono mora biti u nekom smislu u skladu sa crkvenim predawem. Ako pogledamo 7. kanon II Vaseqenskog Sabora, vide emo da tri jeresi, Evnomijani, Montanisti i Savelijani, Sabor nije mogao udostojiti priznawa pogru ewa, ĳemu treba dodati i Pavlijane, koje Oci Arelatskog Sabora, I Vaseqenskog Sabora i Trulskog Sabora, tako e, nisu mogli udostijiti priznawa pogru ewa. Analizom razloga ovoj nemogu nosti, dolazi se do merila po kojima Crkva nije u stawu (ne mo e) da prizna pogru ewe iz pojedinih jeretika.

Evnomijani su vr„ili jednokratno pogru ewe, i to je bila prepreka priznavawu pogru ewa iz Evnomijana. Montanisti su po

oceni Svetoga Vasilija Velikoga hulili na Svetoga Duha, i to je bila prepreka priznavawu pogru ewa iz Montanista. Savelijani su propovedali ijopatorstvo, tj. da je Sveta Trojica jedna ličnost, naime Otac, koji se različito pojavuje, i to je bila prepreka priznavawu pogru ewa iz Savelijana. Pavlijani su pri pogru avawu spomivali Oca, i Sina, i Svetoga Duha, ali su la no ušili o Isusu Hristu kao o Ľoveku, na kome je bila i u kome je delovala OĽeva mudrost, „to znači da su la no ušili o licima Svete Trojice, i to je bila prepreka da se prizna pogru ewe iz Pavlijana.

Oдавde se vidi da postoje две grupe prepreka. Prve se tišu forme obreda pogru ewa, a druge se tišu veroispovedawa.

A FORMA OBREDA POGRUŃEWA, KAKVA JE PREDATA CRKVI, I KOD RIMOKATOLIKA

„Episkop, ili prezviter, koji ne izvr„i u jednoj tajni tri pogru ewa, nego jedno pogru ewe, koje se daje u smrt Gospodwu, neka se svrgne. Jer nije rekao Gospod u moju smrt krstite, nego: idite i naušite sve narode, krste i ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha.“ (50. kanon Ap.)

„Koji ne izvr„i u jednoj tajni tri pogru ewa“... Jedna a jedina tajna kr„tewa se mora izvoditi u tri pogru ewa (pogwurewa), i to:

„Episkop, ili prezviter, koji shodno ustanovi Gospodwoj, ne krsti u (ime) Oca i Sina i Svetoga Duha, nego u tri beznaĽalna, ili u tri sina, ili u tri utje„itega, neka se svrgne.“ (49. kanon Ap.)

Dakle, svako od tri pogru ewa, ako je dato u ime jedne od tri istinske ličnosti Svete Trojice (prvo pogru ewe u ime Oca, drugo u ime Sina, i tre e u ime Svetoga Duha), u celini sašiwawa jednu celinu, obreda svete tajne kr„tewa.

Trokratnost pogru ewa u jednoj tajni, ima izvor u zapovesti da se krsti u ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Kao „to Otac i Sin i Sveti Duh jesu tri ličnosti u jedinosu„noj i nerazdeqivoj Svetoj Trojici, tako i Ľovek koji se krsti radi ivota, koji je u Trojici, mora biti tri puta pogru en u jednoj celovitoj tajni.

ovok se pogru awa. Samo izuzetno, onog koji je u bolesti, moemo krstiti oblivawem (12. kanon Neokes. Sab.), ili ako je u pitawu pustiwsko kr„tewe, dakle nemawe vode. Ali, ovi izuzetni sluĽajevi su za objektivne okolnosti, i ne mogu naru„iti obveznost pravila u normalnim okolnostima, jer „...ne smatraju i nikako kao zakon Crkve ono, „to rijetko biva...“ (17. kanon IX Pom. Sab.).

Koliki je značaj pogru ewa?

„Dogmate i propovijedi, koje su u Crkvi sačuvane, jedne mi imamo iz napisane nauke, a druge smo primili tajno iz povjerenoga nam Apostolskoga predawa; niti e ovo iko htjeti poricati, koji je i najmawe vje„t crkvenim ustanovama. Jer ako stanemo odricati nepisane obižaje, kao da nemaju velike sile, hotimižno emo povrijediti Evangelije u glavnim predmetima, ili prosto, sve„ emo na golu rijež, „to je tamo pripovijedano. (...) Da se tri puta žovjek ima pogru avati pri kr„tewu, otkuda je? Pak i sve ostalo, „to pri kr„tewu biva, kad se odriže Sotone, i angela wegovih, iz kakvog je to Pisma? Nije li to iz one neobnarodovane i tajne nauke, koju su u skrovitom i ožuvanom od nepotrebnoga istra ivawa mužawu Oci na„i sačuvali, proniknuti ivom svije„ u, da treba pokriti utawem svetiwu tajana? A uževe o onome, o žemu neposveeni ne moraju ni naga ati, zar bi bilo razlo ito kroz pisma razgla„avati?..“ (91. kanon Vasilija Velikoga)

Izvori„te ustanove da se žovek pri kr„tavawu „ima pogru avati“, dakle, imperativno mora pogru avati, jeste u tajno povjerenoga nam Apostolskoga predawa, kako Svetiteq naziva nepisane, predawske obižaje. Razlog nepisanosti, tajnosti (kad je rež o sve„tewskim režima i žiwewima pri svetim tajnama, blagosiqawu i molitvama) tih ustanova Svetiteq vidi u potrebi da se utawem pokrije svetiwa tajni, i u koje svetowwaci (neposve eni) ne trebaju „ni naga ati“. Ako li utawe pokri„e Oci te tako velike svetiwe, koliko pre se one moraju nepovre enim žuvati?! 'ta ka e Sveti Vasilije Veliki? „Ako ostanemo odricati nepisane obižaje, kao da nemaju velike sile, hotimižno emo povrijediti Evangelije u glavnim predmetima, ili prosto, sve„ emo na golu rijež, „to je tamo pripovijedano“! Sila koja se krije u tim tajnim ustanovama je tolika, da napu„tawe istih, svodi Evangelije i wegove ustanove na golu rež, tj. obezblagoda uje ga, kao i napu„tawe Apostolskoga predawa, tj. prejemstva.

Ustanova da se žovek pri kr„tavawu ima pogru avati, a ne drugim nažinom dovoditi u dodir sa blagosiqanom vodom za kr„tewe (osim u izuzetnim situacijama), poseduje nesumwivo veliku silu, koja, ako se napusti, dovodi do toga da se celo kr„tewe svede na golu rež³:

³ Kr„tewe, koje kod nas poneki sve„tenik izvede bezrazlo no oblivawem, ili „kropgewem, zahvaquju i svom kr„tewu i nepovre enoj veri, mo e se smatrati svetowwažkim kr„tewem, i zahteva upotpuwawawe, ali sve„tenik za povredu Gospodwe ustanove i prezrewe svog sve„tenižkog posve ewa, jer krsti kao laik, dostojan je svrgnu a (v. 50. kan. Ap.). Jeretici kao nekr„teni i nemiropomazani ne mogu davati svetowwažko kr„tewe.

U potvrdu ovoga nave,, emo odluku Velikoga Gostuju ega Sabora u Carigradu 1756. godine pri patrijarhu carigradskome Kirilu V, a na kome su Saboru uzeli uče,, a i patrijarh aleksandrijski Matej, i patrijarh jerusalimski Partenije:

„Izme u mnogih sredstava kojim se mi udostojavamo spasewa, prvo je kr,,tewe koje je Bog svetim apostolima predao... Po,,to se prije tri godine istaklo pitawe o tome da li se ima priznati kr,,tewe jeretika, koji se nama obra aju, a koje se kr,,tewe obavqa protivno i predawu svetih apostola i boanstvenih Otaca, isto i obižaju i ustanovi katoližanske i apostolske Crkve, to mi, koji smo po milosti Bo joj odgojeni u pravoslavnoj Crkvi, dr e i se pravila svetih apostola i boanstvenih Otaca i priznavaju i jedinom na,,u svetu katoližansku i apostolsku Crkvu i tajne wezine, izme u kojih i boanstveno kr,,tewe, te prema tome smatraju i suprotnim svemu apostolskome predawu i kao proizvod razvra enih qudi ono „to kod jeretika biva i „to se ne radi onako, kao „to je Sveti Duh zapovijedio apostolima i kao „to to žini danas Hristova Crkva, op om presudom odbacujemo svako jeretičko kr,,tewe, i sve one jeretike, koji se nama obra aju, primamo kao neposve ene i nekr,,tene, i tijem slijedimo prvome mjestu Gospodu na,,em Isusu Hristu, koji je zapovijedio svojim učenicima, da krste u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, zatijem slijedimo Svetim boanstvenim apostolima, koji su ustanovili da treba kr,,tavati u tri pogwurewa spomiru i pri svakom pogwurewu jedno ime Svete Trojice, daqe slijedimo svetom i ravnoapostolnom Dionisiju, koji ka e da dotižnoga, po,,to se svuže sa wega sva odje a, treba krstiti u bawi, u kojoj su osve eni voda i uqe, prizivqu i tri ipostasi bla enoga Boanstva, i odmah pomazati ga bogotvornim mirom, te ga udostojiti spasonosne evharistije, najposlije tijem slijedimo drugom i peto,,estom vaseqenskom saboru, koji naredi,,e da se smatraju nekr,,tenima svi oni, koji se obra aju u pravoslavqe, a koji nijesu bili kr,,teni u tri pogwurewa i nije bilo pri svakom pogwurewu prizvano ime jedne Boanstvene Ipostasi, nego koji su drugim nekim nažinom kr,,teni bili. Pa dr e i se ovih svetih i boanstvenih ustanova mi smatramo osude dostojnim i odvratnim kr,,tewe jeretika, jer nije suglasno i suprotno je apostolskoj boanstvenoj ustanovi, i nije drugo, kao „to ka e sveti Amvrosije i veliki Atanasije, nego nekorisno umivawe, koje dotižne nižim ne posveuje, niti i najmawe slu i da se žovjek od grijeha ožisti te one koji su od jeretika nekr,,teno kr,,teni, kada se obra aju u pravoslavnu vjeru, primamo kao nekr,,tene i bez svake bojaznih krstimo po apostolskim i saborskim pravilima, na kojima

se Ĺvrsto osniva sveta Hristova apostolska i katoliĹanska crkva, op a mater sviju nas. I ovom op am na,,am presudom i pismenim iskazom potvr ujemo ovu na,,u odluku, suglasnu sa apostolskim i saborskim ustanovama, i utvr ujemo je na,,im potpisima.“ (At. Sint. V 614 616.)

Oci smirenoumno i postojano svedoĹe da je predawe po kome se kr,,tavawe obavqa u Crkvi apostolima zapovedio Sveti Duh, i da se svako jeretiko tzv. kr,,tavawe, koje biva, i „to se ne radi onako, kako je Sveti Duh zapovedio, odbacuje. NaĹin, kojim se kr,,tava, u tajnu zaodenua svetiwa, jeste Svetim Duhom ustanovgen jedini (izuzev izuzetnih i objektivnih situacija) naĹin putem koga se izliva kr,,tewska blagodat, i zato je to i jedino pogru ewe jeretika koje Crkva mo e da osveti. Sve drugo, „to jeretici urade, a „to nije u skladu sa crkvenim predawem, mora biti odbaĹeno. Daqe, Sveti Oci razla u kr,,tavawe u skladu sa predawem Crkve, i izvore pojedinih delova toga predawa. U tome Oci polaze od zapo-vesti da se ima krstiti u ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Zatim slede svetim apostolima i wihovoj ustanovi, kako wima zapovedi Sveti Duh, da se treba kr,,tavati u tri pogwurewa spomiwu i pri svakom pogwurewu jedno ime Svete Trojice. Nadaqe, Oci slede ra-vnoapostolnom Dionisiju Velikom, koji ka e da dotiĹnoga, po,,to se svuĹe sa wega sva ode a, treba krstiti u bawi, u kojoj su osve e-na voda i uqe, prizivaju i tri Ipostasi bla enoga Bo anstva, i odmah pomazati ga bogotvornim mirom. ZakquĹuju Oci izlagawe slede i 95. kanon Trulskoga Sabora, i to ba,, pro etim 7. kanonom II Vasegenskoga Sabora, da se smatraju nekr,,tenima, kao jelini, svi oni, koji se obraaju u pravoslavqe, a koji nisu bili kr,,teni u tri pogwurewa i nije bilo pri svakom pogwurewu prizvano ime jedne Bo anske Ipostasi, nego koji su drugim nekim naĹinom „kr,,teni“!

Nadahnuti Svetim Duhom, apostoli su svojom zapove,, u podr ali i detaqnije izneli Gospodwu zapovest o kr,,tavawu u ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Tako isto i Dionisije svojom ustano-vom podr ava i detaqnije izla e ustanovu apostolsku. A Oci Trulskoga Sabora su, pomenutu ustanovu imali pred oĹima kada su odbacili kr,,tewe iz Evmomijana, Montanista, Savelijana i Pavlijana, „to se vidi iz samog teksta kanona u kome stoje obra-zlo ewa reĹenome odbacivawu.

Oci ka u da se treba kr,,tavati u tri pogwurewa. Ovde reĹ „treba“ ne znaĹi ne,,to „to redovno mo e biti izvedeno i drugim naĹinom, ne,,to „to je mawe va no. To se vidi iz wihovog izno-,,ewa odluke 95. kanona Trulskog Sabora, gde ka u da se odbacuje kr,,tewe svih onih jeretika, koji su drugim nekim (bilo kim) naĹi-nom kr,,teni. ReĹ „treba“ ima, dakle, imperativan smisao, ali je Oci koriste da bi ostavili mogu nost da se u vanrednim i objek-

tivnim okolnostima, mo e kr„tavati i oblivawem umesto pogru ewem. Upravo pozivom na 95. kanon Trulskoga Sabora, Oci formi kr„tavawa, tj. wenoj ispravnosti u meri potpunog slagawa sa crkvenim predawem, daju prioritetni značaj, kod pitawa priznawa kr„tewa iz jeretika.

Odi odbacuju kr„tewe (pogru ewe, vaptizma) svih onih jeretika, „koji su drugim nekim naĚinom kr„teni“. Drugim u odnosu na svetiwu tajno predanu kroz ustanovu „da se tri puta Ěovjek ima pogru avati pri kr„tewu“. Insistiraju i na tome da se odbacuje kr„tewe, ako su jeretici kr„teni, tj. pogru eni drugim nekim tj. bilo kojim naĚinom, Oci ukazuju na faktiĚno stawe, na realan naĚin obreda jeretiĚkog kr„tewa, koji se mora podudarati sa taĚnim crkvenim predawem, pri Ěemu bezakowa, koja u Crkvi bivaju (bezrazlo no oblivawe pri kr„tavawu), nemaju uticaja na konvalidirawe tog, drugog naĚina jeretiĚkog kr„tavawa, jer bi takav stav konvalidirao i reĚena bezakowa u Crkvi.

„...jer katoliĚanska Crkva „titi ono „to je bezprijekorno.“ (9. kanon i Vas. Sab.)

Rimokatolici ne „kr„tavaju“ pogru ewem, tj. pogwurivawem, nego oblivawem, modo adspersionis. Ovaj naĚin je u op„toj, redovnoj upotrebi u rimokatolika. Videli smo da se kod priznawawa kr„tewa iz jeretika ne priznaje sama kr„tewska blagodat, nego pogru ewe dobijeno od jeretika. Osnovano se mo e postaviti pitawe, kako je mogu e priznati kr„tewe, zapravo pogru ewe iz rimokatolika, kad oni uop„te ne pogru avaju. 'ta to Crkva treba da osveti i kako, kada se u onome „to rimokatolici nazivaju kr„tewem, ne nalazi svetiwa tajne, koju su Oci mudro„ u saĚuvali, pokrili utawem i predali nama, a koja svetiwa, kad se napusti, Ěini da Jevan ege i svete tajne postanu gola reĚ?

Odgovor nalazimo u Pidalionu GrĚke Crkve: „kr„tewe Latina samo se la no tim imenom zove; ono nije nikakvo kr„tewe (vaptizma), nego samo prosto mijewe.“ DaĚe, Ěitamo: „prema tome mi ne ka emo da Latine prekr„tavamo, nego ih krstimo“. I jo: „Latini su nekr„teni (avaptistoi), jer ne obavqaju tri pogwurewa pri kr„tewu, kao „to je to od samoga poĚetka predano pravoslavnoj Crkvi od svetih apostola“.

Nikodin i Agapije, sastavqaĚi Pidaliona, preuzeli su u svoj Nomokanon reĚeni stav Otaca obzirom na utemeĚenost wegovu u odluci Sabora pri patrijarhu Kirilu V 1756. godine. Da je nu no rimokatolike krstiti kada se obra aju Crkvi, odluĚeno je jo„ 1620. godine na Moskovskom Saboru pri patrijarhu moskovskom Filaretu, ali na alost, tekstom odluke ne raspola emo, i nismo u prilici da je iznesemo.

B VEROISPOVEDAWE KAO USLOV ZA PRIZNAWE KR'TEWA IZ RIMOKATOLIKA

„...Jer su drevni ustanovili, da se priznaje ono samo kr„tewe, koje u nišemu ne odstupa od vjere...“ (1. kanon Vasilija Velikoga)

Ovaj stav Otaca bio je unekoliko izmewen ustanovom „priznawa kr„tewa iz jeretika“. Ali i u kanonima koji razmatraju priznawe zapa amo da je veroispovedawe jeretika pri „kr„tavawu“ bilo značajno za priznavawe istoga. „Vera je osnov svega šemu se nadamo“, pa i kr„tewu. Sveti Oci su ustanovili da dotični, koji se krsti mora biti naužen veri, pa potom kr„tewu. To se vidi iz odredbi 46. i 47. kanona Laodikijskog Sabora i 78. kanona Trulskog Sabora i drugih. Isto tako, i 7. kanon II Vasegenskog Sabora („to je preuzeto 95. kanonom Trulskog Sabora) odre uje du e poučavawe pre kr„tewa za one jeretike, koji se obra aju iz jeresi kojoj se ne priznaje kr„tewe. Ali to „to se izričito odre uje za ove, ne odre uje se za one obra enike, koji se primaju u Crkvu nepogru ewskim, alternativnim načinom. Ovo se mo e shvatiti tako da nauka koju su naužili u jeretika u osnovi ne vre a su„tinu vere crkvene, ili ne uni„tava poimawe kr„tewa kao svete tajne, ili ne predstavga direktnu hulu na Boga, te da i tako, pogre„no nauženi, ipak mogu anatemi„u i jeresti, da postanu članovi Crkve.

Ako se način kr„tavawa jeretika mora slagati sa onim samo načinom, koji je predan Crkvi, to se vera jeretika mora samo u nekom smislu slagati sa verom, koju su apostoli od Gospoda predali Crkvi. Taj, neki smisao slagawa, nije toliko precizno izra en, i do wega se mo e do i principom sličnosti, koji smo ranije pomenuli.

Odlukom 95. kanona Trulskog Sabora odbacuje se kr„tewe iz Maniheja, Valentinijana i Markionita, i iz sličnih jeresi. Ova odredba (o sličnim jeresima), daje nam za pravo da posmatramo i „ire sličnosti, a ne usko da gledamo samo na varijacije tih jeresi. Sasvim je izvesno da „kr„tewe“ ovih jeretika nije odbaženo zbog forme, jer su oni pogru avali tri puta u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, nego zbog vere, tj. zbog la nih dogmata. Sveti Vasilije Veliki o jeresi Markionita ka e:

„...osu uju brak, odvra aju se od vina i Bo ije stvorewe kazuju da je pogano, te zato ih ne primamo u Crkvu, dok se ne krste na„im kr„tewem. Jer neka ne ka u: mi smo kr„teni u (ime) Oca i Sina i Svetoga Duha, koji slično Markionu i drugim jeresima, smatraju Boga da je tvorac zla...“ (47. kanon Vasilija Velikoga)

Ovakva jeres svojstvena je i Manihejima i Valentinijanima, i uopšte svim gnostičkim jeresima. Ono „to uništava inače ispravnu formu njihovog „krštenje“ jeste verovanje da je Bog tvorac zla, „to jeste hula na Boga, i to direktna, i ujedno je i protivno suštini vere Hrišćanske. Ako, dakle, direktna hula na Boga uništava „krštenje“ gnostika, zar ne e i direktna hula na Boga nekim drugim načinom, na sličan način uništiti i „krštenje“ drugih jeresi, koje hule direktno na Boga? Ho e. Ali, moramo priznati, da se na pitawe, koja je hula dovođno direktna, odgovara po Duhu Crkve, a ne po „metrima i santimetrima“. Ipak, dok se Duh Crkve ne odredi putem Svetoga Episkopskoga Sabora, mo emo vršiti upore ewa rimokatoličke jeresi i odluka pre a njih Sabora o mawe ili više sličnim jeresima.

Montanističko „krštenje“ odbacuje Laodikijski Sabor (8. kanon), II Vasegenski (7. kanon) Sabor, Trulski Sabor (95. kanon), i Sveti Vasilije Veliki (1. kanon, potvr en 2. kanonom Trulskoga Sabora). Sveti Vasilije Veliki o Montanistima (Pepuzinima, ili Frigima) i njihovom krštenju ovako govori u svom 1. kanonu:

„...Pepuzini su dakle ošito jeretici; jer su hulili na Duha Svetoga, prila u i bezakonito i bezazorno naziv Paraklita Montanu i Priskili. Zato, kao takvi, koji bogotvore qude, oni su osude dostojni, kao takovi pak, koji nanose uvrijeđu Duhu Svetome, upore uju i ga sa qudima, podle e za to osudi vječnoj, jer hula na Duha Svetoga ne mo e biti oproštena. Kakvim e se zbiqa načinom smatrati pravilnim njihovo krštenje, kad oni krste u Oca, i Sina, i Montana, i Priskilu?...”

Montanisti (Pepuzini) su direktno hulili na Boga, najte om hulam, hulam na Duha Svetoga, koja se hula ne mo e oprostiti (Matej 12. 31. 32.), i to tako „to su bogotvorili qude (Montana) davaju i ime Paraklita (Utešitega) Montanu i Priskili. To se kod njih odrazilo i na „krštenje“. Umesto da krste u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, oni su, podrazumevaju i Montana i Priskilu za Svetoga Duha, umesto Svetoga Duha, kao lica Trojičnoga Boga, „krstili“ i pomiwali Oca i Sina i Montana i Priskilu. Dakle, njihovo hugewe na Svetoga Duha i, u vezi s tim, izvrtawe krštenjskog predawa, rezultiralo je odbacivawem njihovog poguravawa.

Rimokatolici tako e hule na Svetoga Duha, samo mnogo otvorenije od Montanista.

La ni dogmat filiockve, da Sveti Duh ishodi i od Oca i od Sina, dakle da ima dva ishodišna načela, Svetoga Duha ĩini majim od Oca i Sina.

Ovo daje novi smisao starom običaju Rimjana da pri krštenju govore: „Ja te krstavam u ime Oca i Sina i Svetoga Duha“. Sada rimokatolici ne veruju da sveto krštenje biva od Oca, kroz

Sina, Duhom Svetim, tj. ličnom, bo anskom silom Svetoga Duha, nego veruju da ono biva na slavu Oca, po ovla, ewu Sina, od tzv. sve,tenika. Uklawawe vere da Sveti Duh jeste taj koji lično savr,ava kr,tavawe, jeste jo,, jedna hula na Svetoga Duha, izra ena u samom Ĺinu rimokatoliĹkog tzv. kr,tewa, koja ve sama po sebi dovodi u pitawe opravdanost priznavawa kr,tewa iz rimokatolika.

Kao i Montanisti, i rimokatolici bogotvore Ĺoveka rimskoga papu. Jer veruju da je on (a ne Sabor Svetoga Duha i episkopa) nepogre,ivi tumaĹ istine dogmata. Tako se papa predstavqa u rimokatoliĹkoj organizaciji kao riznica istine, kao neko ko je peĹat vere svojim tzv. episkopima, Ĺime se papa izjednaĹava sa Svetim Duhom.

* * *

KonaĹan sud o tome da li se obra enici iz rimokatolika mogu primati u Crkvu i nekim od alternativnih naĹina (miropomazawem, ili polagawem ruku, na osnovu prethodnog pismenog anatemi-sawa svake jeresi, a naroĹito rimokatoliĹke), ili samo kr,tavawem, za na,,u Srpsku Pravoslavnu Crkvu, u nedostatku suda Vasegenskog znaĹaja, trebalo bi da donesu najsvetiji episkopi na,ega Svetoga Arhijerejskoga Sabora. Ovo bi oni morali tim pre da uĹine, da bi onaj episkop, ili prezviter, mogao primati obra enike iz rimokatolika bez smu ivawa da ne povre uju istinu, ili da ne potpadne pod osudu 47. kanona Ap. (v. 47. kanon Vasilija Velikoga)

Danas, u nedostatku odluke o tome Svetoga Arhijerejskoga Sabora, obra enike iz rimokatolika primamo na osnovu obiĹaja kr,tavawem, ili miropomazawem, i oba naĹina smatramo istinitim. Ciq ovoga rada jeste da iznese svetootaĹko uĹewe o primawu jeretika, i da time osvetlimo primawe upravo rimokatolika, koji se obra aju Crkvi. Rezultat rada jesu rezerve prema vladaju em obiĹaju da se rimokatolici primaju miropomazawem. Da li su te rezerve takve da mogu u potpunosti nezakonitim proglasiti miropomazawe kao naĹin primawa, odluĹi e Sveti Arhijerejski Sabor. Ali, Ĺini nam se nepogre,ivim da dok god ove rezerve stoje, obra enike treba primati samo op,,tim naĹinom, na osnovu 47. kanona Ap. kr,tavawem. Jer koji god episkop, ili prezviter, kr,tavawem prima obra enika iz rimokatolika, bez obzira na obiĹaj, ne e pogre,iti.

ObiĹaj, kao promenqiv i nedovoqno obrazlo en, tj. ispitan, izvor prava, nije ba,, najpogodnije sredstvo za izuzimawe pojedinih jeresi od odredbe 47. kanona Ap. Da bismo ovo potkrepili nave,, emo reĹi episkopa Nikodima (Mila,,a) iz wegovih izvanrednih „Pravila Pravoslavne Crkve s tumaĹewima“, I, str. 584, Novi Sad 1895. godine:

„...isto tako miropomazawem primaju se i rimokatolici i Jermeni, ako nijesu bili miropomazani u svojoj crkvi, prije nego „to e se obratiti u pravoslavqe; po tre em linu, to jest bez kr„tewa i bez miropomazawa, a samo odrelewem pre a„wega vjerovawa i ispovijedawem pravoslavnoga vjerovawa, primaju se... svi rimokatolici i Jermeni, koji su u svojoj crkvi bili miropomazani.“

Opisani obižaj te„ko je dovesti u sklad s kanonima. Kanoni i Timotejev spis odre uju nažin (obred) primawa obra enika u Crkvu, u zavisnosti od same jeresi i nome konkretnog jeretiškog „kr„tewa“. Uslovqavawe obreda primawa tzv. miropomazawem jeretika, tako da ono ukoliko je dato u jeretiškoj organizaciji, s jedne strane je prepreka crkvenom miropomazawu, a s druge strane jeste osnov da se obra enik prima kao pokajnik, predstavqa priznawe jeretiškog miropomazawa, a time i kr„tewa, i pridaje mu se imperativni karakter, po odbaženom obižaju rimskih episkopa III veka.

Opisani obižaj danas se izobižajio u najve o j meri iz na„e Crkve.

RIMOKATOLICI KAO KUMOVI NA SVETOME KR'TEWU PRAVOVERNIIH

Mnogi izme u vernog naroda i sve„tene jerarhije priznaju tzv. kr„tewe rimokatoličkih jeretika, uzimaju izme u wih neprosvene Duhom qude, oskvrvene a ne kr„tene, za kumove pri kr„tavawu. Da bi se ova pojava rasvetlila moramo najpre podsetiti na ulogu koju Crkva dodequje kumu pri kr„tavawu i docnije u ivotu Ćoveka.

„Bolesni, koji ne mogu za sebe odgovarati, neka se tada krste, kada po wihovoj egi drugi za wih dađu svjedoxbu, a pod svoju odgovornost...“ (46. kanon Kart. Sab.)

Kanoni ne spomiru ulogu kuma direktno. Navedeni kanon otkriva su„tinu kumstva. Naime, Ćovek na kr„tewu dobija an ela Ćuvara, ali i Ćoveka Ćuvara, tj. kuma. Tako je kumstvo ustanova od najstarijih vremena, ali je narožito va na postala nakon sveop„te prakse pedobaptizma (III-V vek), posle Ćega je kr„tavawe odraslih postalo izuzetak.

Dok je kr„tavawe odraslih bilo preovla uju e, oni su morali izužiti veru, i dati sami od sebe svedožanstvo svog verovawa. Bez toga nije moglo biti kr„tewa.

„Koji se krste, moraju naučiti vjerovawe, i petog dana sedmice pred episkopom ili prezviterima ga očitati.“ (46. kanon Laod. Sab.)

U tu svrhu episkopi su postavqali zakliwaše (v. 26. kanon Laod. Sab.), ili organizovali katihumenske „kole. Bolestan Łovek, koji zbog prirode svoje bolesti, nije u mogu nosti da da svedoŁanstvo svoje vere i ege za kr„tewem, mo e biti kr„ten pri kraju ivota (v. 2. i 4. kanon Svetoga Timoteja Al.), pod uslovom da on sam ili wegova rodbina naznaše Łoveka“, koji e umesto bolesnoga dati svedoŁanstvo, tj. garanciju da dotiŁni eli da se krsti. Ovaj Łovek, daju i garanciju Crkvi, daje je na osnovu svoje vere i savesti, „to je sve zapeŁa eno wegovom odgovorno,, u!

„Koji su u bolesti kr„tewe primili i poslije su ozdravili, moraju izuŁiti vjerovawe, da upoznađu, da su se bo anstvenoga dara udostojili.“ (47. kanon Laod. Sab.)

Ako je Crkva dopustila zbog bolesti da se Łovek krsti, da se bo anstvenoga dara udostoji, bez znawa vere, ili bez očitovawa svoje vere, to u sluŁaju ozdravqewa bolesnoga, Crkva tra i odgovornost onoga Łoveka, koji je dao garanciju za toga bolesnika, da taj sada ozdraveli, ostane u Crkvi, izuŁi veru svoju, i upravi se u skladu sa bo anstvenim tajnama i vrlinama Svete Crkve. Tra e i odgovornost, Crkva od Łoveka zahteva da svim svojim snagama nastoji da ozdravelog uputi spasewu. Tako se on pojavuje u ulozi uŁitega, i duhovnog vodiŁa prema svom znawu i mogu nosti. A upravo je to uloga kuma (v. Pravosl. Ispov. I 103).

Dakle, kum mo e biti samo onaj Łovek, koji mo e da pouŁi dete ili Łoveka, da mu bude ugled u duhovnom ivotu, i nastojateq u upu ivawu ka dobru, i Łovek koji mo e da preuzme odgovornost pred Crkvom za tu ulogu.

Da li mo e rimokatoliŁki jeretik da bude kum pri kr„tavawu u Crkvi pravovernih? RimokatoliŁki jeretik je nekr„ten, dakle on stoji izvan Crkve, pod anatemom 1. kanona II Vas. Sab., 7. kanona III Vas. Sab., pod anatemom Otaca X Pom. Sab. i anatemom iz 1054. godine.

“iwenica da je rimokatolik jeretik, odluŁuju a je pri odgovarawu na pitawe da li rimokatolik mo e biti kum pri svetome kr„tewu pravovernog; odluŁuju a po tri taŁke: da li rimokatolik mo e sauŁestvovati u svr„avawu svete tajne kr„tewa, da li rimokatolik mo e biti duhovni uŁiteq pravovernome, i da li Crkva mo e prihvatiti garanciju od rimokatolika.

RIMOKATOLIK, JERETIK, I SAU"ESTVOVAWE
U SVR'AVAWU SVETE TAJNE KR'TEWA

Kum se pri kr„tavawu dece ili odraslih pojavquje u aktivnoj molitvenoj ulozi. On preduzima posebne radwe pred Crkvom. Wegovo ime se naznaquje. On se moli sa Crkvom. Da li rimokatolik, budu i da je jeretik, mo e biti, i u kojoj meri, i pod kojim uslovima, u molitvenoj zajednici sa Crkvom?

„S jereticima, ili raskolnicima, ne treba se zajedno moliti.“
(33. kanon Laod. Sab.)

Kanon nagla„ava da ne treba imati molitvenu zajednicu sa jereticima, ne spominu i o meri te zajednice, ili o uslovima. Re-
tju „ne treba“ kao da ostavqa mogu nost neke zajednice, pod nekim uslovom. Ali, dok ti uslovi nisu ispuweni, reš „ne treba“ znači imperativno ne treba, inače bi sam kanon bio obesmi„gen.

„Klirik, ili svetowak, koji po e u sinagogu Judeja ili jeretika da se moli, neka bude i svrgnut i odlužen.“ (64. kanon Ap.)

Molitvena zajednica jeste ono „to klirika ili svetowaka izla e ovako te„koj kazni kada po e u zbori„te jeretičko, radi „molitve“ koja tamo biva. Kanon je jasan. Ne spomiwe meru molitvene zajednice, niti uslovqava kaznu za delo, koje osu uje.

„Pitawe: Da li mo e jedan klirik da se moli u prisustvu ari-
jana, ili drugih jeretika, ili mu to ni„ta ne „kodi, kad se on moli, ili Ćini prinos?

Odgovor: Na bo anstvenome prinosu akon prije vremena cje-
livawa kazuje: „Koji ste van op ewa, odlazite!“; ne moraju, dakle, prisustvovati, osim ako obe aju da e se pokajati, i da e ostaviti jeres.“ (9. kanon Timoteja Al.)

Dok 64. kanon Ap., videli smo kako, raspravqa prisustvo pravovernoga „molitvi“ jeretika, ovaj (9) kanon raspravqa prisustvo jeretika molitvi, ili prinosu Crkve. Budu i da kanon odvojeno zarezom pamiwe molitvu, i prinos, to znači da se wegova odredba odnosi ne samo na prinos, nego na svaku uop„te crkvenu molitvu, i na svaku svetu tajnu. Jeretikovo prisustvo je uslovqeno wegovim obe awom da e se pokajati, i da e ostaviti jeres („to je prvi korak u wegovom napu„tawu jeresi). Bez toga obe awa nikakav jeretik ne sme prisustvovati molitvi, ili tajni Crkve, ne sme prisustvovati, a kamo li uĉestvovati u molitvi, ili u svr„avawu svetih tajni.

Klirik koji bezrazlo no dopusti prisustvo jeretika, omogu-
ava molitvenu zajednicu jeretika sa Crkvom, „to 64. kanon Ap. izriĉito i strogo osu uje. Tu je odgovor na pitawe iz kanona, da li

prisustvo jeretika kliriku „teti. Ono mu „teti i u pogledu svetiwe molitve, ili tajne. —akonov vozglas to potvr uje. Molitvena zajednica⁴, tj. me„awe onoga „to se ne da me„ati, svetiwa sa skvrnom, jeste jasno ku„awe Svetoga Duha. Zato i ka e: „Koji ste van op„tewa, odlazite!“

„Ni s kakvim jeretikom, ne mora se brak sklapati... nego na-protiv, treba wih uzimati, ako obe aju da e Hristijani postati.“ (31. kanon Laodik. Sab.)

Sveta tajna braka je uni„tena, ako je neko od mladenaca bezpokajni jeretik.

Dakle, 33. kanon Laod. Sab. ima imperativni značaj, kao i 64. kanon Ap. Samo je dopu„teno jeretiku pojedincu, koji da pokajničko obe awe da samo prisustvuje, i u toj meri samo da ima zajednicu sa Crkvom, u molitvi, i svetoj tajni (9. kanon Tim. Al.).

Crkva ne dozvoava da jeretik preduzima molitvene radwe, ili da se moli sa Crkvom!

Ukoliko jeretik obe a da e se pokajati i ostaviti jeres, mo e mu se dopustiti da prisustvuje molitvi, i tajnama Crkve. Wegovo fizičko prisustvo jeste najni i oblik wegovog molitvenog zajedničarewa sa Crkvom, koje Crkva dopu„ta zbog samog obe awa, a radi obra awa toga Ľoveka. Aktivan molitveni polo aj jeretika koji je dao obe awe Crkva dopu„ta u samo jednom slućaju, u svetoj tajni braka, kada se sklapa me„oviti brak. Pri drugim svetim tajnama, ovo je eksplicitno zabraweno liturgijskim vozglasom: „Koji ste van op„tewa, izi ite“.

Dakle, rimokatolik ne sme ni prisustvovati svetome kr„tewu. Ako obe a da e se pokajati i ostaviti jeres mo e prisustvovati svetome kr„tewu. Ali da preduzima molitvene radwe, i da mu se kao kumu naznaćuje ime pred Crkvom, i da se zajedno sa Crkvom moli NE MOFIE.

JERETIK, RIMOKATOLIK, KAO DUHOVNI U " I T E Q P R A V O V E R N O M E

„Koji nijesu od episkopa proizvedeni, ne moraju zakliwati ni u crkvama, ni u ku ama.“ (26. kanon Laod. Sab.)

„Za akonisu neka se ne postavqa nikakva enskiwa prije nego „to joj je Ľetrdeset godina, i to poslije marqivoga ispi-tawa.“ (15. kanon IV Vas. Sab.)

⁴ Podrazumeva se molitvena zajednica jeretika sa Crkvom.

Dok je kr„tavawe odraslih bilo preovla uju e, episkop kao prvoučiteq u svojoj episkopiji, postavqao je zakliwaže i akonise, žija se slu ba izme u ostalog sastojala u učewu qudi (zakliwaž) i enskiwa (akonisa) nauci vere kako bi se mogli krstiti. Bez ovoga postavqawa niko nije smeo da poučawa one koji se spremaju za kr„tewe. Tek postavqewem na osnovu ispitawa, zakliwaž ili akonisa su dobijali vlast da uče. Wihovo učewe je tada bilo kao od episkopa, dakle, provereno pravoverno. Zabrana da neko, ko nema ovoga postavqewa (i jasno, ko nije bio episkop ili sve„tenik), ne mo e poučavati ni u ku ama one koji se spremaju za kr„tewe, svedoži o tome kolika je va nost pridavana žistoti vere onoga koji poučawa.

Kada je preovladao pedobaptizam, uloga zakliwaža i akonise u poučawawu je pre„la na kuma. Stoga je kum žovek koji ima žistu veru, žijoj se nauci sam ve naužio. Episkop, ili prezviter, bi o ovome morali voditi računa, kad naznažuju kuma jer je to naznažewe izraz poverewa Crkve u žistotu vere kuma, i saglasno tome on i dobija vlast da uči kr„teno dete ili žoveka. U ovome se otkriva unutra„wa, smisaona veza izme u postavqawa nekada„wih zakliwaža ili akonisa, i naznažewa kuma.

Da li Crkva mo e imati poverewa u veru jeretika, rimokatolika da li episkop mo e (ili prezviter), da naznaži jeretika, rimokatolika za kuma, i time i za učiteqa pravovernoga? Učiteq se postavqa tek po marqivom ispitawu. Ako ispit poka e kolebqivost u veri, takav se ne postavqa (v. 2. kanon VII Vas. Sab.). Jeretik, rimokatolik, bez obzira na eventualno obe awe, nema mogućnost da pru i osvedožewe istinite vere. Jer, veruje u la jeresi, ili, u služaju da obe a da e se pokajati i ostaviti jeres, potrebuje i sam da bude poučawan.

Dakle, rimokatolik, jeretik, NE MOŽE biti duhovni učiteq pravovernome!

RIMOKATOLIK, JERETIK, KAO DAVALAC GARANCIJE ZA OSTAJAWE U CRKVI KR'TENOGA PRAVOVERNOGA

Te„ko je pretpostaviti da e neki rimokatolik mo i odr a ti garanciju da e kr„teni pravoverni ostati u Crkvi, kada je sam izvan we. Su„tina svake jeresi jeste u odvajawu od Crkve. Da bi problem garancija u Crkvi bio jasan, Crkva je odredila krug qudi koji mogu dati, i od kojih se mo e primiti garancija.

...Ako je pak prijestup crkveni, za koji se episkop okrivquje, tada treba ispitati osobu tu ioca, i to prije svega ima biti

zabranjeno jereticima, da podnese tu be, na pravoslavne episkope u stvarima crkvenima. Jereticima mi smatramo koliko one, koji su odavna iz crkve isključeni bili, toliko i one, koji su bili poslije od nas anatemizirani; osim tih i one, koji se priključuju da pravu vjeru ispovijedaju, a ne u tijem u raskol prije o, e i zavjere sklapaju protivu na, ih kanonički postavjenih episkopa. Osim toga, ako su koji zbog kakvih tu aba prije crkvom otu enu bili i isključeni, ili odlučeni, bilo da su oni iz klira, ili da su iz reda svjetovnika, ni takovima ne treba dopuštati, da podnose tu be na episkopa, dok najprije ne budu slobodni od svoga prijestupa. Isto tako ni od onih, koji se sami nalaze pod wekom optu b, ne treba primati tu be na episkopa ili na druge klirike sve dotle dok ne doka u da su sami oni slobodni od prijestupa, u kojima su okrivljeni bili. Ali ako neki, koji nijesu ni jeretici, niti su odlučeni bili, niti osu eni, niti su za kakve prijestupe optu eni bili, očituju, da imaju takve tu be protivu episkopa u crkvenim poslovima, Sveti Sabor nare uje, da takovi imaju najprije pred eparhijalne episkope predstaviti tu bu i pred wima dokazati prijestupe, u kojima okrivljuju episkopa... nego, oni ne e prije mo i tu bu svoju podnijeti dok pismeno ne izjave da e podle i jednakoj kazni, ako im se, posle odnosne rasprave, doka e da su oni oklevetali optu enoga episkopa..." (6. kanon II Vas. Sab.)

Uslov da bi neko podigao tu bu protiv episkopa u crkvenim stvarima jeste taj, da dotični mo e da verodostojno izjavi da e on podle i jednakoj kazni, ako se tu b, ne bi uspeo i time se pokazao kao klevetnik. Ovom izjavom on garantuje da je i pored sve provere svoje osobe, verodostojan tu ilac.

U tom smislu Crkva zahteva, zarad verodostojnosti tu ioca, da se izvrši prethodna, boje re i, op, ta, provera osobe, a po tome i da sam taj čovek, ako pro e op, tu proveru, da garanciju u vidu pomenute izjave, da je verodostojan tu ilac. Iz ovoga se vidi da onaj čovek, koji nije verodostojan prema kriterijumima op, te provere, nije verodostojan, ne samo da podigne tu bu, nego ni da da garanciju, tj. da da pomenutu izjavu o svojoj odgovornosti za preduzetu radu.

Na prvom mestu lica, od kojih se ne prima garancija, kanon pominu upravo jeretike. Kako se mo e verovati onima, koji su izneverili samu veru? I jo, , kakvu odgovornost mo e Crkva tra i ti po osnovu garancije od jeretika, koji su izvan we, izvan wene jurisdikcije? Zar se garancija od jeretika, budu i „nenaplativa“ ne pretvara u „menicu bez pokri a“.

Crkva, dakle, ne mo e primiti „svjedožbu“ (v. 45. kanon Kart. Sab.) kumstva jeretika, „pod wihovu odgovornost“.

Ali od garancija koje su prane odgovorno, u, treba razlikovati obe awe da e se jeretik pokajati i ostaviti jeres. Obe awe ne prati direktna odgovornost, i Crkva ih prima blagonaklono, po veri da se dotični jeretik ho e i mo e obratiti. Ako se ispostavi da je obe awe bilo la no, Crkva, kao jeretiku uskra uje ono „to mu je zbog obe awa dala. Da prisustvuje molitvi i tajni Crkve, ili, ako je bio u pitawu me„oviti brak, brak se poni„tava.

Kako jeretik ne mo e da garantuje, niti Crkva mo e primiti njegovu garanciju, da e svakako nastojati da kr„teni ostane u crkvi, da e ga užititi veri istinitoj, to on NE MOJE ni biti kum pri kr„tewu pravovernih.

fiegko Kotoranin

BEPA И HAYKA

SLOBODA SAVJESTI*

Zagreb, 26. 02. 1996. godine

„VE`ERWI LIST“
10000 Zagreb
Slavonska avenija 4

Po„tovano uredni„tvo!

Radi objektivnoga informirawa javnosti upu ujem vam ovaj odgovor, odn. pismo na Elanak „MAGIJA JE SAMO DEMONSKA“ od 25. 02. 1996. godine, broj 11.661. U va„em cijewenom listu objavili ste razgovor sa Josipom Bla evi em, sve enikom rimokatoličke crkve. Gosp. Bla evi je u svome nastupu bio vrlo samouvjeren, brane i svoju religijsku organizaciju, a arogantno napada ju i i diskvalifikuju i sve ostale vjerske organizacije iz cijeloga svijeta.

Ja nisam Elan niti jedne oficijelne religije niti sekte, niti stranke, ni organizacije. I zato vjerujem da mogu slobodno bez predrasuda, bez vjerske zasqepqenosti i netolerancije, OBJEKTIVNO ODGOVORITI Gosp. Bla evi u na tvrdwe koje je iznio.

A cija mi jest: ISTINA I SAMO ISTINA kao jedino mjerilo. A pozvat u se, tako er, samo na istinu. A po„to je Gosp. Bla evi sve enik, i kr„ anin, slu it u se u odgovoru BIBLIJOM, (ili Sveto Pismo) i op epriznatom povje„ u. Jer je i povijest Bo je sredstvo Wegova nauma SPASEWA Eovjeka.

Gospodin Bla evi se poziva na navje„tawe „tre eg tisu qea i ere Vodewaka...“ i kao zbog toga je „javnost zatrovana pravom eksplozijom okultnog, ezoterije, praznovjerja i magije...“

A da li je to ba„ tako? Od kada postoji Eovjek na planeti Zemqi, on je te io da spozna sebe i svijet u kojem obitava. Promatraju i Eudesa Bo ja, oEitovana neprestance u prirodi, u savr„enom

* Ovaj tekst, zbog svoje dubine i interesantnosti, posebno „to predstavlja ozbiljnu i objektivnu kritiku rimokatoličke crkve i wene duhovnosti, smatramo da nije bez interesa i za na„u pravoslavnu javnost. Stoga ga objavqujemo u na„em Easopisu verno, bez ikakve izmene ili pak jezičkog prilago avawa duhu srpskoh jezika, daklo onako kao „to ga je objavio u Zagrebu „VeEerwi list“ jo„ pre dve godine. Uredni„tvo.

kretawu nebeskih tijela, u tajnama prirodnih mjena, pojava i katastrofa, čovjek je sve više uviđao smislenost i red u svemu tome naizgled „prirodnom poretku...“ Primijetio je savršenstvo nedokučivoga Uma u svemu stvorenome. Pokušavao je spoznati tajne bivstvovanja, tajne ravnine i umiravanja, misterij Duha i Materije, njihovu komplementarnost i prouzročitelje. U svome tragawu spoznao je sve više i više savršenstvo Onoga koji „je stvorio sve...“ I ne imaju i savršenije riječi da bi opisali Wegovo Bivstvo, slavu, moć, mudrost i dobrotu, nazvali su ga uzvišenim JEDINSTVENIM imenom: BOG. U svim narodima i jezicima, u svim civilizacijama kroz dugu i tegobnu zemaljsku povijest to ime označava Najvišega, Onog koji sjedi „na prijestoju visoku i uzvišenu...“ Qudi kao stvorena, kreature, pokušavali su (u dosegu svojih umnih moći) spoznati svoga Stvoritelja, svoga Oca.

Tako su se kroz različita iskustva i iskustvene spoznaje razvijali i različiti vjerski, magijski i narodni rituali i uvjerenja. Međutim, Bog nije sebe ostavio ne posvjedošena. On sam se objavio qudim, govore i im o sebi, o svojoj qubavi, pravednosti i milosti. Pali, griješni čovjek nije mogao sam spoznati Vječnoga. Međutim Nebo se saglo k zemlji da bi Bog objavio sebe i svoje bivstvo. Preko svetih qudi propovjednika pravde „Henoka, sedmog Patrijarha od Adama...“ (Judina poslanica 1:14). „Noe pravednika...“ (Postanak 6:9.) Preko „Abrahama... prijatelja Božjega... Oca vjernih...“ (Izaija. 41:8. Rimljanima. 4:11.) Mojsija, „najponiznijeg čovjeka na zemlji...“ (Brojevi. 4. Moj. 12:3). Preko Jakova, Izaka, preko proroka Staroga Saveza, preko pravednika, apostola, mučenika, preko pobožnih qudi koje je Bog podigao objavuju i sebe. I ponad svega Preko Sina, Jedinoro enca svoga Isusa Krista. Preko Isusa nam se objavila bit Božja, milost, oprost i pravednost. Zato je Isusov apostol u svojoj dubokoj starosti gledajući i Boga je savršenstvo i dobrotu pokazanu u životu poniznoga Nazarećanina mogao uskliknuti: „Tko ne qubi, nije upoznao Boga, jer JE BOG QUBAV!“ (1. Ivanova. 4:8).

Dakle u svome tragawu čovjek nije ostavqen sam. Bog osobno je učestvovao u qudsku povijest, postaju i dio je, da bi čovjek dobio dio Boga je povijesti QUBAVI i vječnog života! Objavuju i otkrivaju i sebe palome čovjeku, Bog je želio da ga uzdigne u svetiji život, zato mu je objavio svoje principe, SVOJ SVETI ZAKON DESET ZAPOVIJEDI. (Izlazak. 2. Moj. 20:3-17). Taj Zakon, kao mjerilo pravde i suđa, jest i ZAKON ŽIVOTA. Kroz povijest kao svoje oruđe, Bog se sve više otkrivao čovjeku. Danas, u modernom društvu, u ovom suvremenom, u urbanom, grozničavom svijetu, velika većina qudi tvrdi da vjeruje u Boga, ali na žalost „djelima ga nije...“ (Poslanica Titu. 1:16.) Nije, dakle, praznovjerna i magija zavladała zbog čega Vodewaka, ili zbog približavanja trećeg

tisu ge a, nego zato jer kr,, anstvo spava i ne vr,,i svoju svetu du-
nost. Kr,, anska crkva, sve frakcije i pravci, spava u grijesima
svojim kao „to je i napisano za „Laodiceju... ni studen ni vru ...
Ali, jer si mlak... izbacit u te iz svojih usta...“ (Otkrivewe.
3:15.16) Ne samo sad, nego... ve dugo, ovo tzv. „organizirano“ kr,, a-
nstvo spava. I ono „to se propovjeda „stadu Gospodwem“ nije Sveta
Istina, nego qudska la !

To „to se pojavuje toliko mnogo duhovnih pravaca, religija,
sekti, ezoterije itd. samo pokazuje, da qudi tra e PRAVI DUHO-
VNI PUT. A po„to ga u ovom fosiliziranom, „slu benom“ kr,,
„ anstvu ne nalaze, to se okre u drugim duhovnim pravcima. Kada
bi kr,, anstvo zaista narodu propovijedalo pravi nauk Biblije,
a ne qudske, crkvene bajke, ne bi qudi, napose omladina tra ili u
indijskoj filozofiji ili Sai Babi duhovni put. Nego... qubili bi
Isusa, Sina Bo jega koji je „PUT, ISTINA i fi I V O T.“ (Ivan.
14:6.)

Na alost, crkva, svaka organizacija, bavi se manipulirawem
qudim, la ima, prijevarama i „business-om“. Organizirano kr,, -
anstvo postalo je kao i Starozavjetna Zajednica „„piqa razbo-
jnička...“ „prodavaonica (dom trgovine)“ (Matej. 21:12. Ivan. 2:16.)

Gosp. Bla evi navodi brojke ele i pokazati kako se
umno io od poletka stoqe a broj raznih sekta, frakcija i duhov-
nih pravaca, i ka e: „Koliko ih je u Zagrebu, te„ko je re i jer ni
dr ava ni crkva ne nadziru, wihova gibawa“. Gosp. Bla evi u, a
zar bi crkva i dr ava TREBALE NADZIRATI VJERSKE STVA-
RI I STAVOVE SVOJIH GRA—ANA? U mrafnom Sredwem vjeku
crkva i dr ava su bile ujediwene, i znamo iz povijesti kakve je
tragične i u asne posljedice to imalo za milijune qudi i ena
koji su progawani, saka eni, muženi i ivi spaqivani na lomača-
ma. Zar vi opet zagovarate sredwovjekovqe? Zar se vi ne sramite
svih zločina koje je crkva počinila kroz gotovo 13 stoqe a svoje
krvave dominacije nad dr avom i nad kraqevima, nad obrazovawem
i nad du„ama i tijelima qudskim?

Zar se ne kajete i ne osje ate krivim za krv milijuna qudi i
ena koji su naka eni na spravama za mužewe, na gubili„tima i
tamnicama, samo zato „to su vjerovali u Boga qubavi po svojoj sa-
vjesti, a protivno crkvenim, biskupskim i papinskim odredbama?

Povijest se ipak ne mo e sakriti, niti zatajiti, ma koliko se
neki to trudili ušiniti, jer rekoš POVIJEST BOFIJE ORU—E.

Vi ste sve enik, i zacijelo poznajete povijest, ta ušili ste je.
Dr ava ne smije niti po Ustavu, a niti radi vlastite opstojano-
sti, reda i mira podupirati NI JEDNU RELIGIJU svojih gra a-
na. Niti jednu vjersku zajednicu isticati mimo druge. Dr ava je
zajednica svih wenih gra ana, bez obzira na wihovu vjeru. VJERA

I VJERSKI NAZORI PRIVATNA SU STVAR GRA—ANA u svim civilnim i pravnim dru„tvima odn. dr avama.

No, posqedwih godina primje uje se jaka tendencija u redovi- ma rimokatoličke crkve, pa i ostalih crkava (protestantskih i raznih ne kr„ anskih) da se crkva opet zbli i, i na koncu UJE- DINI S DRfiAVOM. Taj trend postoji po cijelom svijetu, a oso- bito je izra en u Sjediwenim Dr avama Amerike, a onda i u Euro- pi. To je plansko djelo poku„aj povratka dominacije crkve nad narodima i vladarima, nad du„ama i tijelima qudi. Poku„aj je to pritiska na SLOBODU SAVJESTI qudskih bi a koja treba da slu e samo Bogu, i to u skladu sa svojom savje„ u! A znamo da rimo- katolička crkva, kao i protestantske crkve (koje vi„e i nisu pro- testanti, niti su samostalni) mrze slobodu savjesti. Upravo na to- me poqu vodit e se posqedwa, odlužuju a bitka svih vjekova H A- RMAGEDON! Posqedice te bitke nad bitkama bit e stra„ne po svijet kakvoga ga danas poznajemo, Ćitaj. Otkrivewe. 16:16.17 21. 19:11 21.

Ponovno se organizirane religije „BABILON VELI- K I.“ (Otkrivewe. 17:5 6.) spremaju za poku„aj nametawa svoje „vlasti“. Me utim, to e sve Bog uni„titi, jer je On Bog pravde. (Otkrivewe. 17:7 9.10 18.) Gosp. Bla evi ka e daqe: „Paralelno s demokracijom u nas je nastupila prava po„ast sekti. „'to time elite re i?“ Ako je ne„to „po„ast“ onda se to po definiciji treba uni„tavati, zatirati, progoniti, zar ne Fra Bla evi u? Vi zagovarate, zabranu slobode savjesti, progon, tamnice za „nepo- udne vjerske elemente“, krvoložnu inkviziciju i „pravo crkve da propisuje vjerske blagdane i nažin slu be Bogu...“ Upravo takve te we, mr wa prema slobodi savjesti, ega za dominacijom nad qudima i „du„ama qudskim...“ (Otkrivewe. 18:13.) jesu od Sotone koji je „Ćovjekoubojica od poĆetka... la ac i otac la i...“ (Ivan. 8:44) „Stara zmiya, koja se zove —avao i Sotona, koja vara cijeli svijet...“ 12:9).

Vama smeta Ćak i demokracija, koja je eto „kriva“ za „po„ast“ sekti?! Dakle, vi biste zabranili, ukinuli i samu demokraciju? Jer „to e crkvi demokracija kad ona ima inkviziciju i svoje fo- silizirane dogme, utemegene na mražwa„tvu Sredweg vjeka, a ne na Svetom pismu. Posebice se Gosp. Bla evi okomio na vjersku zaje- dnicu „Jehovinih svjedoka“. Silna mr wa kojom Bla evi govori protiv Jehovinih svjedoka pokazuje Ćijim je on sam duhom zadahnut. Onaj tko je doista kr„ anin, ne e mrziti ni jednoga Ćovjeka, P A "AK NITI SVOJE NEPRIJATEQE, i borit e se za pravo da i oni koji se ne sla u s wime mogu iznijeti svoje mi„qewe u duhu Kristove poniznosti i trpqewa, qubavi i bezazlenosti. Mr wa prema qudskim bi ima, ma iz kojeg razloga, i ma prema komu NIJE OD BOGA, nego od Sotone, „ovjekoubojice...“ „la„ca“ „sta-

re zmiije...“ Sotona mrzi qudska bi a i trudi se gdje god mu je to mogu e, odn. dopu„teno naweti bol. On mrzi qude, u iva u wihovim patwama, jer je zločinac i neprijateq Boga i Wegovih stvorewa. Znae li vi ovo Fra Bla evi u? Vi ka ete da ste „pastir stada“, sve enik? Isus je za one koji su ga okrutnim klinovima prikivali za te„ki i stra„ni kri , kazao: „Oprosti im OĀe, jer ne znaju „to Āine...“ (Luka. 23:34.)

Pravo je Jehovinih svjedoka da svoju vjeru propagiraju i „tite, to im pravo jamĀi Ustav i svi pozitivni zakonski propisi. Svaka vjerska zajednica ima zakonsko pravo nenasilno „iriti svoju vjeru i nauĀavawe. Nitko ne smije primjewivati nasige ili ugro avati mir i sigurnost gra ana u promicawu svoje vjere, a vjeru ima pravo „iriti.

RimokatoliĀka crkva je stoqe ima i stoqe ima silom, krvo-proli em i u asima bezumqa inkvizicije nastojala uni„titi sve qude koji drugaĀije vjeruju, pa ipak to nije uspjela. Nasige koriste ONI KOJI NEMAJU VAQANIH ARGUMENATA. Onaj tko svoju vjeru ne mo e obraniti svojom svetom kwigom ili uĀewem, pri-bjegava represiji da bi ispunio nedostatak. Ali represija nikada ne donosi pozitivnoga ploda... a u konaĀnici, kad se sagleda, ne donosi nikakvog eĀenog ploda, nego, SUPROTNO! Donosi plod gorĀine, mr we i bijede.

Gosp. Bla evi ka e: „Za razliku od kr„ anstva, u kojem se Bog objavio kao qubav, Jehovini svjedoci navje„taju Boga srxbi i osvete. Netolerantni su...“ A Gosp. Bla evi u, o kakvom vi to „kr„ anstvu“ govorite? Ako o rimokatolicizmu, onda, za„to namjer-no zaboravqate da je to „va„e“ kr„ anstvo krv proĀevalo kao vo-du, da se nebo Europe crnilo od dima lomaĀa i spaĀenih qudskih bi a, vi „zaboravqate“ da je po suvremenim, nezavisnim istra i-vawima za preko tisu u godina vlasti crkve, svaki „esti Āovjek u Europi (i ena, naravno) ubijen, odn. spaĀen od strane rimske crkve, odn. va„ega „kr„ anstva“ punog „qubavi“!?

Pa gdje vam je tada bila qubav? Ta niste je vaqda zaboravili negdje usput? Zar se qubav zaboravqa? Nije li Pavao, apostol Isusa Krista kazao: „Kad bih qudske i an eoske jezike govorio, a qubavi ne bih imao, bio bih mjed „to jeĀi, ili cimbal „to zveĀi... qubav je strpqiiva, qubav je dobrostiva; qubav ne zavidi, ne hvasta se, ne oholi se. Nije nepristojna, ne tra i svoje, ne razdra uje se, zaboravqa i pra„ta zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini. Sve ispriĀava, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi. QUBAV NI-KAD NE PRESTAJE.“ (1. Korin anima. 13:1.4.5 8.)

Gdje je bila qubav crkvi dok je muĀila i sakatila qude po tam-nicama inkvizicije, dok ih je okivala po galijama, palila ive na lonaĀama? Nemoj mi samo kazati, to je bilo prije, tada je vrijene bilo takvo. Ali ne! Crkva se ni danas nije promijenila S A M O

SE LUKAVO PRILAGODILA NOVIM OKOLNOSTIMA. A te su okolnosti: vrijednosti suvremenoga svijeta, demokracija, obrazovanje ljudi, moć tiska koji je knjige rasprostranio me u svim narodima, a osobito BIBLIJU, SLOBODA SAVJESTI, politička sloboda, komunikacije itd.

Ako se u kr., anstvu Bog objavio kao qubav, kako to da je cijela Europa trinaest dugih stoga a mraka Sredweg vjeka bila duhovno i moralno paralizirana, pod terorom „svetih bojovnika Bo jih“ crkvenih vođa i inkvizicije, a jedna Kina je napredovala u znanosti, kulturi, obrazovanju? „ak su i drugi daleki narodi napredovali samo je Europa stevala pod diktaturom rimokatoličke crkve. Zar ovo nije istina? ZAR OVO NISU POVJESNE IWE-NICE? Ili e te re i da su ovo klevete?!

Ako govorite o „Bogu srške“ za „to Gosp. Bla evi u pre„u-ujete da i Sveto pismo govori jasno o „Onom Danu...“ O „danu srške i pusto„ewa...“ ta zar to ne objavuju i Izaija, Jeremija, a poglavito Joel 2:1 2. 10 11, pa daqe 3:1 5. 4:15 17, ne govori li to i Amos 5:18 20. 8:9.11 14. Da daqe ne nabrajam „to govore Mihej, Nahum, Habakuk, Sefanija, Hagaj, Malahija, i na koncu sam Gospod na„ Isus Krist u glasovitom govoru zapisanom u: Matej, 24. poglavqe, Marko 13. poglavqe, Luka 21. poglavqe i riječi Pavla apostola, te knjiga Otkrivewe. Sve se tu jasno objavuje o „onom stra„nom Danu...“ Bog objavuje i svoju qubav ali i svoje gnu„awe prema grijehu, te objavuje konačnu propast grijeha i zla. Otkrivewe. 21:11 15.

Dakle, Fra Bla evi u, tko je vama dao moralno pravo da osu-ujete druge, kad ste sami pod Bo jom osudom. „Licemjere, najprije izvadi brvo iz svoga oka...“ (Matej. 7:5). To KAFIE ISUS, Sin Bo ji, a ti, „to ka e„?

Ka e„ da su Jehovini svjedoci „netolerantni“, „to to znači? Nije li to samo iskazivanje mr we prema wima jer oni (Jehovini svjedoci) ne prihva aju ekumenu, ili boqe re i tzv. „ekumenu“. A ta „ekumena“ nije ni„ta drugo nego poku„aj rimokatoličke crkve da pod svoje okriqe vrati milom ili silom (sila je ostavqena za kraj, ako milom ne bude dostatno, ili koji ne budu prihva ali milom), otpale „k eri“ protestante i razne sekte. To „milom“ podrazumi jeva sve prijekve, podmi ivawe, nagovarawe, prijetwe, i zlouporabu evan ega. Po ve isku„anom receptu Jezuita „ciq opravdava sredstva“ tako je i umorstvo, la i bezočnost za va„e „kr„ anstvo“ dobro i po eqno samo ako uzdi e i brani autoritet „majke crkve“. Me utim, ta pravila Bog ne priznaje, i vratit e svakome „po djelima wegovim...“ (Otk. 22:12.)

Crkva je svoje agente ubacila u sve vjerske zajednice, u razne institucije, organizacije, u protestantske crkve, i smetaju im oni koji ne e da se suglase s rimskom kurijom. Dakle, takvi, koji iskre-

no dr e svoje stavove „netolerantni su...“ Vi Gosp. Bla evi u „dobro nazivate zlom, a zlo dobrom nazivate...“ (Izaija. 5:20.) Kao primjer netolerancije navodite ime časopisa. Zar je to neki dokaz, zar je to zločin dati ime časopisu „Srbija Bo ja“? 'to bi ste vi, da odlučujete u ime drugih, da nare ujete vjerskim zajednicama kako e dati ime svome časopisu. No, vi bi ste i vi„e od toga: vi biste nare ivali „to da objavuju vjerski časopisi koji nisu pod kontrolom „majke crkve“.

A da rimska crkva eli zavladata i Istočnom i Zapadnom crkvom pod geslom ekumenizam zar to nije istina? Ta zar o tome ne pi„u i javno disidenti crkve, i to na Zapadu? Zar je to nekakva tajna. Nije li op e poznat stav rimokatolicizma i wegove ege za univerzalno„ u, tj. za svjetskom dominacijom i svjetskim poretkom zlosiqa?

Ono „to je rimokatolička crkva radila u Sredwem vjeku, ono „to je provodila inkvizicija „sveti uficij“ „kongregacij za nauk vjere“ opet bi i dana„wa rimokatolička crkva radila samo da se dočepa ponovno vlasti i zasjedne nad dr ave i upravqa politikom nacija. Tvrđite „da je upravo smije„no kako naivna masa hrli takvim quđima...“ (vračevima i gatarama). „emu se čudite, ta zar crkva kao organizirana religija nije stoqe ima qude dr ala u poni e-wu, bijedi, neznavu i sujevjerju, potiču i u masama najni e strasti i najodvratnije poroke, da bi „to boqe vladala tim obespravqenim u glib grijeha gurnutim masama? Ta zar crkva nije učila qude da budu „pokorne ovce“ i da sagnu vrat pred idolopoklonstvom, bezakowem i socijalnom nepravdom?

Qude je naivnima napravila upravo organizirana religija crkva, dakle. Mislim na sve crkve i na sve religije po svemu svijetu. A u tome je tvoja crkva Fra Bla evi u predwačila i bila kolo vo a. Sjeti se samo Francuske revolucije i „to je do we dovelo. Ne ka u li jednoglasno povjesničari, da je revoluciju u Francuskoj pripravila upravo despotska vlast klera i razvratnog dvora. Nije li u asno postupawe francuskog rimokatoličkog sve enstva prema Hugenotima, nevi ena zvjerstva koja su jezuiti činili u ime Boga i „blagoga Isusa“ otvrdnulo srce naroda, koji je desetqe ima i stoqe ima gledao krvoproli e i brutalnost u ime „vi„e ideje“ u „ime boga rimske crkve“. Nije li to sve dovelo do gubqewa vjere u Boga od strane naroda, to je otvorilo put ATEIZMU, i svim u a-sima koje je dowela revolucija i „vladavina terora“. Francuska je ela krvavu etvu koju je rimokatolički kler posijao. Nije li okrutna revolucija u Rusiji 1917. god. bila samo plod pona„awa pravoslavne crkve i wenog bezdu„nog odnosa prema obespravqenim masama radnika, seqaka i naroda?

Pravoslavna crkva je podravala feudalizam, podravala je pogačku i izrabčivawe naroda. Stajala je na strani ugwetała naroda, i razumqiv je bio gwew masa protiv we.

I ATEIZAM i REVOLUCIJE, i KOMUNIZAM su ipak djeca crkve otpale tzv. „kr„anske“. To su wihovi plodovi iz vanbračnih odnosa, „BLUDA S KRAQEVIIMA ZEMAQSKIM.“ (Otk. 18:3) Crkva je trebala vr„iti svoje poslawe, a to je: NAVJE'TEWE ISUSA KRISTA SINA BOFIJEGA, SPASITEQA SVAKOMU "OVJEKU. Tu Radosnu Vijest je imala kao navje„tewe crkva. Ali se usqed gudske organiziranosti i odbacivawa Bojeg Zakona crkva izopačila i prometnula u svoju suprotnost P O-STALA JE ZAMKA DU'AMA, „stani„te zloduhova, tamnica svih ptica nečistih i odumih...“ i „otrovnim vinom bluda svoga qpi sve narode...“ (Otk. 18:2.)

Mije„a Blaevi lonce i poklopce, pitaju i se kako ti razni iscjeliteqi, magovi, vračari itd. mogu „bez ikakve izobrazbe i kompetencije, rije„iti sve gudske probleme...“ Pa oni i ne rije„avaju sve gudske probleme. Ima tu naravno mnogo 'ARLATANA, pohlepnika za lakom zaradom, prevaranata raznih tipova i boja. Ali toga je uvijek bilo. Me utim, ima i zaista iskrenih i sposobnih qudi koji mogu pomo i bliwima po sposobnostima koje im je BOG DAO a ne „izobrazba“. Jer da vas ne„to pitam Fra Blaevi u: TKO JE ISUSU DAO „IZOBRAZBU“? To su se, kao „to čitamo u evanqeu pitali i sami fidovski sveenici farizeji, pismoznanci, itd.

Tko je dao izobrazbu Petru, Ivanu, Jakovu, Pavlu i ostalim apostolima Isusovim? A nisu zavr„ili slu bene rabinske „kole, odn. nisu imali oficijelno, qpe priznato obrazovawe APOSTAVQENI SU ZA U"ITEQE SVIJETA, NAU"AVATEQE SVIH GENERACIJA DO KONA"NOG SUDA, qh. DRUGOGA SLAVNOG DOLASKA (Parusije) ISUSA KRISTA!

A to „to qudi nastoje „komunicirati preko karata, ča„a, kqčla, viska...“ posqedica je sujevjerja u koje KRAQEVSTVO LAFINE RELIGIJE BABILON VELIKI gurnulo narode opiv„i ih otrovnim vinom bluda svoga...“ Taj spiritizam jest razvijen iz teorije crkve koja naučava o „du„icama“ koje lepr„aju po nebu. A ne dr i se crkva „kamenata neqnoqa... koji je Isus Krist.“ (Efeanima. 2:20.) Naučavaju i o, iz poganstva preuzetom naučavawu „pakla“ i „raja“ negdje u nebu, crkva je zabacila sveti nauk B I-BLIJE Riječi Boje o USKRSNU"U, o konačnoj pobjedi nad smr u po Kristu Isusu. Mada Pavao u svim poslanicima jasno govori o tomu, a osobito u Soluwanima i Korinanima. No sredwovjekovnoj crkvi je bio dra i Platon i „dualizam“ nego Riječ Boja, a ipak... našelo je... DRAG MI JE PLATON, ALI MI JE ISTINA

D R A fi A. Istina je prije svega, ona je smisao bivstvovava, sve „to nije od istine jest od „oca la i...“

Vi Gosp. Bla evi u ka ete „da ne postoji ni crna ni bijela magija, ve samo jedna demonska, avolska!“ Nije mi samo jasno od kuda vam drskost i pravo da to ka ete, kad ZNATE DA TO NIJE I S T I N A! „Crna magija je“ pi„e Klai u svome Rječniku „utjecave za pomo nečistoj sili, avlu... a bijela magija je stvarawe „čudesna“ s pomo u bo anskih sila...“ (Klai , Rječnik, izdawe 1984. god. Nakladni zavod MH.) I to je tako vjerovawe jo„ od Sredweg vjeka, pi„e Klai . Dakle i crkva je bila na tome stanovi„tu. Za „to vi sad tvrdite suprotno? To je jedino iz razloga straha da vam „ovčice“ ne odu nekamo u „drugi tor“ pa ih vi ne ete mo i stri i i musti.

Tako er napadate i ostale vjerske grupacije. Tvrdite kako su Isusa Krista prikazali i „sveli na razinu proroka, maga ili mita jednakog Sai Babi, Bahallahu, Krishni .“ A za„to onda vi ne propovjedate PRAVU ISTINU? Ne propovjedate jer nemate PRAVU ISTINU!

Ta i rimokatolička crkva je samo sekta, ali koja je otpala od svetoga evan ega jo„ u početku Sredweg vjeka, i to otpala je od Rane kr„ anske crkve.

'to vi mislite, da je sekta samo onih kojih je malo? Varate se veoma! Nije va no ima li vas i va„e crkve ne„to preko osam stotina milijuna, ili ima neka crkva pet milijuna ili dvadeset tisu a ili sto pedeset vjemika, ođn. sjeđbenika. SEKTA SU SVI ONI KOJI SU NAPUSTILI PUT ISUSA KRISTA I DRFIWE BOFIJIH ZAPOVIJEDI I SLIJEDE SOTONU, PREKO ZEMAQSKIH POSREDNIKA OHOLIH QUDI U POBUNI PROTIV VLADARA SVEMIRA BOGA, OCA, I WEGOVA SI-NA, ISUSA KRISTA!

Navodi„ kako se ve ina sekti „u svojim ušewima slu i Ĺak i raznim tumašewem Svetog pisma, iako se zna da ono pripada iskqušivo crkvi, u Ĺijem je krilu ro eno. Me utim svaki ga guru tumaši na svoj našin.“

Koja drskost! Vi tvrdite da Sveto pismo BIBLIJA, Sveta riješ Bo ja „pripada iskqušivo crkvi...“ i Ĺa je „ono u“ wenom „krilu i ro eno...?!“ Ma „alite se! Koji dobar vic! To da ka ete nekom nepismenom Ĺovjeku, i to jo„ maloumnom, mo da bi vam povjerovao. Ali kazati to danas na kraju dvadesetog stoqe a hugewe je!

Pas zna se Gosp. Bla evi u da je Sveto pismo starije od svih crkava, pogotovo kr„ anskih, jer je nastajalo u okviru i okriqu fiIDOVSKOG NARODA a ne crkve! Sveto pismo se tisu qe ima prenosilo usmeno, da bi se počelo zapisivati po Bo joj voqi, preko Mojsija i to od oko 1582. godine prije Krista. Tako su prvo zapi-

sane kwige: „Job“ pa „Petokwi je Mojsijevo“, ođ. „Tora“ ili Zakon. Pa onda povjesne kwige, „Suci“ „Kronike“ pa Psalmi, pa mudronosne kwige, pa proroci, Izaija, Jeremija, Ezekijel, pa onda tzv. „mali proroci“. Od 4. stogę a prije Krista glas proroka je umuknuo, i tako je završen kanon Staroga saveza. Poslije Krista, u krilu Apostolske Zajednice, dakle, Rane crkve nastaje Novi zavjet, koji se dovršava do oko 100. god. po Kristu, a kanon se utvrđuje pod rukovodstvom Irineja (rođen u Maloj Aziji, učenik Polikarpa iz Smirne, a Polikarp je bio direktno učenik i suradnik Isusova apostola Ivana. Irinej je rođen 130, umro 202, po Kristu) koji je odbacio gnostička evanđelja i heretičke spise, te pobio krivovjerni nauk u svome glasovitom djelu „*Adversus Haereses*“ (Protiv krivovjerna). Tako je kompletiran Novi zavjet, a i cijela BIBLIJA kakvu ju danas imamo. Prema tome, Gosp. Blaževi, kako je to „pripadawe“ Svetoga pisma crkvi? I kojoj to crkvi? Da li pravoslavnoj, ili možda luteranskoj? Ili možda nekoj drugoj? Jer sve te crkve su kršćanske crkve i IMAJU APOSTOLSKO NASQ-E. Jer apostolsko nasq-e je ne samo qudsko rukopoloewe, nego, višę od toga... Pomazawe i POSLAWE od strane Boga po Duhu Svetomu. Jer, inače, tko je RUKOPOLOFIIO I OVLASTIO Ivana Krstitega? Ta to su ga i farizeji pitali. Nije ga ovlastila onda, wa Bo ja zajednica starozavjetni Izrael, ođ. fidevska zajednica, a nisu ga rukopolo ili onda, wi sve enici, niti prelati. Pa tko je wemu dao pravo da propovjeda i tak kršćtava? To pravo dao mu je Bog, poslawn i misijom za koju ga je BOG RUKOPOLOFIIO I OVLASTIO!

Zato je Isus pitao licemjerne rabine, i „posve ene“ „odvojene“ farizeje: „Odakle je bilo Ivanovo kršćtewe? S neba ili od qudi?“ (Matej. 21:25). I pošto su dvojili u sebi „to da ka u, jer nisu smjeli priznati ni da je od Boga (jer bi tada Isus rekao, a zašto mu ne vjerovaste) a ako reknu da je to bilo samo qudska odluka, pobio bi ih narod kamewem, jer su svi vjerovali da je Bog poslao Ivana. Tada mu uhvaeni u svojoj nemi i rekoše „Ne znamo, tada im reše (Isus): „Ni ja vama ne u kazati kakvom vlawu, u ovo Ćinim.“ (Mat. 21:27.).

Gosp. Blaževi pita tko je rukopolo i ovlastio te gurue, magove, sekte: „U Ćije ime? Tko ih je „kolovao i tko ih je ovlastio?“

A tko je vas ovlastio Fra Blaževi u da radite svoj posao?

Da li samo Ćovjek? Ja znam da su mnoge sekte i crkve neispravne, da su u zabludi, znam da su mnogi iscjelitegi neiskreni, pohlepni, nekolovani, i „arlatani. Ali ipak branim pravo svakog da slobodno vjeruje, ne Ćine i zla bli wemu.

Znam da Jehovini svjedoci nisu u pravu u mnogim stvarima, pogotovo u svezi Isusova boanstva itd. ali... branim pravo tih

gudi da vjeruju u skladu SA SVOJOM SAVJESTI! Jer SLOBODA SAVJESTI JE ONO NAJSVETIJE 'TO "OVJEK IMA I 'TO JE TEKOVINA CIVILIZACIJE. Ako do e do toga da se ukine sloboda savjesti, zapamtite da e Bog Svenogu i revno i ogweno braniti slobodu savjesti, i veoma se razgweviti na one koji bi se usudili da je ukidaju ili prisvajaju, i to e biti ka weno onim u asnim uni„tewem svijeta kakvoga ga mi sada poznajemo „to je opisano jasno u prorocima, „to su i apostoli najavili, na-pose najvelikanstvenija proročka kwiga svih vremena OTKRIVewe „Isusa Krista koje Wenu daje Bog... da poka e slugama svojim 'TO SE IMA USKORO DOGODITI.“ (Otkrivewe. 1:1.)

Napadate sotonističke crkve tzv. „church of Satan“ i razne kultove i mistične sekte, a kakve dokaze iznosite protiv njih? Nikakve! Na „to se pozivate? Kakva je analiza? Sve va„e konstatacije su samo opskurne ma„tarije s prepotencijom oholosti rimske crkve koja misli da ponovo dolazi „weno vrijeme“ i da e krojiti sudbinu naroda i pojedinaca vedre i i oblaže i. Ali varate se veoma! Bog vas je jasno i razumljivo opomenuo kuda vodi taj put, Otkrivewe. 17:8.11. tako er, 18:8.16 te 19:19 21. te 22:11.12. Ne igrajte se sa svojim Stvoriteqem: „Stra„no je upasti u ruke Boga fiivoga.“ (Hebrejima. 10:31.)

Velite da mnogi vjeruju (u prvom redu sotonisti) kako je na kraju era Ribe, i da s tre im tisu qe em dolazi era Vodewaka. A to je era prosvjetiteqa. A za„to bi era prosvjetiteqa bila luciferijanska? Zar se crkva pla„i prosvjetqewa qudi?

Da, gorka je istina da je crkva qude spriježavala u prosvjetqewu da bi nad duhovno obogaqenim masama, bijednim i uvaqenim u porok lak„e vladala. Uvijek se konzervativne snage protive prosvjetqewu o prosvjetiteqima da i ne govorimo. Crkvama (mislim na sve) trebaju ovce, oni koji ne misle svojom glavom, a ne normalni qudi kakve eli Bog, qudi odgovorni, moralni, listi, u naželu žvrsti kao stijena, da budu brana protiv zla i moralne dekandencije koja razara suvremeno dru„tvo i cijeli svijet vodi u moralnu nakaznost i propast. Samo slobodan žovjek mo e biti moralan žovjek. Rob, i ovca moraju prvo biti osobe, prvo biti osloboeni da bi bili moralni i da ispune ideju "ovjeka, u onom pozitivnom Kristovskom smislu: „Upoznat ete istinu, a ISTINA ~E VAS OSLOBODITI.“ (Ivan. 8:31.)

Gosp. Bla evi u vi tvrdite, da „sotonisti vjeruju da e uskoro zavladata Sotona...“ Sotona nikada ne e zavladata BOFIJIM NARODOM, a to su svi oni: „Koji žuvaju Bo je zapovijedi i vjeru u Isusa.“ (Otk. 14:12.)

Vi navodite kako je „Makaja i „estu Bo ju zapovijed izokrenu...“ 'to time ho ete re i? Kao da se on eto nije bojao Boga?

A kako se va, a crkva, rimokatolička vjerska organizacija nije bojala Boga kad je IZVRTALA BOFIJE ZAPOVIJEDI? Kad ste izbacili (a ne samo izvmuli) CIJELU DRUGU BOFIJU ZAPOVIJED. Koja zabrawuje klawawe kipovima, kumirima i slikama? Uostalom svatko mo e usporediti „to pi, e u BIBLIJI, kwiga Izlazak, 20:4 6, a „to pi, e u crkvenim zapovijedima? Kako se niste bojali izmjeniti "ETVRTU ZAPOVIJED SVETOGA BOGA? I umjesto svetkovawa sedmoga dana Subote, uvesti poganski festival, prvi dan tjedna nedjequ?

Kako se niste bojali Boga podjeliti DESETU ZAPOVIJED na dvije da bi opet bilo deset zapovijedi (umjesto druge, ubažena podjeqena deseta)?

Ne ka e li Sveto pismo ovako Zapovijedi:

„Onda Bog izgovori sve ove riječi:“

Druga zapovijed glasi:

„Ne pravi sebi lika ni obližja bilo žega „to je gore na nebu, ili doqe na zemqi, ili u vodama pod zemqom. Ne klawaj im se niti im slu i. Jer ja, Jahve, Bog tvoj, Bog sam qubomorani. Ka wavam grijeh otaca onih koji me mrze na djeci do tre eg i žetvrtog koqena, a iskazujem milosr e tisu ama koji me qube i vr, e moje zapovijedi.“ (Izlazak. 20:1.4 6.)

To je to DRUGA ZAPOVIJED BOFIJEG ZAKONA DESET ZAPOVIJEDI. A crkva je ovu zapovijed, POTPUNO IZBACILA u svojim katekizmima, naučavawu i praksi. A "ETVRTU ZAPOVIJED je izmijenila. "etvrta zapovijed Bo jeg zakona glasi:

„Sjeti se da svetkuje, dan Subotwi. 'est dana radi i obavqaj sav svoj posao. A sedmoga je dana Subota, počinak posve en Jahvi, Bogu Tvojemu. Tada nikakva posla nemoj raditi: ni ti, ni sin tvoj, ni k i tvoja, ni sluga tvoj, ni slu, kiwa tvoja, ni ivina tvoja, niti do, qak koji se na e unutar tvojih vrata. Ta i Jahve je „est dana stvarao nebo, zemqu i more i sve „to je u wima, a sedmoga je dana počinuo. Stoga je Jahve blagoslovio i posvetio dan Subotni.“

(Izlazak. 20:8 11.)

To je eto "ETVRTA ZAPOVIJED po Svetom pismu, a gdje je ona u naučavawu crkve? Umjesto ove zapovijedi uvela je crkva dan koji se „tovao u pogana Rimske Imperije prvi dan tjedna, posve en „bogu“ suncu! „Sol dei“ „dan sunca“.

Kako se dakle nisu u početku ranog Sredweg vjeka bojali Boga crkveni velikodostojnici žine i ovakvu strahotu, da mjewaju zapovijedi koje je Bog svojim glasom izgovorio svim qudima za sva vremena!

Ovo svatko mo e provjeriti, samo neka otvori svoju Bibliju i pročita, te uporedi s naukom crkve. A DESETU ZAPOVIJED su prepолоvili. A DESETA ZAPOVIJED glasi:

„Ne po eli ku e bli wega svoga! Ne po eli ene bli wega svoga... niti i,ta „to je bli wega tvoga.“ (Izlazak. 20:17.)

Dakle Fra Bla evi u, kako to vadite „trun iz oka brata svoga, a u svome oku brvna ne vidite...“ (Mt. 7:5).

Vi za seksualne probleme predla ete qudima da idu k psihi-jatrima i psiholozima. A upravo su psihijatri i psiholozi najve i bolesnici koji lije e i lu ake poku,avaju izlije iti vlastito ludilo koje ih opsjeda. Ta poznati su stavovi moderne antipsihija-trije koja jasno definira stavove i aksione. Ta nisu li psihijatri upravo tema najprofitabilnijih horor filmova dana,vice. I to ne likovi nekih „normalnih“ psihi a, nego upravo, pravih monst-ruma, sotonista, psihijatara psihopata. 'to ka ete za te likove, koji, pak samo zrcale izopa enu stvarnost? I vi qude k tim „psi-hijatrima“ ateistima upu ujete? "ast izuzetcima, ima i me u psihijatrima i psiholozima lasnih i savjesnih qudi koji se Boga boje i trude se po savjesti obav qati svoj posao, da bi pomogli qudi-ma. Ali generalna linija je upravo ona iz, „Kad jagawci utihnu“ ili „Let iznad kukavi i jieg gnije zda“ ili Hi lkokovi psihopatsko-traumatski likovi. Gosp. Bla evi na kraju svoje „propovjedi“ (e da ste tako revni propovjedati Krista, Spasitega svijeta!) ka e: „uz napomenu kako bi se mnoge dr avne i crkvene institucije da-nas, kad se govori o duhovnoj obnovi Hrvatske morale napokon po-zabaviti tim problemom“. Ka e, „dr avne i crkvene instituci-je..“, „to to zna i? Da bi se sudovi trebali sa ovim „problemom“ pozabaviti, da bi vama, crkvi, dr ava rije,avala stvari?

Vi pravo qudi da vjeruju po svojoj savjesti nazivate „proble-mom“, a ako je ne, to „problem“ onda se on mora ukloniti! Zar ne?

Vi dakle u ime rimokatoli ke crkve zagovarate progon, nasi-ge, mr wu i bezakowe. Obnova Hrvatske se ne vr, i zabranama, pogotovo ne duhovna obnova na, e napa ene domovine Hrvatske.

Ili po vama i onima koji stoje iza vas Gosp. Bla evi u, Hrvatska treba biti duhovno obnov qena u rimokatolicizmu, u za-brani vjerske sno, qivosti? 'to vi zagovarate, vjersko i, i, ewe?

Znate dobro da to nikada nije dobrih plodova dowelo, to sta-blo (mr we i nametawa „svojih istina“) donosi samo plodove rasu-la naroda, propast nacionalne snage i veli ine, gor linu, smrt i poni ewe. Nacija se gradi na slozi. Dr ava se gradi na pravdi za sve! „Mrsko je kra qevima po i niti opa linu, JER SE PRAVDOM UTVR-UJE PRIJESTOQE“ (Izreke. 16:12.) Pravda je temelj us-pje, nosti jedne dr ave. 'to god nije na pravdi sazidano propast e!

Mudri Salomon je kazao: „Nema mudrosti, nema razuma i nema savjeta na suprot (suprotstav qaju se) Bogu.“ (Izreke. 21:30.)

Hrvatska se mora i duhovno obnov qati, ali ne na tradiciji jedne religije, ili samo jedne vjerske organizacije, nego na snazi

cijeloga naroda. Na, a narodna Izreka veli: „Gdje samo jedan vjetar pu, e, tu i borovi ukrivo rastu“. Taj put koji vi Gosp. Bla evi u nudite nije dobar put ni za Hrvatski narod ni za Hrvatsku kao dr avu, jer Bo ja mudrost re e: „Neki se put kovjeku lini prav, a na koncu vodi k smrti.“ (Izreke. 14:12.)

Ni im crkva ne mo e opravdati izvje, a o svojim surovosti- ma u pro, losti. I to ne tako davnoj pro, losti. Rimokatoli ka crkva i weno vodstvo i danas stoje iza svih onih progona „vje, ti- ca“ (u stvari vjerskih i politiki h protivnika crkve), koje uop e nemaju veze sa „vje, ti e rewem“, nego su bili inspirirani sasvim drugim duhom i namjerama. „Malleus Maleficarum“ („Maq za vje, ti- ce“, ili „Mlatilo za vje, tice“) nemilosrdno je mlatio europsku svjetinu, koja nije imala veze sa „vje, ticama“ a lave „pasa gospod- wih“ „Domini canes“ odjekivao je Litavom Europom. „Teror Sudweg Dana“ prijetio je sujevjernom stadu sa slika i propovjedaonica. Loma e su jarosno plamsale, krici rtava i nepravda dizali su se do Boga na nebesima, a dim i zadah spagjenih qudskih tijela „irio se Europom kao „ugodni“ miris prelatima i biskupima i „dbre vje- sti“ Rimu! Da ne pi, eno sad o pokoqu Bartolomejske no i, o Hu- genotima, o Bogumilima, o zatirawu cijelih naroda u ime „blagoga Isusa“?! Ta ovo je sve povijest, op epoznata i priznata povijest.

Zar misli, da Bog nije sve ovo zabiqe io, i da ne e pokajati suze i krv, patwe i stradawa milijuna nevinih qudi i ena?

itaj Rije e Bo ju: „I prenese me u duhu u pustiwu, i tu opazih enu koja sjedi na skerletnoj Zvijeri, prekrivenu bogohul- nim naslovima (Zvijer) je imala sedam glava i deset rogova. fiena je bila obu ena u grimiz i skerlet i naki ena zlatom i dragim kamewem i biserjem. U ruci je dr ala zlatnu ka, u punu odvratno- sti i ne lismo e svoga bluda. Na wezinu je elu bilo napisano tajna, BABILON VELIKI, MAJKA BLUDNICA I ODVRAT- NOSTI ZEMAQSKIH. Potom vidjeh tu fienu PIJANU OD KR- VI SVETIH I OD KRVI ISUSOVIH SVJEDOKA. I za ludih se velikim ludom („i zapawih se“) kad je vidjeh. Ali an eo mi re e: „Za, to se ludi,?“ Ja u ti objasniti tajnu ove ene i Zvijeri koja jensi...“ (Otkrivewe. 17:3 7.) Ali Bog objavquje i stra, nu sudbi- nu onih koji su ratovali protiv Boga, u licu „malenih Wegovih...“ (Matej. 18:14. 25:45.): „Jer wezini su grijesi doprli do neba, i Bog se sjetio wezinih zločina... Eto, zato e u jednom jedinom danu zadesiti wu zla: kuga, tuqa i glad. Ona e izgorjeti u vatri, jer MO ~ AN JE GOSPODIN, BOG, KOJI JOJ SUDI!“ (Otk. 18:5.8.) Borit u se i za pravo da moji protivnici mogu slobodno izweti svoje mi, qewe i slobodno ispovjedati svoju vjeru. To je put Bo ji. Isus je ostavio primjer svim qudima. Po tome e im i suditi u „posqedwi Dan...“

Dakle, GDJE JE ZAISTA SOTONA? U Hrvatskoj se zadwih godina puno pi, e o sotonizmu, o sektama, a sad se, vidimo, otvoreno

zagovara mrwa prema onima koji nisu u „Jedinstvenom stadu“. Qude se naziva „sotonistima“ bez ikakvih dokaza. A gdje se to skriva Sotona? Da li tamo gdje ve ina misli da jest, kod sotonističkih sekta, ili kod onih koji sebe nazivaju „kr,, anima“ i glume „svece“ i „vjernike“. A znamo sotona upravo u iva da se „pretvara u an ela svjetla“. (2. Korin anima. 11:14.)

Antikrist nikada ne e re i da je on „antikrist“. On naime, tvrdi da je Kristov namjesnik ili sam Krist. Tako onda lak,,e zavodi qude u bludwu i prijetvorno radi na upropa,,tavawu qudske obiteqi, truju i je la ima preko medija, i „ eqom ožiju, po udom tijela, oholo,, u zbog imetka...“ (1. Ivanova. 2:16.)

Gosp. Bla evi u, vi ka ete da se krađu hostije u crkvama i potom „prodaju za goleme svote“. Nije mi poznato da hostija toliko vrijedi, nije li hostija samo simbol? Vi je ho ete uzdi i, istižu i kao, kako ju tra e Ĺak i razne sekte za svoje izopaene obrede. Kao te sekte ne mogu ipak bez rimokatoličke hostije!? Ma dajte Gosp. Bla evi u ne priĹajte takve babske priĹe!? Potreba Ĺovjeka je samo za Bogom, Spasiteqem, a ne za va,,im hostijama.

Nemojte sami hvaliti svoj posao i sami sebe reklamirati, jer je reĹeno: „Nemoj da te tvoja usta hvale, nego druga...“

Nije ispravno sve sekte, religijske pravce i crkve trpiti u isti ko,,. Interesira me za,,to niste spomenuli i druge sekte po Zagrebu, osim dakle, va,,e sekte rimokatoličke, u Zagrebu djeluju jo,, i mnoge protestantske frakcije. Niste ih spomenuli, zato „to su oni „u,,utkani“ i „stavqeni pod kontrolu“ preko agenata rimokatoličke crkve, koji su se uvukli u te sekte i protestantske crkve i lamentiraju ne,,to o nekakvoj „ekumeni“, kukavna im ekumena!

Sjena velike propagande poku,,ava svojim mrtvaĹkim mrakom prekriti narode, i tminom zemqe. Ali svjetlo sjaji i razgoni tamu. Iznad svega „Svjetlost svjeta“ objavljuje „Ego sum lux mundi.“

Dakle, gledaju i djela postaje nam jasno gdje je Sotona. On je me u onima i u du,,i onih koji promižu mrwu, koji su qude progonili zbog vjere, spaqivali, ubijali u krvo ednoj fanatiziranoj vjerskoj zatucanosti. A qudqeni Isusov apostol ka e: „Tko god mrzi svoga brata, ubojica je; a znate da ni jedan ubojica nema u sebi trajnoga, vjeĹnoga ivota.“ (1. Ivanova. 3:15.) A sam Isus je kazao: „Sin ovjeĹji nije do,,ao da uni,,ti (pogubi) du,,e qudske, nego da ih spasi!“ Kakav je to kontrast prema onima koji su ogwem i maĹem „obra ali“ qude na „svoju“ vjeru!

Crkva ivi od grijeha svojih vjernika. Razumqivo, inaĹe ne bi mogla biti „moralni Ĺuvar“ „kr,, anske uqudbe“ i du,,a svoga stada. Poku,,ava se diqem pod geslom „qubav i mir!“ uvesti na mala vrata VELIKI TOTALITARIZAM, da crkva sve kontrolira. Novo mraĹno sredwovjekovqe! Ali, ipak... ne e vi,,e nikada uspjeti.

Bog je to Ĺvrsto, svojom RjeĹju obe ao, i On e ispuniti svoje obe awe. Otkrivewe. 17:8.11. 16 17. Tako dakle Gosp. Bla evi

neka vam je ovo sve na znawe. Ovo e pismo i i i mnogim drugim du„ama i zainteresiranima, po svemu svijetu u svjetskim jezicima. Jer ne bojite se vaqda istine? Pozivam vas ujedno, ako elite na javnu raspravu glede svih ovih pitawa. Volio bih da javnost donese svoju prosudbu „to je Istina, tko govori pravo a tko „iri la ? Te da qudi vide gdje je to Sotona?

Isus, Sin Bo ji Mo ni Bog, uskoro e do i u svome slavnom dolasku, kao „to je i obe ao, On e pokazati tko je bio u pravu, a tko u krivu, a dotle po„tujmo jedan drugoga, qubimo jedan drugoga. Ne smijemo jedan drugoga suditi, ali smijemo i moramo opomiwati, u Kristovoj qubavi i duhu poniznosti. Da svi koji se kr„ anima zovu Line ovako, ne bi se svijet sabla wavao o kr„ anstvo!

Vi nam ho ete re i da ste vi dali Sveto pismo?

Daleko od toga da je rimska crkva dala Sveto pismo, vi ste ive spaqivali koji su ga Litali, i kad biste mogli spalili bi i samu RijeL Bo ju Sveto pismo!

Godine 1229. u gradu Tuluzu (Francuska) izdan je edikt koji je uspostavio inkviziciju za sve one koji bi bili uhva eni da Litaju Bibliju. Sve one koji su Litali Bo ju RijeL Sveto pismo, za koje vi Gosp. Bla evi u, ka ete da ga je va„a crkva dala tajno i na narodnom jeziku crkva i dr ava (koja je bila u slu bi otpale crkve) progonila je kao divqe zvijeri. Ovaj edikt bio je podupiran i drugim sliknim naredbama tijekom daqwih 500 godina. Krv muženika je tekla kao voda. Milijuni su igosani kao zloLinci. Muženi i ubijani po tamnicama i na lomaLama. Rim je poku„avao zatrti Bibliju, kao istinitog Svjedoka koji svjedoLi protiv wegovih otrovnih, sotonskih zabluda une„enih iz poganstva u svetu kr„ ansku vjeru. (Vidi: Gaussen, Le Canon des Saintes Ecritures, vol. II, ch. VII; Patavel, La Bible en France, ch. 2; D. Lortch, Histoire de la Bible en France.)

Tako er rimska crkva je poku„avala uni„titi i prijevođe Biblije kod Valden ana, protiv kojih su stoqe ima bjesnili progoni, teror i pusto„ewe. Mnogo puta su wihovi domovi bili sra-vnjeni sa zemqom, imawa popaqena, dobra opqaLkana, a poqa uni„tena. A qude su nemilosrdno masakrirali, vode i pokoqe, sve e-nici Rima postajali su jo„ okrutniji, kao divqa zvijer kad okusi krv. Osobito estoki progoni su se sruLili na Valden ane 1655, i 1686/7. godine.

A o borbama protiv Hugenota i uni„tavawu toga marqivoga i pobo noga naroda, te o uni„tavawu wihovih Biblija, napisano je mnogo djela, ali vaqa istaknuti djelo, pravu analizu zbivawa, uzroka i posqedica, od Edgar Quinet – „De dragonnades a la Terreur“ („Teror Dragonera“) u tome djelu pisac opisuje grozote i u ase koje su protestanti Francuske morali podnositi od strane „dragonera“ vojnika Luja XIV, koji su maLem i ogwem „obra ali“ protestante na rimokatoliLku vjeru.

I dakle, vi ste i va, a crkva dali Sveto pismo?!

Sveto pismo dao je Bog! Vi ste se borili protiv te Bo je riječi ogwen i mažen, a sad drsko tvrdite da ste ju vi dali, takav bezobrazluk mo e se očekivati upravo samo od Rima. Kao i svaka bestidnost, lukavost i podmuklost.

A „to da ka emo o suprotstavqawu znanosti i progonima umnih qudi. O tvrdwama crkve da zemqa nije okrugla, da nije kugla nego, da je... ravna?! 'to da ka emo o tvrdwama „nepogre,ive“ crkve da se sunce okre e oko Zemqe, a da Zemqa stoji nepomično na jednom mjestu, a sve se planete tako er oko we okre u itd., i tsl.? A Biblija uži upravo da je Zemqa okrugla, „da visi ni o ženu obje- „ena...“ i „da Gospod sjedi nad krugom zemagskim, i stanovnici su mu weni kao skakavci...“ itaj Izaiju i Psalme, zar tamo ne pi, e to? Na kraju, tko god nosi mr wu u srcu, wenu e se i obratiti na glavu. A ISTINA I QUBAV makar izgledaju tako slabe, I P A K E POBJEDITI, jer je SNAFIAN BOG ISTINE I QUBAVI! Sotona i sve wegove vojske (sqedbenici) zavr, it e u „jezeru ogwe- rru... KOJE JE SMRT DRUGA...“ (VJE"NA!)

(Otk. 20:14.) Ponovno e na „novoj zemqi...“ biti samo Istina, Pravda i Qubav!

U Kristovoj qubavi: Eli-Jah
Duhovni uEiteq

ZAKLETVA JEZUITA

S-165 jezuitski red

Ja, _____ u sada izjaviti i zakleti se, u prisutnosti Svemogućeg Boga, blažene Djevice Marije, blagoslovenog arhiepiskopa Mihaela, svetog Ivana Krstitelja, svetih apostola Petra i Pavla i svih svetaca i svetih nebeskih vojski, i tebi, mojom duhovnom ocu, višem generalu Društva Isusova, osnovane kroz svetog Ignacija Lojolu, u pontifikatu Pavla III i nastavljene do sada, uzdignute kroz tijelo Djevice, majke Božje, do palice Isusa Krista, da je njegova svetost, Papa, Kristov namjesnik na Zemlji i da je on istinska i jedina glava katoličke i univerzalne crkve na cijeloj Zemlji i da on na temelju klučice za vezanje i razrješavanje koji je dan njegovoj svetosti kroz mojeg spasitelja Isusa Krista, ima moć heretičke krajeve, prinčeve, države, republike i vlade svrgnuti s vlasti, one su sve ilegalne bez njegove svete potvrde i one mogu sa sigurnošću biti uništene.

Nadaću izjavljujem da u ja pomoću i svima ili bilo kojim zastupnicima njegove svetosti na svakom mjestu, gdje god bio, stajati uz njih, savjetovati ih i učiniti najviše, što mogu da bih iskoristio nevjernička protestantska slobodoumna učena na pravi način i da bih razorio svu njihovu moć.

Ja obećajem i izjavljujem i to, da se ništa moje ne učini i da preuzmem bilo koju nevjerničku religiju da bih proširio interese Majke Crkve i da bih u tajnosti zadržao planove vezanih zastupnika, i ako primim s vremena na vrijeme instrukcije, ne učini ih ni direktno ni indirektno izdati niti riječju niti pismom niti pod bilo kojim drugim okolnostima; nego sve provesti, što ti, moj duhovni otče, meni predloži, naredi, ili objavi... Nadaću obećavam, da ne učini vlastito mišljenje ili vlastitu volju, ili bilo koji duhovni uvjet, pa bilo što, čak kao ležinu ili truplo, nego vođeno poslušati svaku pojedinu zapovijed, koju mogu preuzeti od mog Najvišeg u armiji Pape i Isusa Krista; da učini i u svaki dio Zemlje, pa bilo kuda, a da ne prigovaram i da učini podložan u svim stvarima, pa bilo koje da su mi prenesene... Osim toga obećavam, da objavljujem, ako se ukaže prilika, nemilosrdni rat i u tajnosti ili otvoreno predvođen protiv svih nevjernika, prote-

stanata i liberala, kako je meni naređeno učiniti, da bih ih se potpuno iskorjenilo i pustilo da nestanu sa zemljine površine; ne u zastati niti pred starom, niti pred društvenim položajem, niti pred bilo kojim okolnostima. Ja u njih vještati, spašivati, pustošiti, kuhati, odrubivati glave, daviti i te nevjernike i ve pokapati, rezati trbuhe i glave njihovih djece udarati o zidove, samo da bi zauvijek uništio njihovo prokleta leglo.

I ako ih javno ne mogu smaknuti, tada u to učiniti potajno, otrovnim kalem, vještalicama, bode om ili olovnom kuglom, bez obzira na vlast, položaj, dostojanstvo ili autoritet lica odnosno osoba, koje oni predstavljaju; svejedno što oni mogu predstavljati u javnosti ili u privatnom životu. Ja u tako djelovati kako i kada mi bude preporučeno od bilo kojeg agenta Pape ili poglavara Bratstva svete vjere Društva Isusove.

ZAKON BOŃIJI

ORIGINALAN :

ISKRIVQEN :

I

I

„Ja sam Jahve, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemqe egipatske, iz ku e ropstva. Nemoj imati drugih bogova uz Mene“.

Ja sam Gospod Bog tvoj, nemoj imati drugih bogova uza Me.

II

II

Ne pravi sebi lika ni obliĖja bilo Ėega „to je gore na nebu, ili doqe na zemqi, ili u vodama pod zemqom. Ne klawaj im se niti im slu i. Jer Ja, Jahve, Bog tvoj, Bog sam quboran. Ka wavam grijehe otaca onih koji me mrze na djeci do tre eg i Ėetvrtog kogena, a iskazujem milosr e tisu ama koje Me qube i vr„e Moje zapovijedi.

Ne uzimaj uzalud imena Gospodina Boga svojega u usta svoja

III

III

Ne uzimaj uzalud imena Jahve, Boga svoga; jer Jahve ne opara„ta onome koji uzalud izgovara ime Wegovo.

Sje aj se dana od odmora da ga svetkuje„.

IV

IV

Sjeti se da svetkuje„ dan subotni. 'est dana radi i obavqaj sav svoj posao. A sedmoga je dana subota, poĖinak posve en

Po„tuj oca svojega i mater svoju, da ti se proĖu e dani na zemqi i da ti bude dobro.

Jahvi, Bogu tvojemu. Tada nika-
kva posla nemoj raditi: ni ti, ni
sin tvoj, ni k i tvoja, ni sluga
tvoj, ni slu„kiwa tvoja, ni i-
vina tvoja, niti do„gak koji se
na e unutar tvojih vrata. Ta i
Jahve je „est dana stvarao nebo,
zemlju i more i sve „to je u wi-
ma, a sedmoga je dana počinuo.
Stoga je Jahve blagoslovio i po-
svetio dan subotni.

V

Po„tuj oca svoga i majku
svoju, da imadne„ dug ivot na
zemlji koju ti da Jahve, Bog tvoj.

VI

Ne ubij!

VII

Ne uĹini prequba!

VIII

Ne ukradi!

IX

Ne svjedoĹi la no na bli-
wega svoga!

X

Ne po eli ku e bli wega
svoga! Ne po eli ene bli we-
ga svoga, ni sluge wegova, ni slu-
„kiwe wegove, ni vola wegova,
ni magarca wegova, niti i„ta
„to je bli wega tvoga!“

Sveto pismo Biblija
Kwiga izlaska 20, 2 17.

V

Ne ubij.

VI

Ne Ĺini preqube.

VII

Ne kradi.

VIII

Ne svedoĹi la no na bli-
wega svojega.

IX

Ne po eli ene bli wega
svojega.

X

Ne po eli ku e bli wega
svojega, ni wive, ni sluge, ni
slu„kiwe, vola, magarca, niti
i„ta „to je wegovo.

RimokatoliĹki katekizam

DESET SVETIH BOFIJIH ZAPOVJEDI

„Onda Bog izgovori sve ove riječi...

I

„Ja sam Jahve, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva. Nemoj imati drugih bogova uz mene.

II

Ne pravi sebi lika ni obližnja bilo čega „to je gore na nebu, ili dođe na zemlji, ili u vodama pod zemljom. Ne klanjaj im se niti im služi. Jer ja, Jahve, Bog tvoj, Bog sam qubomoran. Ka vavam grijehe otaca onih koji me mrze na djeci do treće i četvrtog koljena, a iskazujem milosr eću tisućama koji me qube i vrne moje zapovijedi.

III

Ne uzimaj uzalud imena Jahve, Boga svoga, jer Jahve ne oprašta onome koji uzalud izgovara ime njegovo.

IV

Sjeti se da svetkuješ dan Subotni. 'est dana radi i obavljaj sav svoj posao. A sedmog je dana Subota, počinak posvećen Jahvi, Bogu tvojemu. Tada nikakva posla nemoj raditi: ni ti, ni sin tvoj, ni kćer tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni živina tvoja, niti dočak koji se na ulaz i unutar tvojih vrata. Ta i Jahve je „est dana stvarao nebo, zemlju i more i sve „to je u svijetu. A sedmog je dana počinuo. Stoga je Jahve blagoslovio i posvetio dan Subotni.

V

Poštuj oca svoga i majku svoju, da imadeš dug život na zemlji koju ti da Jahve, Bog tvoj.

VI

Ne ubij!

VII

Ne čini prequba!

VIII

Ne ukradi!

IX

Ne svjedoži la no na bli wega svoga!

X

Ne po eli ku e bli wega svoga! Ne po eli ene bli wega svoga; ni sluge wegova, ni slu„kiwe wegove, ni vola wegova, ni magarca wegova, niti i„ta „to je bli wega tvoga!“

Biblija „Kr„ anska sada„wost“ Zagreb

Izlazak, 2. Mojsijeva. 20:1 17

„Na tome se temelji postojanost svetih koji ljubaju Bo je zapovijedi i vjeru u Isusa...“ (Otkrivenje. 14:12.)

УМЕТНОСТ И ИСТОРИЈА

STARA SRBIJA I ALBANCI*

(jedan pogled na istorijsku pozadinu zbivanja na
Kosovu i Metohiji)

Savremena zbivanja na Balkanu podstakla su, u poslednje vreme, pojačan interes za istoriju balkanskih naroda. Balkanski prostor, o kome se uglavnom piše i govori kao o egzotičnom delu sveta, izaziva veoma nepovoljno razvijeniju kulturnu sredinu, naalost, samo povodom pojedinih kriza ili ratnih zbivanja. Na geografski relativno malom balkanskom regionu susrelo se nekoliko svet-skih religija i više različitih kulturnih tradicija. Otuda proističe i složenost, i višeslojnost pojedinih istorijskih problema, ili procesa dugog trajanja, „to se inače u tumačenju balkanskih fenomena često previđa, ili, još, češće, pojednostavljuje do mere koja iskrivljuje sliku istorijske stvarnosti. Da bi se razumeo i objasnio unutrašnji svet Balkana, složen splet političkih, socijalnih i verskih okolnosti, zatim istorija mentaliteta i kultura balkanskih naroda u najširem smislu toga pojma, nužno je poći od istorijske građe, mnoštva različitih svedoštava o prošlosti ovog regiona, jer bez oslonca na dokumenta i istorijske izvore rasprava o pojedinim aspektima balkanskog pitanja može ličiti na dokazivanje unapred zadatih političkih teza ili prosto ponavljanje pojedinih predrasuda i stereotipa.

Srpsko-albanski odnosi su jedna od „vrućih“ tema novije balkanske istorije. Poslednjih godina u međunarodnoj naučnoj javnosti se dosta govorilo i pisalo o „albanskom pitanju“ u Staroj Srbiji, odnosno o srpsko-albanskim odnosima na Kosovu i Metohiji – u njima oblastima Srbije. Činilo se to, znatnim delom, bez dovoljnog poznavanja stvari, ili sa interpretacijom istorije iskvalivo iz savremenog političkog ugla, sa jasnom tendencijom da se višestruko prošlosti podredi potrebama političkog trenutka. Primer takve tendenciozne interpretacije balkanske istorije i srpsko-albanskih odnosa, pored niza drugih primera predstavljaju i Memorandum Foruma albanskih intelektualaca Kosova upućen meunarodnoj javnosti.

* Ovaj tekst predstavlja neko izmenenu verziju rada napisanog za francuski časopis Revue d'Europe Centrale koji izlazi u Strazburu.

rodnim faktorima, 26. oktobra 1995. godine sa potpisom akademika Rexepa Šosje, predsednika Foruma (Bujku, 28. X 1995). U ovom tekstu, koji na drastičan način iskrivljuje istorijsku istinu i zamagluje suštinu srpsko-albanskih odnosa na Kosovu i Metohiji uporno se ponavlja niz starih klišea i stereotipa za koje se računalo da mogu biti prihvatljivi za zapadnoevropsku politiku i javnost. Na više mesta se naglašava istorijski i etnički „ilirsko-albanski identitet“ koji, od antičke Dardanije, i poziva na tvrdnju albanskog pisca Ismaila Kadare (od skora francuskog akademika) da „Kosovo je zemlja gde je prekinuta slovenska nacija u ranom srednjem veku. Ono je preseklo panslovenski san: osvajanje i slavizaciju glavnog evropskog poluostrva“. Ističe se, na primer, da su se Albanci sve tri konfesije borili protiv viševekovne vladavine Osmanskog carstva, da su „albanske etničke teritorije“ u koje se računaju Kosovo i Metohija i „albanski krajevi u južnoj Srbiji i Crnoj Gori“ okupirane od strane Južnih Slovena, i da te teritorije „danas mogu biti jedino poslednje kolonije u Evropi“. Uporno se dokazuje teza o sistematskom i stalnom srpskom „hegemonizmu“ i „ekspanzionizmu“ i pored ostalog tvrdi: „Srpski državni teror nad Albancima predstavlja posebno poglavno srpske viševekovne politike pod ruskim pokroviteljstvom, koji, od prvih osvajanja albanskih teritorija. Permanentna strategija srpskih monstruoznih projekata od druge polovine prošlog i tokom Litavog našeg veka, bilo je etničko čišćenje albanskih teritorija i njihova slavizacija“. Da se, u ovom Memorandumu, navodi da Srbija „i danas ruši albanske istorijske i kulturne spomenike i podiže svoje srpske crkvene istorijske spomenike, preplavivši irilskim natpisima Kosovo, upravo kao u srednjem veku, kako bi stvorila svoj srpski mit“. Ovo su samo neka od mnogobrojnih sličnih stanovišta kojima se albanska intelektualna i politička elita obraćala evropskoj javnosti.

Duboko objašnjenje zbivanja na Kosovu i Metohiji zahtevalo bi znatno više prostora nego što je dozvoliti rubrika jednog časopisa. Ovom prilikom, s toga, ukazujemo samo na neke aspekte istorijskih korena srpsko-albanskih odnosa u Staroj Srbiji koji se moraju imati u vidu ako se eli objektivna interpretacija i dobronamerno razumevanje i objašnjenje ovih odnosa.

I

Jedno od pitanja koje privlači pažnju savremenih istraživača, i koje se tumači na način koji bi trebalo da pruži legitimitet savremenim političkim težnjama Albanaca, jeste pitanje njihovog porekla i njihovih matičnih zemalja u ranom periodu albanske istorije.

U evropskoj nauci postoje različita mišljenja o poreklu današnjih Albanaca. Većinu tih mišljenja izneo je nemački naučnik *Georg Stadtmüller* u svojoj knjizi *Forschungen zur albanischen Frühgeschichte*, objavljenoj u Wiesbadenu 1966. godine (prvo izdata u Berlinu 1942. godine).¹ Francuski konzul u Javini *Pouqueville*, na primer, smatra da su Albanci došli na Balkan iz Kavkaske Albanije, u ranom srednjem veku, i da, prema tome, nisu autohtono stanovništvo.² Ipak, u nauci prevladava mišljenje da su Albanci u suštini nova etnička formacija nastala u prvim vekovima srednjeg veka, na starobalkanskim osnovama, mešavinom različitih elemenata starih paleobalkanskih supstrata ilirskih, dakonizijskih (dardanskih) i tračkih. Ne može se, dakle, govoriti o Albancima kao direktnim i neposrednim nastavcima Ilira ili Dardanaca.³

Pitavo porekla i matične zemlje Albanaca privlači posebno pa i albanskih naučnika i publicista. Nemački istraživač *Peter Bartl* je, nedavno, s pravom primetio da se albanski istraživači nekritički odnose prema ovom problemu i da konstruišu različite teorije: „Slika koju albanska nauka stvara o sopstvenoj ranijoj istoriji je pojednostavljena, nekritička i iskonstruisana. Ne može se izvesti jezički dokaz o srodstvu ilirskog i albanskog jezika“.⁴ Istaknuti albanski lingvista E. Čabej (E. Čabej), i sam konstatuje da bi „bilo nenaučno pa čak i naivno, projicirati savremene situacije u prošlost po jednom pravolinijskom putu“.⁵

U nauci je sasvim izvesno da kosovsko-metohijski krajevi Srbije koje danas, pored drugih naroda, u velikom broju naseljavaju Arbanasi nisu matične oblasti albanskog naroda. Prvi pomen Albanaca u istoriji potiče iz XI veka, od strane Ane Komnine, koja govori o „Arbanonu“ koji se nalazi u brdovitoj oblasti u unutrašnjosti današnje Albanije. *Stadtmüller* tvrdi, na osnovu izvora, da je Arbanon obuhvatao dolinu reke Tumbes, obe strane reke Mat, Kroju i još neke susedne krajeve.⁶ On na više mesta ističe da je oblast reke Mat, po svojoj prirodnoj zatvorenosti, „reliktna oblast“ Albanaca („Reliktgebiet“). *Stadtmüller* izričito tvrdi da u oblastima Stare Srbije („Altserbien“) ne treba tražiti reliktni

¹ Georg Stadtmüller, *Forschungen zur albanischen Frühgeschichte*, zweite erweiterte Auflage, Albanische Forschungen 2, Wiesbaden 1966.

² F.C.H.L. Pouqueville, *Voyage dans la Grece*. II, Paris 1820, 505.

³ Iliri i Albanci, Zbornik radova, Srpska akademija nauka i umetnosti Odeljenje istorijskih nauka, Beograd 1988. Videti posebno: Milutin Garasanin, *Considerations finales*, 369-375.

⁴ Peter Bartl, *Albanien*, Vom Mittelalter bis zur Gegenwart, Regensburg-München 1995, 21.

⁵ E. Čabej, *LE PROBLEME DU TERRITOIRE DE FORMATION DE LA LANGUE ALBANAISE*, „Iliria V“, 1976, 7.

⁶ G. Stadtmüller, nav. delo, 167 i 173.

prostor Albanaca: „Veliki predeli koji čine prostor Stare Srbije /Kosovopogorje, Metohija, Novopazarski sanjak/ nisu, zbog svog položaja oblasti letve, nego zimske ispahe. /.../ Dakle, ove oblasti nemaju geografsku zatvorenost koja je bitna karakteristika reliktnih oblasti. Sa svih strana lako dostupni predeli igrali su nekada veliku ulogu kao jezgro stare srpske (račke) drave. /.../ Otuda praalbansku reliktnu oblast ne treba tražiti u Staroj Srbiji“.⁷

Kada se govori o srpsko-albanskim odnosima u Staroj Srbiji, onda se obično ima u vidu savremena demografska situacija, iz koje se, potom, albanski kontinuitet na tom prostoru eli protegnuti do u najranija vremena.⁸ Suviše je dokazivati koliko je to pogrešno i nenaučan metod. Oblasti Kosova i Metohije, nikada u prošlosti nisu ulazile u sastav bilo kakve albanske drave. Albanci, tako e, sve do novijeg vremena nisu bili ve insko stanovništvo u tom delu Stare Srbije. Poznato je da je jedno vreme, tokom XIII i prvih decenija XIV veka, ju na granica srpske sredovekovne drave bila na reci Mat u današnjoj Albaniji, sve do velikih osvajanja srpskog cara Dušana, nakon kojih se u okvirima Srpskog carstva nalazila cela Albanija sa izuzetkom Drača. Me utim, iz te istorijske činjenice Srbi ne mogu danas izvoditi svoja posebna prava na zemlje koje čine današnju Albaniju.

Samo ime „Kosovo“, koje je danas u širokoj upotrebi u evropskoj javnosti, nikada nije imalo ono značenje koje mu se danas eli pridati - kao nekakva zasebna istorijska i etnička celina, koja se eli izdvojiti iz celine srpskog etničkog prostora i imena „Srbija“. Ime Kosovo je, pre svega, vezano za stari geografski pojam Kosovopogorje kojim se naziva ravnica oko reka Sitnice i Laba, ograničena sa svih strana planinama.⁹ Tek u novije vreme, od kraja XIX veka ovaj pojam počeo da se „iri posredstvom naziva turske administrativno-upravne oblasti Kosovskog vilajeta, koji je, me utim, obuhvatio celu Staru Srbiju. Posle oslobođenja od turske vlasti 1912. godine, Kosovo i Metohija su oblasti Krajevine Srbije, a potom zajedničke jugoslovenske drave. Poseban status teritorijalno-političke jedinice ovi delovi Srbije dobijaju tek nakon II svetskog rata. Ovaj status je izveden iz programskih stavova Komunističke partije Jugoslavije i Komunističke internacionale o rešenju nacionalnog pitanja u jugoslovenskoj dravi. Dovoljno ime oblasti „Kosovo i Metohija“ kao jedne od nekoliko oblasti Stare Srbije traje sve do 1968. godine, kada ga albanski komu-

⁷ Isto, 87.

⁸ Miranda Vickers, *The Albanians*. A modern history, London-New York 1995.

⁹ MARTINO SEGONO DI NOVO BRDO VESCOVO DI DULCIGNO. Un umanista serbo-dalmata del tardo Quattrocento. Vita e opere, ed. A. Pertusi, Roma 1981, 91-92.

nistički lideri administrativno redukuju na naziv „Kosovo“, izbacuju i Metohiju, „to je bilo motivisano političkim razlozima arbana, kog ekspanzivnog nacionalizma u ovim oblastima.

Od XII veka oblasti Kosova i Metohije ulaze u sastav srednovekovne srpske države i od tada pa do danas u evropskoj nauci su poznate kao istorijske oblasti Srbije. U srednjem veku, do turskih osvajanja, to su bile oblasti najjače kulturne snage u srpskoj državi. O tome govore podaci o približno 1.300 manastira, crkava, crkvišta i drugih nepokretnih srpskih spomenika, prikupljeni u blizu 1.100 naseoba na Kosovu i Metohiji (ostalo je neobrađeno oko 350 naseoba).¹⁰ Najčuvaniji među njima su Patrijaršijska crkva u Pećima, manastiri Bawska, Gračanica, Dečani, Sveti Arhanđeli kod Prizrena, Bogorodica Qeviška. Otuda i naziv Metohija, od grčke reči „metoh“ „to znači „crkveni posed“, a ne „verska zajednica“, kako se to ponekad tumači. Sa prostora današnjeg Kosova i Metohije vodile su poreklo mnoge poznate srpske plemićke porodice, srpska društvena elita. Čuveni knez Lazar Hrebećanović, koji je stajao na čelu borbe protiv Turaka, rođio se u srednovekovnom gradu Prilepcu, koji se nalazio u novobrdskom kraju. Otuda se i može razumeti da se istorijska bitka između Srba i Turaka, presudna u srpskoj istoriji, odigrala na Kosovu Pogu 15. juna 1389. godine. Vojski turskog sultana Murata I i njegovih vazala suprotstavila se srpska vojska kneza Lazara, Vuka Brankovića i odred vojske bosanskog kralja Tvrtka I, koji se 1377. godine krunisao „dvostrukom krunom“ kao potomak srpske dinastije Nemanjića. Na Kosovu Pogu su poginuli i knez Lazar i sultan Murat. Kosovo Pogo je simbol svesrpskog otpora turskom osvajaču nakon kojega je usledilo pet vekova robovanja pod turskom vlašću. Zbog toga ovaj toponim i ova oblast imaju posebno mesto u srpskoj kolektivnoj svesti, u srpskoj narodnoj poeziji, u književnosti i srpskoj umetnosti.

Višnovekovna turska vlast nad ovim oblastima, sa svojim administrativno-upravnim nazivima, nije uspela ni kod Srba, ni kod ostalih evropskih istraživača i putopisaca da potisne svest o tome da ove oblasti čine sastavne delove Srbije. Zapadnoevropski putopisci, i posebno kartografi, oblasti Kosova i Metohije gotovo po pravilu uvek označavaju kao delove Srbije ili „Krajevine Srbije“. To, na primer, čine italijanski geograf *Giac. Gastaldi* 1566. godine, poznati „geograf Mletačke Republike“ *V. Coronelli*, na svojoj karti iz 1692. godine, a zatim i mnogi francuski i drugi kartografi XVII i XVIII veka. Italijanski humanista i kartograf —akomo Kanteli da Vivola (1643-1695) posvetio je 1689. godine, svoju prvu regionalnu kartu Srbije kardinalu Alfonsu Litiju, i

¹⁰ Olga Zirojević, PRVI VEKOVI TU—INSKE VLASTI (I) „Kosovo i Metohija u srpskoj istoriji“ Beograd 1989, 101.

ona razume se, obuhvata i celu teritoriju dana „weg Kosova i Metohije (“IL REGNO DELLA SERVIA detta altrimenti RASCIA”)¹¹. Na mnogobrojnim kartama Euvenih atlasa *Joh. Bapt. Homann-a* iz prve polovine XVIII veka ove oblasti su uvek označene kao deo Srbije, kao i na kartama Homanovih naslednika koje su izdavali u Nirnbergu početkom XIX veka (1802, 1805. i druge). U XIX veku oblasti Kosova i Metohije se „e, e označavaju kao delovi „Stare Srbije“, koja je jo, uvek bila pod turskom vlašću, kako bi se istakla razlika u odnosu na „novu Srbiju“, zapravo Kne evinu Srbiju koja je nastala na oslobo enom delu srpske zemlje. Jedan od pionira albanologije, *Theodor Ippen*, jedno vreme i austrougarski konzul u Skadru, naziva ovaj prostor i „Stara Ra, ka“¹².

Ve je napred izneto da Albanci sve do novijeg vremena nisu nikada činili većinu stanovništva na Kosovu i Metohiji. U vizantijskim izvorima nema pomena Arbanasa na današnoj srpskoj, odnosno jugoslovenskoj teritoriji. Prvi turski popisi (defteri), iz 1455. i 1485. godine, nastali nakon osvajanja ovog dela Srbije sredinom XV veka, objavljeni u Sarajevu i Tirani, bele e nasega sa staroarbanškim onomastikonom tek na periferiji Metohije, sa jašom koncentracijom u predelima iza akovice. Skoro sva toponimija na ovom prostoru je srpskog odnosno slovenskog porekla. Od 280 nasega u Metohiji i Altinu (obuhvata i deo današnje Albanije), samo 30 nasega imaju staroarbanški onomastikon, 8 nasega mešovito, a sva ostala nasega imaju starosrpski onomastikon. U oblasti srpskog gospodara Vuka Brankovića, koju su Turci popisali 1455. godine, odmah po osvajanju, koja najvećim delom obuhvata i oblast Kosova i Metohije, nema ni jednog nasega sa staroarbanškim onomastikonom.¹³ Ovi izvori pokazuju da su u prvim decenijama turske vlasti u ovom delu Srbije u ogromnoj većini bili pravoslavni Srbi, a takvo stanje je uglavnom ostalo sve do kraja XVII veka.

O prilikama u tom delu Srbije pod turskom vlašću, posebno u XVII veku govore izveštaji rimskih misionara i vizitatora koji se čuvaju u vatikanskim arhivima. Tako, na primer, apostolski vizitator Petar Masarek piše o stanovništvu Prizrena i Pristine 1623-1624. godine, ističući i da tamo ima mnogo Srba, koji govore „ilirski jezik“, „imaju i Pe kog patrijarha, tako e Srbina, koji je

¹¹ IL REGNO DELLA SERVIA detta altrimenti RASCIA descritto da Giacomo Cantelli da Vignola. - Roma, Gio. Giacomo de Rossi, 1689.

¹² Theodor Ippen, **NOVI BAZAR UND KOSSOVO** (Das Alte Rascien), Wien 1892.

¹³ Hamid Hadzibegić - Adem Handžić - Esref Kovacević, **OBLAST BRANKOVICA - OPSIRNI KATASTARSKI POPIS IZ 1455**. Monumenta turcica historiarum Slavorum meridionalium illustrantia, tomus tertius, serija II - defteri - knjiga 2, sv. 1 (prevod na srpskohrvatski jezik, sv. 2 (fotoizdanje), Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1972; Selami Pulaha, **DEFTERI I REGJISTRIMIT TE SANXHAKUT TE SHKODRES I VITIT 1485**, Tirane 1974, 414-473.

ro en u Jawevu“. U Prizrenu, pi„e Masarek, vide se „mnoge crkve i lepe gra evine Srba iz ranijih vremena. Turci su dve crkve pretvorili u xamije kao „to su uradili i u mnogim drugim mestima“. Govore i o Pri„tini, apostolski vizitator konstatuje da „osim Turaka, u Pri„tini ive mnogi Srbi“.¹⁴ U izve„tajima rimskih misionara Prizren se ina„e pomiwe kao „glavni grad Srbije“ i „najlep„e mesto u Srbiji“. O rasprostavenosti Srba i wihovom jeziku govori P. Masarek i u svom izve„taju iz 1633. godine, isti„u i da mnogo Srba ivi u biskupijama Skadra, Qe„a i Zadrime u Albaniji.¹⁵ U izve„taju fra B. Palacuola iz 1637. godine, govori se o –akovici i manastiru De„anima; isti„e se da u –akovici ima dosta Srba, ali da i „iznad –akovice ive Srbi, i tu postoje samo 3 rimokatoli„ke ku e, a zatim produ avaju srpska sela...“.¹⁶

II

Najve i preokret u izmeni etni„ke strukture stanovni„tva u periodu pod turskom vla„ u desio se krajem XVII veka, kada su Srbi aktivno u„estvovali na strani hri„anske Evrope u ratu protiv Osmanskog carstva, a zatim, pla„e i se odmazde, bili prinu eni da na „elu sa svojim Patrijarhom Arsenijem III „arnojevem u velikom broju prebegnu u Habsbur„ku monarhiju 1690. godine (stolica srpskog Patrijarha nalazila se vekovima u Pe i, kao „to je Prizren bio kra„evska prestonica). Savremene evropske vesti govore o stra„nim zlo„inima nad Srbima. Govore i savremenim jezikom, mo e se slobodno re i da je tada zapo„eo proces etni„kog „i„ewa ovog dela Stare Srbije. Pored drugih pisaca, *Simpliciano Bizozeri*, u kwizi *LA SACRA LEGA CONTRO LA POTENZA OTTOMANA*, ovako bele i masovne zlo„ine turske vojske i arbana„kih „eta nad Srbima: „Nastalo je pozorje nesre e, jer su varvari nevernici, koji su stigli, bili nemilosrdni prema ovim ne„u nim stanovnicima, koji su sve, bez ikakvog obzira na starost i pol, stavili pod sabqu; a pali su u zagrqaj smrti i oni koji su, namam„eni obe awima, napustili zbegove u „unama, u kojima su spasili ivot. Po„to su svi stanovnici poklani bile su spagene i u pepeo pretvorene wihove bedne kolibe; od plamena sa„uvali su se samo gradovi Pri„tina, Pe i Prizren, jer su se u wih smestili Arnauti da bi zimovali /.../“.¹⁷ O istrazi Srba na Kosovu i Meto-

¹⁴ Zadu bine Kosova - spomenici i znamenawa srpskog naroda, Prizren-Beograd 1987, 607-609.

¹⁵ Zadu bine Kosova, 607-609.

¹⁶ Zadu bine Kosova, 607-609.

¹⁷ *Simpliciano Bizozeri, LA SACRA LEGA CONTRO LA POTENZA OTTOMANA*, II, Milano 1700, 5-6.

hiji prvih meseci 1690. godine govore i mnogi izveštaji papskog nuncija iz Beča. U pismu od 25. februara 1690. godine papski nuncije pored ostalog kažu: „Odmazde nad nevernom rajom trajale su puna tri meseca bez ikakve intervencije Porte, sve dok napadnute oblasti nisu do kraja savladane“.¹⁸

Proces potiskivanja pravoslavnih Srba sa Kosova i Metohije od strane Arbanasa muslimana, a pod okrijem turske vlasti, nastavljen je i tokom XVIII i XIX veka. Od početka XVIII veka, plodne predele Stare Srbije nasegavaju Arbanasi silaze i iz svojih matičnih planinskih oblasti Albanije. Duboka kriza Osmanskog carstva ovde se ispojavala u vidu nasiqa i anarhije koji su nosioci bili dosegnii Arbanasi, do krajnosti netrpelivi prema starosedelaškom srpskom stanovništvu. Deo Srba potražio je izlaz u prihvatanje islama, „to je u postojećim okolnostima političke i socijalne dominacije Arbanasa kao muslimana, vodilo njihovom postepenom porastu. Dragocena svedoštva o ovim procesima u Staroj Srbiji ostavili su tokom XIX veka strani istraživači i putopisci kao „to su Ami Boue¹⁹, Jozef Miler²⁰, Johan Georg fon Hahn²¹, Ivan Stepanovič Jastrebov²² i drugi. Oni uverljivo osvetljavaju etničke i verske prilike, proces islamizacije Srba, i posebno mnogo različitih oblika nasiqa i terora nad Srbima pravoslavne vere. Zanimljivi su, primera radi, podaci Jozefa Milera iz 1838. godine o stanovništvu pećakovičkog i prizrenskog okruga u Metohiji. U varošima Pećakovica i Prizren imelo je 31.650 Srba pravoslavnih i muslimana u odnosu na 23.650 Arbanasa muslimana i katolika. Pravoslavni Srbi su u Prizrenu imali apsolutnu većinu (16.800 u odnosu na 6.150 Arbanasa katolika i muslimana), u Pećaci su takođe Srbi pravoslavni i muslimani imali apsolutnu većinu u odnosu na Arbanase katolike i muslimane (11.050 u odnosu na 500), dok su u Pećakovici apsolutnu većinu imali Arbanasi pretežno muslimani

¹⁸ O zločinima nad Srbima se govori i u pismima iz 26. februara i 12. marta 1690. godine. Dragocena dokumenta o položaju hrišćana u Osmanskom carstvu sredinom XVII veka nalaze se u kwizi: Marko Jacov, **LE MISSIONI CATTOLICHE NEI BALCANI DURANTE LA GUERRA DI CANDIA (1645-1669)**, I-II, Citta del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, 1992.

¹⁹ Ami Boue, **Recueil d'itineraires dans la Turquie, d'Europe**. De'tails geographiques, topographiques et statistiques sur cette Empire, I, II, Vienne 1854; 180-200; 315-321; 111-117; Isti, **La Turquie d'Europe**, I-IV, Paris 1840.

²⁰ Dr Joseph Muller, **Albanien, Rumelien und die osterreichisch-montenegrinische Granze**, Prag 1844.

²¹ Dr Johann Georg von Hahn, **Albanesische Studien** (Erster Heft), Wien 1853; J.G. von Hahn, **Reise von Belgrad nach Salonik**, Wien 1862 (posebno poglavaja XVI-XXII); J.G. von Hahn, **Reise durch Gebiete des Drins und Wardar**, Wien 1867.

²² Ivan S. Strebob, *Stara Serb i Alban. Putev zapiski*. - Spomenik SKA, XLI, Beograd 1904.

(17.000 u odnosu na 3.800).²³ U verskoj strukturi seoskog stanovništva ta tri okruga muslimani su bili ve ina u odnosu na hri,, ane (80.150 prema 56.250). Arhimandrit manastira Dežana, Haxi Serafim Risti , objavio je 1864. godine kwigu o zločinima nad Srbima (sa preciznim podacima o mestu, zločinu i imenima rta-va i zločinaca) pod naslovom PLA" STARE SRBIE, posvetiv,,i je Viqemu Dentonu (William Denton) „prijatequ i branitequ naroda srbskog“.²⁴ Nasige nad Srbima i wihovo proterivawe iz tih oblasti jo,, vi,,e se pojažalo posle Berlinskog kongresa (1878), a

Hristovo Vaskrsewe, freska, manastir Visoki Dežani

posebno krajem XIX veka, o Ěemu je onda,,wa Vlada Kraqevine Srbije objavila kwigu dokumenata na srpskom i francuskom jeziku 1899. godine.²⁵ Francuski publicista i istra ivaž Viktor Berar (V. Berard) bio je svedok srpskih stradawa i progona krajem XIX veka, o kojima je pored ostalog zabele io: „Ako sada,,wa anarhija

²³ Joseph Muller, nav. delo, 12, 77-78, 82-83.

²⁴ PLA" STARE SRBIE, napisao i izdao Arhimandrit Visokih Dežana, Haxi Serafim Risti , u Zemunu 1864.

²⁵ DOKUMENTS DIPLOMATIQUES, correspondance concernant les actes de violence et de brigandage des Albanais dans la Vieille Serbie (Vilayet de Kosovo) 1898-1899, Ministere des affaires etrangeres, Belgrade MDCCCXCIX, 1-145.

potraje jo, deset godina, Srbini e mo i da osnuje kakve god ho e „kole u Staroj Srbiji da po, aqe vladike i sve, tenike u sve gra- dove i zaseoke, sve, tenici ne e na i vi, e ni jednog hri, anina koga bi po, uavali veronauci, „kole ne e na i vi, e ni jednog Slovena koga bi obrazovale. Pred Albancima je, naime, Sloven primoran da be i ili umre i wegov nestanak u Litavoj zemqi bi e samo pitawe godina, i to malo godina“.²⁶ Od stranih istra ivača temečnije naučno obja, wewe ovog fenomena dao je francuski naučnik Gaston Gravier (Gaston Gravier) u studiji *La Viellie-Serbie et Les Albanais*, objavqenoj u Parizu 1911. godine.²⁷ Gravje je, kao i pre wega Berar, proputovao ove krajeve. U pomenutoj studiji, on pored ostalog govori o stawu u Metohiji, posebno u dolini Drima i Or- hovcu i wegovoj okolini. „Gotovo svi muslimani ovog regiona, pi, e Gravje, predstavqaju Srbe koji su od nedavno pre, li u is- lam. Izgleda da je ve ina preobra ewa izvr, ena od početka XIX veka, mnoga datiraju od pre mawe od 25 godina, a sre u se mnoge familije podeqene na pravoslavne i muslimanske ku e.“²⁸

Uprkos dugotrajnom potiskivawu iz Stare Srbije (be ali su uglavnom u tada, wu Kračevinu Srbiju) Srbi su (pravoslavni i muslimani), prema nekim podacima, krajem XIX veka jo, uvek Linili oko polovine stanovni, tva Kosova i Metohije. To pokazu- ju austrougarska istra ivawa, prvenstveno za potrebe General- „taba u Beču, objavqena u kwizi **Detailbeschreibung des Sandzaks Plevlje und des Vilajets Kosovo**, 1899. godine.²⁹ Najuverqivije o tome svedoči karta **Polit. Eintheilung, Nationalitäten und Religionen**, čata u prilogu ove obimne studije.

III

Pitawe nastanka „Prizrenske lige“ (1878), i posebno karak- tera Lige spada u jedno od onih pitawa koja su nezobilazna u svim studijama koja se bave novijom albanskom istorijom. Pri tome se, po pravilu, istiže oslobodilački karakter ove organizacije, a za- nemaruje wen panislamski karakter koji Linu glavnu odrednicu političkog i verskog delovawa Lige. Zanemaruje se i ekspanzio- nizam Lige prema susednim hri, anskim narodima, kao i zločini nad hri, anima tokom trajawa ovih doga aja 1878-1881. godine.

²⁶ V. Berard, **LA MACEDOINE**, Paris 1896., 139. O stradawima Srba i uticaju austro-ugarske politike na arbana, ke aktivnosti govori se i u Berarovoj kwizi **LA TURQUIE ET L HELLENISME CONTEMPORAIN**, Paris 1900, 291-292.

²⁷ Gaston Gravier, **LA VIEILLE SERBIE ET LES ALBANAIS**, extrait de la Revue de Paris du 1 novembre 1911, Paris 1911.

²⁸ Gaston Gravier, nav. čelo, 12.

²⁹ **DETAILBESCHREIBUNG DES SANDZAKS PLEVLJE UND DES VILAJETS KOSOVO**. (Mit 8 Beilagen und 10 Tafeln.) Als Manuscript gedruckt, Wien 1899.

U sagladavawu karaktera „Prizrenske lige“ često se gube iz vida op,te političke i verske prilike u kojima je ona nastala, i glavni smer wenog delovawa. Liga nastaje na kraju jedne velike me unarodne krize kakva je bila Velika istočna kriza (1875-1878), i u trenutku kada se računalo na me unarodnu konferenciju koja bi se pozabavila uspostavljanem novog političkog stava na Balkanu. Liga je vi,e delo Turske i nekih velikih sila, kao „to je Velika Britanija, nego autohtonog albanskog oslobodilačkog pokreta. Srpsko-turski ratovi 1876. i 1877/78, zatim bugarski ustanci, kao i ustanici Grka, bili su sastavni deo napora balkanskih hri,,anskih naroda da se oslobode vi,,evkovne vlasti Osmanskog carstva i formiraju svoje slobodne nacionalne dr ave. Napori ovih naroda nisu nai,,li ni na kakvu solidarnost kod susednih Albanaca muslimana.

Albanski nacionalni preporod kasnio je u odnosu na druge balkanske narode, a wegovi glavni nosioci bili su Albanci pravoslavni i katolici, koji su bili na ve em stupwu socijalnog i kulturnog razvitka. Albanci muslimani, koji su činili znatnu ve inu ukupnog albanskog stanovni,,tva, bili su tokom Velike istočne krize (1875-1878) potpuno na strani Osmanskog carstva i najvatreniji braniloci teokratskog karaktera osmanskog dru,,tva, suprotstavljaju i se bilo kakvom vidu evropeizacije dru,,tva. Obrazovaniji i imu niji deo Albanaca muslimana, koji su iveli u Carigradu i nekim drugim mestima, bio je integrisan u osmanske dr ave i socijalne strukture i nije odvajao interese Albanaca od interesa celog Osmanskog carstva na Balkanu. Verska identifikacija i islamski karakter osmanskog dru,,tva bili su glavni motivi za ovakvo pona,,awe Albanaca muslimana.

Hrvatski istoričar *Bernard Stulli* objavio je 1959. godine u Zagrebu ve u studiju pod naslovom **ALBANSKO PITANJE (1875-1882)**, zasnovanu na prvorazrednim istorijskim izvorima.³⁰ On ističe da su albanske žete u turskoj vojsci „bile glavna udarna snaga koja se tradicionalno iskorištavala protiv drugih naroda Turske carevine“, i da naročito ove „neredovne“ trupe „sastavljene uglavnom ipak od Albanaca vršile su mnoga nasilja i pljačku“.³¹ Stulli se na vi,,e mesta poziva na austrougarske izve,,taje, nastale uglavnom posmatranem izbliza, koji najverodostojnije otkrivaju osnovnu programsku liniju „Prizrenske lige“ i wenog Statuta (sednice Saveza Lige održavale su se u prizrenskoj xamiji)³². Stulli ovako interpretira su,,tinu austrougarskih izve,,taja: „U svih 16 članova Statuta ne spominju se nigdje

³⁰ Bernard Stulli, **Albansko pitanje (1875-1882)**, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 318, Zagreb 1959, 287-391.

³¹ Isto, 316.

³² **CORRESPONDENZEN DES K. u K. GEMEINSAMEN MINISTERIUMS DES AUSSERN UBER ORIENTALISCHE ANGELEGENHEITEN (7.IV 1877-3.XI 1878)** Wien 1878, 113-115, 116-118.

izričito Albanci i Albanija; politički su subjekt Saveza jednostavno muslimani; oni izjavljuju u čl. 4, da će „suglasno uzvišenom vjerskom zakonu (Šerijatu) zaštićivati život, vlasništvo i čast lojalnih nemuslimanskih“ stanovnika; u čl. 7. govore o potrebi saveza s „našim mučeničkim zemljacima i pripadnicima iste vjere na Balkanu“; a u zadnjem čl. 16. kvalificiraju napuštanje Saveza kao otpadanje „od islama“! Uvijek sasvim općenito govore o „naciji i domovini“, „zemlji“, „našem kraju“, „balkanskoj zemlji“, „na Balkanu“ i sl.³³ Pored nesumnjivo panislamskog karaktera, u slu bi otomanske dr avne ideje i religiozne ideje, B. Stulli u programu Saveza (Lige) uočava i „albanski ekspanzionizam“, usmeren prema svojim susedima.³⁴

Naravno, stvari su se mawale krajem XIX i početkom XX veka i na političko ponaawe Albanaca e, umesto Turske, presudan uticaj imati Austro-Ugarska koja je u albanskom nacionalnom pokretu gledala pogodno sredstvo za ostvarewe svojih imperijalnih političkih ambicija na Balkanu. Nazirao se slom Osmanskog Carstva i otvaralo pitawe uspostavqawa novog odnosa političkih snaga na Balkanu. Istoričar Ferdo Hauptmann je s pravom zakqučio da je forsirawem albanskog nacionalizma i ekspanzionizma, austro-ugarska diplomatija pre faktičkog sloma Turske podizala barijeru „kako pojedine nacionalne države na Balkanu ne bi mogle preći najuže okvire i poremetiti raspored snaga“. U političkim kombinacijama austro-ugarske spoqne politike ideja samostalne Albanije postaje „sredstvo kojim bi se prilikom likvidiranja Turske pozicije na Balkanu ograničilo širenje balkanskih država i spriječio prelaz Italije, poražene u Etiopiji, na balkansko područje.“³⁵ Do sličnih zakqučaka doao je i sarajevski istoričar Hamdija Kapixi istra uju i austrougarske pripreme za reewe albanskog pitawa na Balkanu u očekivanom raspletu balkanskog pitawa. Iz wegovog prikaza savetovawa u Hofburgu, u Beču, tokom 1896. godine proizilazi da je politički vrh Monarhije bio saglasan sa idejom o osnivanu samostalne Albanije koja bi se oslawala na Austro-Ugarsku i bila od we potpuno zavisna. Ističu i posebno ulogu Bewamina Kalaja, zajedničkog ministra finansija i tadaweg okupacionog upravnika Bosne i Hercegovine, Kapixi zakqučuje: „U takvoj državnoj tvorevini Kalaj je vidio ne samo prepreku širenja Srbije, Crne Gore te Bugarske i Italije na ovo područje nego i smetnju da se formira 'željezni obruč' balkanskih država pod turskim vođstvom oko Monarhije“.³⁶ I druge velike sile su imale svoje „favorite“ me u drugim balkanskim narodima.

³³ Bernard Stulli, *Albansko pitanje (1875-1882)*, 323.

³⁴ Isto, 329-330.

³⁵ Ferdo Hauptmann, *Uloga Zajedničkog ministarstva finansija u formiranju austrougarske politike prema Albaniji uoči kretske krize*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, knjiga IV (1966-1967), 39, 35-44.

³⁶ Hamdija Kapidžić, *Pripreme za austrougarsko prodiranje u albansko etničko područje iz Novopazarskog Sandžaka*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, knjiga VI (1970-1971), 429, 415-429.

Na glavnom pravcu austrougarskih političkih teži na Balkanu, i u tom okviru prema Staroj Srbiji, tekla je i podrška Monarhije albanskom ekspansionizmu u Staroj Srbiji. U Beču se smatralo da je potiskivanje Srba iz ove pokrajine u interesu austrougarske balkanske politike. Takva politika je onemogućavala pokušaje političkog sporazumevanja između Srba i Albanaca radi zajedničke borbe protiv Turske. Uoči oslobođenja Stare Srbije 1912. godine, politički lideri Krajevine Srbije su nastojali da uspostave veze sa predstavnicima lokalnih Arbanasa radi zajedničke borbe protiv Osmanskog carstva. Srpska vlada se uoči ratne akcije obratila proklamacijom Albancima, u kojoj je, pored ostalog stajalo, da srpska vojska ide protiv turske da oslobodi Srbe i Albance, da se Albancima osigurati miran život i imovina, stare običaje i da se im garantovati da sami upravljaju svojim „kolonijama i crkvama”.³⁷ Međutim, verska identifikacija sa otomanskom vladarima, kao i snažan uticaj Austro-Ugarske na političko stvaranje Albanaca, bili su mnogo snažniji od ideje balkanske solidarnosti.

IV

Između dva svetska rata deo Albanaca koji je ostao da živi u srpskoj, odnosno od 1918. godine u jugoslovenskoj državi, pokazivao je secesionističke težnje, podržavan otvoreno uoči Drugog svetskog rata od strane jakih fašističkih snaga u Evropi, pre svega u Italiji i Nemačkoj. U Rimu je 1939. godine osnovan Biro za organizovanje albanskog „iredentističkog“ pokreta u Jugoslaviji, a već u januaru 1940. godine lider albanske fašističke stranke u Skadru, Koq Biba izjavio je da će uskoro biti anektirani neki krajevi Jugoslavije i Grčke. Sa početkom Drugog svetskog rata i napadom na Jugoslaviju od strane fašističkih sila, 6. aprila 1941. godine, započelo je komandovanje jugoslovenske države a time i ukupne najveće delu oblasti Kosova i Metohije u fašističku tvorevinu Veliku Albaniju. Lokalni Arbanasi, uz pomoć svojih sunarodnika iz Albanije, a pod okrićem fašističkih sila počinili su masovne zločine nad Srbima, a veliki broj Srba je bio proteran sa svojih ognjišta (međutim u njima se nalazio i deo onih naseljenika iz pasivnih srpskih predela koje je jugoslovenska država između dva rata naselila na uglavnom nenasećene ispahe i utrine na Kosovu i Metohiji). Prema podacima američkih specijalnih

³⁷ Dokumenti o spornoj politici Krajevine Srbije 1903-1914, V-2, Beograd 1985, dok. br. 555, 564, 646; Mihailo Vojvodić, Prilike na Kosovu i Metohiji i politika Srbije 1881-1912. godine, Istorijski časopis XXXVIII (1991), 163-190.

slu bi (Office of Strategic Service), od aprila 1941. do avgusta 1942. godine Albanci su ubili oko 10.000 Srba.³⁸ Ne postoje precizni podaci o broju proteranih Srba sa Kosova i Metohije tokom fašističke okupacije, niti o broju naseđenih Albanaca iz Albanije na ovaj prostor. Prema dosadašnim istraživanjima, broj proteranih Srba tokom okupacije iznosi oko 100.000 ljudi.³⁹ Broj dođenih Albanaca iz Albanije na Kosovo i Metohiju tokom Drugog svetskog rata, i neposredno posle rata, kreće se oko 80.000 do 100.000. Posle rata jugoslovenski organi su utvrdili broj od 72-75.000, dođenih koji nije bio konačan. Zna se da je italijanska obavestajna služba (OVRA) imala plan da naseli oko 100.000.⁴⁰ Događanja u posleratnim godinama je bilo omogućeno potpunom otvorenju, u granice između Albanije i Jugoslavije, posebno u pojedinim periodima. Ovaj značajan problem u srpsko-albanskim odnosima još uvek nije dovoljno istražen i tek predstoji studijska naučna istraživanja.

U okviru svoje strategije slabljenja srpskog faktora u budućoj Jugoslaviji, vođstvo jugoslovenskih komunista na čelu sa Josipom Brozom Titom, ništa nije učinilo da ispravi posledice nasilne promene etničke strukture Kosova i Metohije nastale u uslovima fašističke okupacije zemlje. Naprotiv, ono je podsticalo jačanje albanskog faktora u ovim delovima Stare Srbije, o čemu danas postoje pouzdani arhivski podaci. Uočljiva je sličnost između austro-ugarske balkanske politike u Staroj Srbiji i politike koju sprovodi jugoslovensko rukovodstvo na čelu sa Titom. Engleski major Xon Heniker, na primer, u jednom opširnijem izveštaju o prilikama u Jugoslaviji i na Balkanu iz 1944. godine, pored ostalog beleži: „Verujem u Titovu izjavu da ga ne interesuje budućnost Kosova, koje bi dao Albaniji u slučaju da ga ona poeli.“⁴¹ Bilo je sasvim logično očekivati da se proterani Srbi posle Drugog svetskog rata vrate na svoja imanja na Kosovu i Metohiji, i da se time isprave nepravde nastale kao posledica fašističke agresije na jugoslovensku državu. Umesto toga, nova jugoslovenska komunistička vlast predvođena Titom donela je već 6. marta 1945. godine „Privremenu zabranu vraćanja kolonista u njihova ranija mesta boravka“ (iako nije bila reč samo o kolonisti-

³⁸ Serge Krizman, **MAPS OF YUGOSLAVIA AT WAR**, Massacre of the innocent serbian population, committed in Yugoslavia by the Axis and its Satellite from April 1941 to August 1942, Washington 1943.

³⁹ Dr Kosta Čavoški, Uspostavljanje i potpora razvoj kosovske autonomije (u), *Kosovo i Metohija u srpskoj istoriji*, 398.

⁴⁰ Dr Veselin Čuretić, *Kosovo i Metohija u Jugoslaviji*, (u) *Kosovo i Metohija u srpskoj istoriji*, 329.

⁴¹ **BLGARIJA NEPRIZNATIJAT PROTIVNIK NA TRETIJA RAJH**, Ministarstvo na otbranata - Nacionalen centr po voenna istorija, Sofija 1995, 169.

ma ve i starosedeoćima Srbima), u kojoj se pored ostalog ka e: „U posledwe vreme, bez odobrewa narodnih vlasti prime uje se vra awe i presegavawe porodica kolonista (nasećenika) koje su ranije bile nasećene u Makedoniji, Kosovu, Metohiji, Sremu i Vojvodini“, pa se stoga donosi odluka u kojoj izme u ostalog stoji „privremeno se ne dozvoćava vra awe kolonista u wihova ranija mesta ivćewa i neka svi ostanu na svojim mestima.“⁴² Ubrzo po osloboewu, 3. avgusta 1945. godine donet je „Zakon o reviziji dodećivawa zemće kolonistima i agrarnim interesentima u Makedoniji i u Kosovsko-metohijskoj oblasti“⁴³, a 2. novembra 1946. godine „Zakon o reviziji dodećivawa zemće kolonistima i agrarnim interesentima u Narodnoj Republici Makedoniji i Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj oblasti“⁴⁴.

Ovim zakonskim merama se jasno pokazao osnovni programski smer nacionalne politike vo stva Komunistićeke partije Jugoslavije na ćelu sa Titom, koja je povla ivala otvorenom nacionalizmu tzv. „malih naroda“, na „tetu Srba, i time objektivno stvorila osnovne pretpostavke za poćetak dezintegracije jugoslovenske federacije od kraja „ezdesetih godina. I inaće degradirani u svojim pravima odmah nakon zavrćetka Drugog svetskog rata, Srbi na Kosovu i Metohiji su od kraja „ezdesetih godina, a naroćito od donoewawa jugoslovenskog Ustava 1974. godine dospeli u poloj gra ana drugog reda, izloeni nasiqi i teror u svojih suseda Albanaca, uz podrćku i punu naklonost organa vlasti. Pokrajine u Srbiji su, prema ovom ustavu (Srbija je jedina imala dve pokrajine) gotovo dobile status federativnih jedinica. Vlast je u ovoj pokrajini bila u potpunosti u rukama Albanaca, a odnos politićkih snaga u jugoslovenskom komunistićkom vrhu je bio takav da je albanski radikalni nacionalizam imao punu podrćku. Srpsko komunistićko vo stvo je, da bi opstalo na vlasti, zatvaralo oći pred ovim nasiqima. Za dve decenije plan o etnićkom ći, ewu Kosova i Metohije je bio ostvaren u veoma visokom procentu.⁴⁵ Srbi su bili prinueni da iz Stare Srbije be e u centralne oblasti Republike Srbije. O tome postoji ogromna arhivska dokumentacija raz-

⁴² Odluke nacionalnog komiteta osloboewa Jugoslavije, Privremena zabrana vra awa kolonista u wihova ranija mesta ivćewa, Slu beni list Demokratske Federativne Jugoslavije, broj 13, 16. mart 1945. godine.

⁴³ Zakon o reviziji dodećivawa zemće kolonistima i agrarnim interesentima u Makedoniji u Kosovsko-metohijskoj oblasti, Slu beni list Demokratske Federativne Jugoslavije, broj 56, 5. avgust 1945. godine.

⁴⁴ Zakon o reviziji dodećivawa zemće kolonistima i agrarnim interesentima u Narodnoj Republici Makedoniji i u Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj oblasti, Slu beni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije, broj 89, 5. novembar 1946. godine.

⁴⁵ Dimitrije Bogdanović, Kwiga o Kosovu, Beograd 1990, 301-314.

ličitog porekla, koja je objavljena samo delimično, na srpskom jeziku, ali, nažalost, ne i u „širem obimu na evropskim jezicima.

Razumevanje srpsko-albanskih odnosa na Balkanu, a posebno na Kosovu i Metohiji zahteva pre svega, upoznavanje sa mnoštvom arhivske građe, svih strana koje o tome mogu da svedoče, ali zahteva i interdisciplinarni pristup, koji će uzeti u obzir ne samo faktor istorijskog nasleđa, nego i druge komponente ovoga problema kao što su politička, ekonomska, socijalna, kulturna i verska. Bez takvog pristupa, nije moguće naći razložno i racionalno objašnjenje jednog složenog problema, koji se čestim pojednostavljenjima u evropskoj javnosti (Srbi se vide kao krivci za navodna albanska stradanja) u suštini još više komplikuje, niti je moguće njegovo pravedno i civilizovano rešenje. Za srpsku istorijsku nauku je neobično važno da razvija albanološke studije, kao što je važno da rezultate svojih dosadašnjih i budućih istraživanja objavljuje „to je moguće i više na evropskim jezicima.

Dr Slavenko TERZIĆ
Istorijski institut SANU

УМЕСТО УВОДА

GLAS OTACA

Avva Dorotej

NE OSU—UJ BLIŃWEGA

PREDGOVOR

Istinski lik na„e epohe jeste pubertetski. Ne sti emo da zapazimo neprekidne promene na wenom licu i u wenom srcu. Ne sti emo da razdvojimo raznolike i raznovrsne elemente, koji daju karakteristične naglaske wenom portretu. Kako je tako mnogo-obrazna? Kako sa ima u utrobi svojoj toliko struja i toliko sistema, takav idealizam i takav cinizam, toliki altruizam i toliki egoizam, toliko razumnoga i toliko nerazumnoga, toliko svetosti i toliko greha?

Me utim, mo da ba„ u tom bezdanu me usobno suprotstavqenih elemenata, u tom disharmoničnom orkestru ili boqe u toj konfuziji toliko glasova, xinovski narasta Će wa za jednim glasom, glasom istine, glasom koji osloba a.

Zbog toga je, jedinstvena sre a postojawe „pastirskih truba“ u krugu Crkve. RazliĀiti Oci pru aju u svakoj epohi jedan autoritativan glas kristalno Āiste istine, koji predstavqa plod svedu„ne saradwe wihove sa bo anskom blagoda u.

„Glas Otaca“, sa kojim smo se i do sada sretali na stranicama na„ega asopisa, obuhvata u slobodnom prevodu, izabrane otaĀke tekstove (ponekad malo sa ete zbog ograničenog prostora, ali i da bi svi mogli Āitati lako i sa zadovolqstvom). Sada je na redu reĀ Avve Doroteja „O neosu ivawu bli wega“. Sjajni i izvrsni pisac, Avva Dorotej, iveo je u VI veku u Palestini. Izmalena sa velikom revno„ u predao se obrazovawu. Kasnije je postao monah u manastiru Avve Serida. Tamo je podigao, uz pomo svoga brata, bolnicu za monahe i za druge siroma„ne bolesnike. Na kraju je osnovao i svoj manastir u Gazi.

Wegove pouke se odlikuju prostotom, blago„ u, ivo„ u i uverqivo„ u. Wegova pouka o neosu ivawu, koju ovde donosimo,

ima kao podlogu svoju po„tovawe prema qudskoj ličnosti, tema koja toliko mnogo danas zanima qude.

Manastir Paraklit

NE OSU—UJ BLI fi WEGA

Kada bismo, bra o, imali u umu svome reči svetih Otaca, kada bismo ih uvek izužavali, te„ko da bismo gre„ili, te„ko da bismo zanemarili sebe. Ako, primera radi, kao „to su oni rekli, ne bismo prezirali ono „to nam izgleda sitno i ni„tavno, ne bismo padali u krupne i te„ke pogre„ke.

Svi znate kako je veliki greh osu ivawe bli wega. 'ta te e ima od toga? 'ta je drugo toliko mrsko i odvratno Bogu? Kao „to su rekli i Oci, nema gore stvari od osu ivawa. Pa ipak, u jedno tako veliko zlo, upada čovek zbog nekoliko sitnih nepa wi.

Ako prihvati„ neko malo podozrewe prema bli wemu, ako ka e„: „'ta smeta da čujem „ta ka e taj brat? 'ta smeta da ka em i ja koju reči? 'ta smeta ako vidim „ta ide da uradi ovaj brat ili onaj gost?“, tada um počiwe da zaboravqa svoje sopstvene grehe, i da se neprekidno bavi drugima.

Otuda dolazi neko u osu ivawe, u ogovarawe, i u prezirawe drugoga. A zatim pada i sam u ono „to je osu ivao. Ni„ta tako ne ogoquje čoveka i ne dovodi do napu„tawa Boga, kao ogovarawe, osu ivawe i poni avawe bli wega. Jer, jedno je ogovarawe, drugo je osu ivawe, a drugo opet poni avawe.

Ogovarawe je da ka e„ za nekoga: „Slagao je“, ili „razgnevio se“, ili „pao je u blud“ itd. Ve si na ovaj način ogovarao, to jest govorio si na teret drugoga, objavio si strasno wegov greh.

Osu ivawe je da ka e„: „Taj i taj je la ov“, „gnevqivac“, „bludnik“. Tako si osudio ceo wegov ivot. To je te i greh. Jer, jedno je da ka e„ „razgnevio se“, a drugo da ka e„ „on je gnevqivac“, i da tako izvuče„ zakqučak, kao „to sam rekao, za ceo wegov ivot. I toliko je te„ko osu ivawe, vi„e od svakog greha, tako da je i sam Hristos trebalo da ka e: „Licemere, izvadi najpre brvno iz oka svoga, pa onda gledaj da izvadi„ trun iz oka brata svoga“. Uporedio je tako greh bli wega sa trunom, a tvoje osu ivawe sa brvnom. Toliko je te„ko osu ivawe.

I onaj farisej koji se molio i zahvaqivao Bogu za svoje uspehe, nije govorio la . Istinu je govorio. I nije zbog toga osu en. Jer du nost je na„a da blagodarimo Bogu, kada se udostojimo da učini- mo neko dobro, budu i da je On saradnik i pomo nik na„. Zbog toga, kao „to rekoh, farisej nije osu en zato „to je rekao: „Nisam kao

drugi ljudi“. Kada se, me utim, okrenuo cariniku, i rekao: „niti kao ovaj carinik“, tada je osu en. Jer tada je osudio i zgre„io.

Ni„ta te e, dakle, ni„ta gore od osu ivawa ili poni avawa drugoga. Za„to boqe da ne osu ujemo sami sebe i na„e sopstvene grehe, koje do tanžina poznajemo, za koje emo i dati odgovor Bogu? Za„to otimamo sud od Boga? 'ta tra imo od stvorewa Bo jeg? Kako nas nije strah kada žujemo „ta se desilo onom velikom podvi niku?

Ovaj je žuo za nekog brata da je pao u blud, i rekao je: „Ah, ru no je uradio!“ Ne znate li kako stra„no za wega govori kwiga Starežnik? Da mu je doneo sveti An eo du„u onoga koji je sagre„io, i rekao mu: „Evo, onaj koga si osudio, umro je. Gde odre uje„, dakle, da ga stavim? U raj ili u pakao?“

Postoji li i„ta stra„nije od ove krivice? 'ta drugo znaži reš An ela starcu, sem ovo: „Budu i da si ti sudija pravednih i gre„nih, reci mi, „ta nare uje„ za ovu sirotu du„u? Ho e„ li je pomilovati ili kazniti?“ Potre„en ovim, onaj sveti starac, proveo je ostatak svoga ivota u uzdisawu, suzama, i bezbroj trudova, mole i Boga da mu oprosti onaj veliki greh (osude). Sve je to ušinio, iako je odmah bio pao pred noge An ela i dobio opro„taj.

'ta, dakle, treba nama da se bavimo drugim? 'ta nam treba da prtimo (na sebe) tu e brene? Imamo o žemu da brinemo, bra o: svaki neka gleda samoga sebe i svoje pogre„ke. Jer, samo je Bo ije delo bilo da opravda, bilo da osudi koga. Onoga, dakle, koji poznaje svakoga i wegovo stawe i mogu nost i okru ewe i darove i osobnost organizma i sposobnosti i koji sudi analogno sa svim ovim, kako On sam znae. Drukžije sudi Bog (za iste grehe) jednog episkopa a drukžije jednoga vo u; drukžije igumana a drukžije isku„enika, drukžije starca a drukžije mladi a, drukžije bolesnog, a drukžije zdravog.

Se am se kako sam nekada žuo ne„to u vezi toga: jedan brod sa robovima ukotvio se u jednom gradu. U ovom gradu je ivela jedna vrlinska monahiwa, koja se veoma brinula za svoju du„u. „im je saznala da je stigla ta la a, obradovala se, jer je elela da otkupi neku veoma malu devojžicu. Ražunala je u svome umu: „Uze u je i odgajiti kako ho u, tako da ne upozna nikakvo zlo i greh ovoga sveta“. Poslala je i dozvala gospodara broda, koji je stvarno imao dve male devojžice, ba„ kao „to je monahiwa elela. Odmah plati sa rado„u i uzme jednu.

„im je oti„ao gospodar broda od one svete monahiwe i malo odmakao, sretne ga jedna bestidna i na zlu glasu glumica. Vidi onu drugu devojžicu i za eli da je uzme. Pogode se o ceni, plati, i ode uzev„i devojžicu sa sobom.

Vidite li tajnu Bo iju? Vidite li neistra ive odluke Bo ije? Ko mo e da dade obja„wewe ovoga?... Uzme, dakle, smerna

monahiwa onu devojčicu i odgaji je u strahu Božem, privikavaju i je na svako dobro delo i uče i je svim detačima monaškog ivota, i uopšte blagouhauu svetih zapovesti Božih. Uzme, dakle, i glumica onu drugu nesretnicu, i učini je oružem avolskim.

'ta moćemo da kažemo za ovu preslavnu i strašnu tajnu? Obe su bile male. I obe su prodate, bez da znaju kuda ići. I jedna se našla u rukama Božim, dok je druga pala u ruke avola. Moćemo li neko da kaže, da je Bog ono što bude traženo od prve, traženo i od druge? Kako je moguće? I ako obe padnu u blud ili u neki drugi greh, je li moguće suditi ih istom merom? Kako je moguće? Jedna je saznala za budućnost i sud, saznala za carstvo Božije, dan noć slušala je božanske reči. Druga nesretnica nikada nije videla ili čula nešto dobro, nego sve suprotno, sve avolsko. Kako se, dakle, moćemo tražiti od obadve ista tačnost u društvu božanskih zapovesti?

Prema tome čovek ne moćemo da zna ništa od sudova Božih. Samo je On taj koji sve zna i moćemo da sudi nepogrešivo svakome.

Stvarno, desi se ponekad da neki brat nešto pogrešni po svojoj prostoti. Međutim, ova prostota je, moćda, ugodnija Bogu od celokupnog tvogog ivota. A ti sedi, i sudi, ga i tako muči, dušuu svoju? I ako je nekad (brat) podlegao grehu, šta zna, koliko se on borio, koliko je krvi (i znoja) prolio pre nego što je učinio to zlo, tako da njegov greh skoro više liči na vrlinu pred očima Božim? Jer, prirodno, Bog vidi njegov trud i tugu što je preiveo pre nego što je učinio greh. Tako, Bog ga miluje i oprašta mu. Bog ga, dakle, miluje, a ti ga osuđuje, i gubi, dušuu svoju? I otkud zna, koliko je suza prolio pred Bogom zbog toga? Ti si video (samo) greh, ali njegovo pokajanje ne poznaje.

Drugi put opet se desi ne samo da osuđujemo, nego i ponižavamo. (Kao što sam rekao, jedno je osuđivati, a drugo je ponižavati).

Ponižavati je ne samo da neko osuđuje (u sebi ili javno), nego i da ponižavati bližega, da ga se gadi kao na nešto odvratno. Ovo je, svakako, gore od (prostog) osuđivanja i mnogo pogubnije.

Oni pak koji žele da se spasu, nikako ne obrađuju pašu na nedostatke drugih. Uvek gledaju samo svoje slabosti, i tako duhovno napreduju.

Takav je bio onaj koji je video brata svoga da grešni, i rekao uzdi, u sebi: „Teško meni! Ovaj danas, sutra sigurno ja!“

Vidi, li sigurnost? Vidi, li spremnost dušuu? Kako je odmah našla način da izbegne osudu brata svoga? Rekavši, „sutra sigurno ja“, uneo je u sebe strah i staranje za greh koji, kao da je toboće učinio. I tako je izbegao osuđivanje bližega. I nije mu samo to bilo dovoljno, nego je stavio sebe još niže, govoreći: „Ovaj se još pokajati za greh svoj, dok ja nisam siguran da ću se pokajati“.

A mi, jadnici, osu u jemo bestidno, gadimo se, poni avamo, ako se desi da vidimo ili da ĳujemo ili da podozrevamo ne„to. Najstra„nije je, „to se ne zaustavqamo na na„oj pokvarenosti, nego sretnuv„i drugoga brata, odmah mu govorimo: „To i to se desilo“. Tako nanosimo „tetu i wemu, stavqaju i u srce wegovo grehe. I ne bojimo se Boga... Nego, ĳine i delo avolsko, uop„te se ne uzbu u jemo. I (tako) postajemo saradnici demonu koliko za na„u (liĳnu) pogibao, toliko i za pogibao brata.

Za„to nam se sve to doga a? Zato „to nemamo qubavi. Kad bismo imali qubavi, sastradawa i sa aqewa, izbegavali bi da gledamo nedostatke bli wega, kao „to je pisano: „Qubav pokriva mno„tvo grehova“ (I Petr. 4, 8). I na drugom mestu: „Qubav ne misli zlo, nego ga pokriva“ (I Kor. 13, 5 6).

Mi dakle, kao „to rekoħ, kad bismo imali qubavi, pokrivali bi svaku pogre„ku brata svoga, kao „to rade Svetiteqi, kada vide nedostatke qudi. Mo da su Svetiteqi slepi pa ne vide grehe

Raspe e, freska iz manastira Visoki Deĳani

qudi? A ko toliko mrzi greħ kao Svetiteqi? Me utim, ne mrze gre„nika niti ga osu uju. Ne gade se na wega, nego pate zajedno sa wim, savetuju ga, te„e ga, leĳe ga kao bolesni deo svoga tela. Sve ĳine da bi ga spasli.

Gle „ta rade ribari: kada bace udicu u more i uhvate veliku ribu i shvate da se ona otima i trza, ne izvlaže je odjednom i naglo jer tako se kida najlon i gubi se ulov nego ve„to olabave najlon i puste je da ide gde ho e. I kada shvate da se iscrpla wena snaga i smawili se weni trzaji, tada požiwu opet polako-polako da je vuku. Tako Ćine i Svetitegi: dugotrpgewem i qubavqu privlaže brata a ne odgone ga.

Ili kao „to majka koja ima ru no dete, ne gadi ga se, nego ga ukra„ava sa zadovolgstvom i Ćini sve „to mo e da ga ulep„a, tako i Svetitegi, stalno pokrivaju i ukra„avaju i poma u, tako da i krivca isprave vremenom, a da pri tom ne ostave da drugi od wega postrada.

Tako je Ćinio avva Amon, kada su do„la ona bra a uznemirena i rekli mu: „Hodi da vidi„, avvo, da ima ena u keliji toga brata“. Kakvo je milosr e samo tada pokazao. Koliko je qubavi otkrila ona sveta du„a! Shvativ„i da je brat sakrio enu u sanduk, ode i sedne na wega, a onda je rekao (tu iocima) da tra e po celoj keli-ji. I po„to je nisu na„li, rekao im je: „Bog da vam oprost“.

Tako je uĆinio da se postide i pouĆio ih da ne veruju lako osu-dama na bli wega. A onog brata je, me utim, urazumio, ne samo „to ga je uz pomo Bo iju pokrio, nego na„av„i zgodnu priliku, ispravio ga je dobro. I samo „to ga je uhvatio za ruku, po„to je sve druge isterao napoqe, i rekao mu: „Pazi na du„u svoju, brate“, craj se odmah zastideo i do„ao u umilewe.

Steknimo, dakle, i mi qubav, steknimo milosr e za bli wega, da bismo se saĆuvali od stra„nog (greha) ogovarawa, osu iwawa i poni awawa drugoga. Pomozimo jedan drugome kao da smo udovi istoga tela. Ko ima ranu na ruci ili na nozi ili na nekom drugom delu tela svoga, ne gadi se na sebe i ne odseca deo tela, Ćak ako i trune? 'ta vi„e, Ćisti ga, pere, stavqa flastere, zakr„tava ga, kropi osve enom vodicom, moli se, prekliwe druge da se mole za wega, kao „to je govorio starac Zosima. Jednom reĆju, ne napu„ta i ne gadi se na svoj (bolesni) ud, niti na wegov smrad, nego sve Ćini da bi ga izleĆio.

Tako smo du ni i mi da sastradavamo sa bra om na„om, da budemo uz wih sami ili preko pomo i drugih sposobnijih od nas. Svega da se dosetimo i Ćinimo, da bismo pomogli i sebi samima i drugima oko nas, jer smo udovi jedan drugome, kao „to ka e Apostol (Rim. 12, 5). Ako smo, dakle, jedno telo i udovi jedan drugome, tada, kada strada jedan ud, pate i ostali udovi (I Kor. 12, 26).

'ta mislite da je op„te i e? Ne znate li da su svi jedno telo i da je svaki ud drugoga? Oni koji upravqaju, jesu glava. Koji paze i ispravqaju (druge) jesu oĆi. Oni koji govoram donose korist (drugima) jesu usta. U„i su oni koji slu„aju. Ruke su oni koji rade. Noge su oni koji obavqaju manastirske poslove izvan manastira i

slu e. Dakle, ako si glava upravqaj. Ako si oko pazi, vodi ra-
čuna. Ako si uho slu„aj. Ako si ruka radi. Ako si noga slu i.

Borite se da uvek poma ete jedan drugoga, bilo uže i i
stavqaju i u srce brata reš Bo iju, bilo te„e i ga u vreme
alosti wegove, bilo pru aju i mu ruku i poma u i ga u nekom
poslu. Jednom rešju, svaki analogno sa svojim mo ima, kao „to
rekoh, žinite sve da budete jedno me u sobom. Jer ukoliko se neko
sjediwuje sa bli wim, toliko se sjediwuje i s Bogom.

Navodim vam jedan primer od Otaca, da bi shvatili silu reši
koju sam vam rekao: zamislite jedan krug na zemqi. Dakle, jednu
kru nu liniju, izdeqenu na stepene, koja ima jedan centar. Cen-
trom se naziva tažno sredina kruga. Pazite dobro na ovo „to ka-
em: pretpostavite da je ovaj krug ceo svet, a centar kruga Bog.
Zraci kruga, dakle prave linije koje idu od periferije ka centru,
pretpostavite da su putevi, to jest razližiti načini ivota qudi.
Ukoliko se qudi probli uju centru, žeznu i da se pribli e Bogu,
utoliko se nalaze blizu i Bogu i me usobno. I ukoliko se pri-
bli uju Bogu, pribli uju se i jedan drugome. I ukoliko se pri-
bli uju jedan drugome, toliko se pribli uju i Bogu.

I obratno, sada zamislite odvajawe: ukoliko se udaquju od
Boga i vra aju se nazad, liniji kruga, toliko se razdvajaju i me u-
sobno. I ukoliko se udaquju jedan od drugoga, toliko se udaquju i
od Boga.

Takva je priroda qubavi: ukoliko se nalazimo izvan qubavi i
ne volimo Boga, toliko smo udaqeni i od bli wega. Ako me utim,
zavolimo Boga, koliko Mu se pribli ujemo qubavqu, toliko nas
ova qubav sjediwuje i sa bli wim. I koliko se neko sjediwuje sa
bli wim, toliko se sjediwuje i s Bogom.

Preveo sa grčkog
Episkop Artemije

Detag iz manastira Crne Reke iz 1985. godine

ДУХОВНИ ПУТОКАЗИ

KR 'TEWE U ZATVORU

... JER OVAJ BRAT TVOJ MRTAV BJE'E

(Lk. 15, 32)...

Velika je, ali i odgovorna stvar biti čovek. Svaki čudski postupak je dobar ili zao, tj. približava nas Bogu, ili nas još dublje potapa u gusti mrak ništavila. I ta odgovornost za nas ne bi bila tako strašna kada bismo imeli besprekornim, angelskim životom, i kada bismo mogli da svoju vođu usmerimo uvek tako da sebi pribavljamo duševnu korist. Na žalost, mi, imamo mnogo brojne slabosti, često grešimo protiv ljubavi. Bože, čine i zlo nam bližima. Ali, još je veći greh nečuvati dobro, kada je čovek, Bože, i milost, u prilici za to. Jer nam i sam Gospod Isus Hristos, u svojoj priči o strašnom sudu (Mat. 25, 31-46), kaže: ... Idite od mene, prokleti, u ognju vječni... jer oglasih, i ne dadoste mi da jedem; oglasih, i ne napojiste me; stranac bijah, i ne primiste me; nag bijah, i ne odjenuste me; bolestan i u tamnici bijah, i ne posjetiste me. Ta su dela ona koja će opredeliti našu večnu sudbinu. Ta dela razlikuju „ovce od jaradi“.

Imaju i u sebi tu istinu bogougodnog života, a i podstaknut svojim svećeničkim pozivom, Bože, i pomoću, nahranio je i napojio jevanjelskom pravdom, obukao u duhovnu čistotu i posvetio radošću života u Hristu, paroh istočnog o. Branislav Peranović neke od onih kojima je takva hrana, oči i radost najviše nedostajala. On je, kao vredan poslenik na wivi Gospodovoj, posejao blagovest večnog života i večnog smisla na zemlju koju su nekada pustošile zle ptice podnebesja i odnosile mutne bujice očajanja. Reč je o najstrožem i najvećem kazneno-popravnom domu kod nas, koji se nalazi nekoliko kilometara od Istoka. To je mesto na kome su se nedavno robovi greha sreli sa oslobađajućom rečju Hristovom. U tom zatvoru, čiji je kapacitet oko tri hiljade, nalazi se, u proseku, oko pet stotina osuđenika, od kojih broja veći je žrtvovanih. Od ostalih, ima „ezdesetak Srba, nekada uglavnom formalno, a danas u velikoj meri istinski pravoslavnih.

Uz odobrenje uprave zatvora, o. Branislav je više od godinu dana redovno, skoro svakog ponedeljka, odlazio me u zatvoreničke KP doma. Tu je tumačio jevanjelske reči, razgovarao sa wima grupno i

pojedinačno, sve sa ciljem da ih učini prijemljivima i približi istinski blagodatnom ivotu, ivotu u zajedničarewu s Bogom u Crkvi. Divno je kako svestrpgivi Gospod Promisliteq ponekad na najčudesnije načine, preko slugu svojih, „lovi qude“ za Carstvo Nebesko, koriste i žak i grehe qudi wima na spasewe. Stvarnost večinoga ivota koju su poznali u srcima svojim ovi zatoženici besmisla, značila je za wih izbavqewe iz mraka očajawa i odlučno zakoračewe na te ak i tmovit, ali osvetqen svetlo„ u Hristovom, put istinskog ivota. Naučili su da se svaki trenutak vremena mo e ukrasiti lepotom večnosti. Ogromno slobodno vreme, koje je nekada bilo wihov najqu i neprijateq saradnik očajawa, vrata samoubistvenih pomisli, postalo je sada jedinstvena prilika da se upozna i do ivi Bog i vi i istiniti.

Naročito je značajno za osu enike bilo wihovo pristupawe Svetoj Tajni Ispovesti, kojoj su pri„li radosno, i u isto vreme do suza dirqivo. Hrlili su ovi „bludni sinovi“, prevareni, opqakani i osiroma„eni u zemqi nedo iji, u naružje nebeskom Ocu i majci Crkvi. Bili smo svedoci da su istinite zacelo reči apostola: ... gdje se umno i grijeh ondje se jo„ ve ma umno i blagodat. (Rim. 5, 20). Jer na o„e bolesni ivotodavnog lekara; odmori„e se premoreni na krilu Blagog koji govori: Hodite k meni svi koji ste umorni i natovareni (Mat. 11, 28). Kada je žitav svet zaboravio i napustio te nesre nike, osuje ene i razočarane, prona e ih milosrdni i svesastradalni Gospod, koji je i obe ao: Ako i ena zaboravi porod svoj, ja te ne u zaboraviti...

Vrhunac svih čudesa Bo jih, kojih bejasmo svedoci u ova zadwa vremena, i milosti Wegove ožinske projavqene na zalutalim žedima Wegovim, bilo je (saborno) kr„tewe¹ žetrnaestorice iteqa ove „ku e neobične“². A wihova imena, koliko je nama znano prva od rata na ovamo prepisana sa spiska zatvorenika u kwigu kr„tenih iz kwige osu enih u kwigu osve enih su: Slobodan Milovanovi , Igor Mili , Vladimir (Velija)³ Zagaj, fiarko Orovi , Rajko Budrovac, Nenad Ristovski⁴, Zoran Milosavqevi , Dragi„a Ra„kovi , Predrag Kuharovi , Dragan Vojinovi , Milan Voji-

¹ Bilo je planirano uz saglasnost uprave da robija„i budu kr„teni u parohijskoj crkvi u Istoku, ali je kr„tewe, ipak, obavqeno u prosotrijama KP dma. Do promene je do„lo iz razloga tehničke prirode.

² Vidi ni e besedu vladike Arteniija.

³ On je albanske nacionalnosti. Gra ansko ime mu je Zagaj Velija, a (novo)kr„tewsko Vladimir.

⁴ Nenad je po nacionalnosti Hrvat i bio je „kr„ten“ u rimokatoličkoj „crkvi“. Zanimqivo je da je izrazio equ da slavi krsnu slavu, koja je odlika iskqučivo srpske svetosavske pravoslavne tradicije. Po„to je, kao i ostali osu enici, kr„ten 8. (21. po novom kalendaru) jula (tada sveta Crkva slavi sv. velikomuženika Prokopija), wegova krsna slava bi e Sv. velikomuženik Prokopije!

novi, Dejan Vojinovi (tri brata), Grujica Risti i Momčilo Fiivi. Nadajmo se da će, kao „to je ep. raško-prizrenski Artemije⁵ (koji je sa još nekoliko svećenika i krštavao zatvorenike) rekao u svojoj besedi⁶, ovi novi vojnici Hristovi održati zavet koji su dali Bogu svome i da će se tako njihova imena na i upisana u i Jagmetovoj kwizi života.

Ako vi ostanete u nauci mojoj, zaista ste moji učenici; i poznaćete istinu, i istina će vas osloboditi. (Jn. 8, 31-32). Ta svesilna Istina, koja je Hristos Gospod, oslobađa od rešetki adolnih, od satane i vojske njegove, samo one koji je iskreno traže; one koji se poimanjem dubine svoje ogorčenosti, izopačenosti, razbogažnosti spuštaju u strah, ni bezdan smirewa do i vjavaju i na sebi i u sebi svu „metafizičku ruho“ obezboženog bića i paklenu strahotu postojawa u odvojenosti od Boga i odatle vapiju: Bože, milostiv budi meni grešnome (Lk. 18, 13). Tom idealnom molitvenom stavu, pokazanom na primeru carinikove molitve, mnogi od nas, laodikijski mlakih hrišćana, možemo se

poučiti od prostih „istočkih pokajnika“, zatvorenika KP doma. Oni prilaze Hristu nelažno, ispituju Ga i predaju mu se celi, ne bi li od Wege dobili lek za svoju smrtnu muku. Povest o wima,

⁵ Za vladiku Artemija, bio je ovo, kako sam rekao, najpotresniji čin koji je ikada obavio.

⁶ Vidi niže.

mnogima od nas bi mogla biti opomena i podsticaj na ozbiljnije, vatrenije i iskrenije starawe za du,u svoju, da nam ne bi od Boga do,,lo ono stra,,no: izbqvu u vas! Jer u Svetom Pismu pi,,e: ... Ka em vam, ovaj (carinik) otide opravdan domu svome, a ne onaj (farisej) (Lk. 18, 14).

Prijemljivost i otvorenost za poruku jevan ega, koje vidimo kod ovih stradalnika greha, i iivenica da se u Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi vrlo malo, ili gotovo ni,,ta ne radi na spasavawu ovakvih izgubqenih i prezrenih „malih“ (up. Mt. 18, 10 11), govore da je i danas etve mnogo, ali je pravih poslenika malo. Zaboravili smo reći Gospodwe: Sin "oveiiji do e da spase izgubqeno (Mt. 18, 10). Ka em vam da e tako biti ve a radost na nebu zbog jednog gre,,nika koji se kaje, negoli za devedeset i devet pravednika koji nemaju potrebe za pokajawem (Lk. 15, 7). Od bolesnog i, kao u retko kom vremenu, izra enog egoizma, i zbog silnih interesa, postali smo neosetqivi i nesposobni za takvu vrstu radosti. Suprotno jevan elskom savetovawu, retko „zovemo na vežeru“ one koji nam ne mogu uzvratiti novcem, slavom i vla,, u, niti bilo žime u ovom veku, osim blagodarno,, u, qubavqu i toplim zauzimawem za nas pred Gospodom (up. Lk. 14, 12 14).

Kada je Gospod slao svoje uženike u pastirsku misiju, rekao im je ... preda e vas po sudovima, i po sinagogama svojim tu i e vas. I pred starje,,ine i careve izvodi e vas mene radi... I svi e vas mrziti zbog imena moga... (Mt. 10, 17 18, 22). Sa tim istim te,,ko ama, kakve su bile apostolske, mora se susresti i svaki dobri pastir ovaca pravoslavnih⁷. Onaj ko iitav ivot provede u kabinetu bave-i se samo anemižnom i bleduwavom teologijom, i u „prepisici“ (koju samo oni razumeju) sa istim takvim malokrvnim i, od ustajalog i zagu,,qivog kabinetskog vazduha, o,,amu enim teolozima taj e ostati gluv i slep za tajnu krsta i samoobmawuju im samozadovoljstvom zatvoriti i onesposobiti sebe za svetlost, radost, i istinu Hristovu. A u dan suda žu e stra,,ne reći: ne poznajem te! Ne dao nam Bog da sebe prepoznamo me u takvima, nego neka svetrpeqivi i sveblagi Gospod svojom blagoda u razmek,,a okorela srca na,,a, neka ogwem svoje Bo anske qubavi zagreje i nas na qubav prema Wemu, i neka nam da sile i revnosti da tra imo i na emo sebe i druge „izgubqene ovce“, i da se tako, svi zajedno, na emo na nebesima, gde velika radost biva za svakog gre,,nika koji se kaje. I da tamo sa svima svetima beskonažno pevamo i slavimo preslatko i svelepo ime Bo je Oca, i Sina, i Svetoga Duha, sada i uvek i u vekove vekova. Amin!

Dejan Nikoli
student teologije

⁷ POP pastir ovaca pravoslavnih.

BESEDA EPISKOPA ARTEMIJA IZRE"ENA NA
SABORNOM KR'TEWU ZATVORENIKA
ISTO"KOG KAZNENO-POPRAVNOG DOMA

U ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Veliki si, Gospode i Ĺudesna su dela Tvoja, i nikakva reĹ nije u stawu da opeva Ĺudesna Tvoja. Tako smo se danas molili na ovoj Svetoj Tajni. I zaista, ta Ĺudesna dela Gospodwa su mnogobrojna: jevan ega su ispuwena wima, mnogobrojne kwige su napisane o tim Ĺudesima; jer se ta Ĺudesna ponavljaju, evo, ve dve hiqade godina.

I danas, ovde, u ovoj „neobiĹnoj ku i“¹, kako ka e narodna pesma, desilo se jedno predivno i preslavno Ĺudo Bo ije; Ĺudo koje nikakav jezik qudski ne mo e ni opisati, ni opevati, ni objasniti. A to je ono ispunile su se reĹi Hristove, koje je rekao malome Zakheju: „Sin ĹoveĹiji do„ao je u ovaj svet da na e i spase ono „to je izgubqeno.“ I vi koji ste danas primili Sveto Kr„tewe, do sada u svam ivotu, bili ste izgubqeni. Ali Hristos vas je prona„ao preko sluge svoga, oca na„ega Branislava, koji je sa vama kontaktirao, koji vam je objasnio veru Pravoslavnu, objasnio znaĹaj i veliĹinu Svete Tajne Kr„tewa, i vi ste se slobodno, po svojoj voqi, opredelili da budete upisani u sluge Hristove, u vojnike Wegove. A Hristos je do„ao ne radi pravednika, On je to mnogo puta govorio do„ao je radi gre„nika. Jer je govorio: „Ne trebaju zdravi lekara, nego bolesni.“ A Ĺovek koji u grehu ivi, on je u stvari duhovni bolesnik.

I Hristos je do„ao na zemqu i ostavio nam ovu Svetu Tajnu, o kojoj se govori u dana„wem jevan equ: „Idite i nauĹite sve narode. "emu? Jevan equ Hristovom, zakonu Bo ijem, zapovestima Bo ijim, krste i ih u ime Oca i Sina Svetoga Duha.“ To je osnov na„e vere Pravoslavne, vera u Svetu Trojicu: u Oca, Sina i Svetoga Duha. Ali, ne samo to, nego: „i uĹe i ih da dr e sve „to sam vam zapovedio.“ Jer, Sveta Tajna Kr„tewa je novo ro ewe, ro ewe u Duhu Svetome, ro ewe za Carstvo Bo ije, ro ewe za Crkvu Hristovu. U tome ro ewu Ĺovek se osloba a svih svojih grehova, do danas uĹi-

¹ „Zla tamnica, ku a neobiĹna“ (Nar. pesma).

wenih, kako onoga nasle enog praroditejskog greha u kome se svaki  ovek ra a, tako i svojih ličnih grehova, ma kakvi bili, ma koliki bili, i ma koje vrste bili tako da  ovek, iz kupegi kr-
 „tewa, iz ove bawe preporoda izlazi kao novi  ovek, bez ikakve mrqe na du„i svojoj.

To je to  udo Bo ije,  udo koje od vukova pravi jagawce. Hris-tos je poslao apostole svoje u svet i rekao im: „Eto, ja vas „agem kao ovce me u vukove.“ Apostoli, koji su bili prosve eni Duhom Svetim, bili su krotki, milostivi kao ovčice, dok je ceo svet (koji je u to vreme bio neznabo a ki) bio kao čopor vukova. I gle  uda! Tih dvanaest krotkih i smirenih ovčica preporodile su Litav svet. I mnogi vukovi postali su krotke ovce. To  udo i danas se desilo, ovde, me u nama i sa vama.

Ja tvrdo verujem: da ste vi, bra o moja, bili kr„teni u svoje vreme, kao „to je u Crkvi obi aj i tradicija, da ste vaspitani u ovom jevan eju Hristovome, ja tvrdo verujem: ni jedan od vas danas ne bi bio u ovoj ku i. Bili biste dama ini u svojim domovima, u svojim ku ama. Ali, za„to ste danas svi vi ovde? Nema sumwe, ima va„e krivice, ali ne samo va„e. Krivice, mo da, ima najvi„e od va„ih roditelja, koji nisu hteli, ili nisu smeli, nisu znali, ili nisu umeli da vas upute pravim putem. Krivo je, nema sumwe, i dru„tvo, koje je va„im roditeljima zabrawivalo, na neki način, da obavqaju svoje hri„anske du nosti. A kada je bilo „to je bilo, a vi znate svaki svoju istoriju, ja ne znam Bog zna najboqe, onda je do„lo ovo „to je do„lo. Ali! Ne bojte se! Ne malak„ite duhom! Vi ste danas postali novi qudi, novi qudi u Hristu. U Hrista ste se obukli, Svetim Duhom miropomazani, i od danas, va„ivot se mewa u potpunosti. Ostanite u nauci koju ste  uli od va„eg sve„tenika. Koliko je mogu e u va„em ivotu i u ovim uslovima, a naro ito kada sutra odavde odete i budete bili slobodni qudi, znajte da ste obe ali Bogu svome, Gospodu Hristu, da ete  initi voqu Wegovu, a ne vi„e voqu onoga koji vas je do sada na zlo navodio.

Neka bi dao Bog da ova Sveta Tajna bude zaista na spasewe svima vama, da vam Gospod daruje snage, duhovne i telesne, da pe at ovaj Duha Svetoga o uvate na sebi, na du„i svojoj, i na telu svome, neuprganim. I da nas Gospod udostoji, kada bude Bo ija voqa, a to moramo svi u svoje vreme, kada odemo iz ovoga sveta, da se na emo svi tamo, u Carstvu Hristovome, gde se i na„i slavni i sveti preci nalaze i počivaju. I da tamo, sa wima i svima svetima, slavimo Svetu, Nerazdeqivu, Jednosu„tnu Trojicu: Oca i Sina i Svetoga Duha, kroza sve vekove i svu ve nost. Amin!

SVETOM ARHIJEREJSKOM SINODU

Beograd

ZA SABOR

IZVEŠTAJ SA PUTA PO EVROPI, A U VEZI KOSOVA

Čast nam je dostaviti Svetom arhijerejskom Sinodu (ZA SABOR) izveštaj o misiji tročlane Delegacije Srba sa Kosova i Metohije, koja je u vremenu od 05. do 20. aprila t. g. boravila u nekim zemljama Zapadne Evrope (Engleska, Belgija, Nemačka), a povodom takozvanog „Kosovskog problema“.

Tu tročlanu Delegaciju sačinjavali su: Episkop račkoprizrenski Artemije, g. Momčilo Trajković, predsednik Srpskog pokreta otpora Kosova i Metohije i Aleksa Aca Rakočević, prvi evnik i podpredsednik Srpskog pokreta otpora. Ova poseta je organizovana i realizovana kao deo aktivnosti Svetskog sabora Srba sa sedištem u Briselu na čelu sa dr Jovanovićem, koji su i zakazali i ugovorili prijeme Delegacije kod predstavnika vlasti i parlamenata tih evropskih država.

Na tom putu imali smo više susreta i sa našim narodom koji se nalazi tamo na privremenom radu, kao u Londonu, Diseldorfu i Minhenu. U Londonu smo bili primljeni i od W. K. Visokanstva Princa Aleksandra sa kojim smo proveli u razgovoru oko četiri ipo sata. On je pokazao veliko interesovanje za rešavanje Kosovskog pitanja, kao i ostalih problema nagomilanih u našem narodu u zadnje vreme, i njegovi pogledi uglavnom su se podudarali sa stavovima naše Delegacije. Posebno je bilo govora o uslovima i mogućnostima uspostavljanja u Srbiji ustavne monarhije, naravno kada se najpre steknu svi neophodni uslovi za to, kao jedinog rešenja.

wa sveukupnih problema srpskog naroda u celini. On je spreman da se maksimalno anga uje u tom smeru.

U Londonu nas je u ime britanskog parlamenta (koji je raspusten pred izbore) primio g. Iain Duncan Smith, predstavnik Konzervativne stranke u engleskom parlamentu koja ima oko 60 svojih poslanika. U Briselu smo imali više susreta sa predstavnicima kako belgijskog tako i flamanskog parlamenta, kao i u organizaciji PAX CHRISTI INTERNATIONAL (Meunarodna hrišćanska organizacija za mir). U Bonu smo imali četiri prijema u Bundestagu, i to: 1. Kod predstavnika Socijal-demokratske partije (SDP), g. Karstensa Fogta, predsednika za spoljno-politička pitanja; 2. U kabinetu ministra Kinkelera, kod g. Klause Nobjberta, zamenika političkog direktora kabineta, zadužen za Srbiju; 3. U Odboru za spoljno-politička pitanja Bundestaga kod g. dr Kristijana Varca Hilinga, i 4. Kod predstavnika Zelene stranke g. Uli Fišera, referenta za ljudska prava i g. Rajnharda Vajshuna, ličnog referenta za spoljno-politička pitanja predsednika Gerda Popea.

Na svim tim prijemima bili smo lepo i qubazno primljeni i saslušani od strane naših domaćina, da bi zatim i domaćini izneli svoje viševne Kosovskog problema i mogućnost wegovog rešavanja.

Misija ove Delegacije Srba sa Kosova i Metohije bila je od izuzetno velikog značaja. Ona je došla u pravo vreme. Jer to je prvi put da o Kosovu govore ljudi koji na Kosovu žive i kojih se to pitanje neposredno tiče. Do sada su mnogi, zvani i nezvani, govorili o Kosovu i u ime Srba sa Kosova, često ne poznavaju i stvarnu situaciju problema, pa čak i oni koji nikada na Kosovu nisu bili, a kamoli da su ga doživeli. Mi smo u svim ovim susretima najpre iznosili istorijski okvir Kosova i Metohije, njihov značaj za Srbe i Srbiju kroz 800 godina, duhovnu sadržinu pojma Kosova i Metohije kao svete srpske zemlje na kojoj su izgrađene mnogobrojne naše svetinje (preko 1300 crkava i manastira); demografske promene na ovim prostorima, naročito u zadnjih 50 godina, njihove uzroke i posledice, kao i momentalno stanje odnosa Srba i Albanaca na Kosovu i Metohiji. Najzad smo davali svoju viziju rešenja, a to je da se rešewe Kosovskog problema ne može tražiti i na ni u represivnom pristupu koji ima sadašnja aktuelna vlast u Beogradu, ni u secesionističkoj težnji kosovskih Albanaca, nego jedino negde u sredini između te dve krajnosti, a to znači da je rešavanje i rešewe Kosovskog problema moguće samo i jedino u demokratskoj, pravnoj i ekonomski jakoj državi Srbiji, gde bi se na demokratski način, putem razgovora i dogovora, tražio i našao modus zajedničkog života, pri čemu bi se garantovala i poštovala

Albancima sva ona ljudska prava predviđena po međunarodnom standardu za nacionalne manjine.

Naši sagovornici nemaju mnogo sluha niti su u staju da razumeju naše istorijske i duhovne razloge po pitanju Kosova i Metohije, ali veoma dobro razumeju i slažu se sa nama da je rešewe toga pitanja moguće samo u demokratizaciji Srbije, ali i celog našeg okruženja (Albanije, Makedonije itd.), „to jedino može da garantuje i oživa mir u ovom delu Balkana i Evrope. Naši sagovornici su po prvi put žuli i saznali da problem Kosova nije samo problem Albanaca, nego isto tako i problem Srba koji na Kosovu žive, odnosno problem međusobnih odnosa Srba i Albanaca na Kosovu, a ne problem teritorije. Za sada niko od naših sagovornika nije podržavao ideju secesije i narušavanja granica nasilnim putem, premda je jedan od njih (Karstens Fogt) naglasio, da ako vlasti u Beogradu u dogledno vreme ne preduzmu ništa konkretno na rešavanje Kosovskog problema, onda to može prinuditi međunarodnu zajednicu da podrži i opciju secesije koju sada zastupaju samo Albanci sa Kosova. Na kraju smo svim našim sagovornicima ostavili pisane dokumente, podkrepqena izjaviama koje svedože sve ono „to smo im usmeno govorili, i to na engleskom ili našem jeziku, kao i odgovarajuće publikacije (knjige) o Kosovu i Metohiji radi „to boljeg upoznavanja suštine Kosovskog problema.

Iz svega rešenoga, očigledno je da se kuć rešavanje Kosovskog problema nalazi u rukama vlasti i rešava u Beogradu, koji na vlasti, bar do sada nisu pokazivali ni malo volje i namere da to pitanje ozbiljno rešavaju. Odlaganje toga rešenja dvostruko „kodi našem narodu. Prvo, u ovom staju ni rata ni mira, Srbi sve više odlaze sa Kosova, prodaju kuće i imanja, i tako Kosovo biva svakim danom sve više „srpsko“ bez obzira da li će ostati u granicama Srbije, kao jedna „neotpravna“ teritorija. Drugo, međunarodna zajednica ve gubi strpljenje posmatraju i godinama represiju beogradskog rešenja koju isti vrše nad „većinskim narodom na Kosovu“. „ak i najnovije projave terorizma na Kosovu i Metohiji posmatraju kao neku, čak donekle i opravdanu, reakciju na brutalnost beogradskog rešenja.

Zato, smatramo, neophodno je da SPC saborno podigne svoj glas u zaštitu najsvetije srpske duhovne kulevke Kosova i Metohije i Litavog kulturnog, duhovnog i istorijskog nasleđa na tim prostorima, upozna ceo srpski narod o opasnosti koja se nadnela nad Kosovom i Metohijom, ukazuju i na odgovornost zvaničnih vlasti u Republici Srbiji, zahtevaju i odlučno od istih da hitno i bez

odlagawa pristupe konkretnom rešavawu Kosovskog problema, kroz demokratizaciju same Srbije. Ne ušinimo li to, moemo sutra biti odgovorni za sudbinu Kosova i Metohije, koja moe biti i gora i tragišnija od sudbine Republike Srpske Krajine i Republike Srpske. Tada e biti uzaludno naricati i optuivati Litav svet, jer moemo sami biti krivi za sve „to nas zadesi, ako na vreme ne ušinimo „to smo du ni šiniti.

Svetom arhijerejskom Sinodu i Saboru odan u Gospodu

Episkop raško-prizrenski
+ Artemije

SABREMENA XRONIKA

JUL

3. jula 1997. god. Wegova svetost patrijarh srpski g. Pavle i episkop Artemije bili su gosti na prijemu u rezidenciji ameriškog ambasadora u Beogradu g. Ričarda Majlsa povodom proslave Dana nezavisnosti Sjediwenih Ameriških Drava.

4. jula 1997. god. episkop Artemije je na televiziji Ni,, gostovao u emisiji „O tome se „aputalo“. Pored episkopa Artemija u ovoj emisiji uĉestvovali su i prvaci pojedinih politiĉkih partija. Govorilo se o problemu Kosova danas.

7. jula 1997. god. na praznik Rowe svetog Jovana Preteĉe episkop Artemije sluio je u manastiru Deĉani. Iste no i u manastiru Svetih vraĉa Kozme i Damjana desio se jedan nemio sluĉaj. Jedan narkoman iz Ni,,a koji je u na,,e manastire dolazio po pomo u svom leĉewu, napao je igumana ovoga manastira o. Jovana, i pri tom mu naneo te,,ke povrede sa preko deset uboda no em. Samo je Ĺudo Bo je kako je o. Jovan ostao u ivotu. Povodom ovog doga aja episkop Artemije je poslao svim manastirima svoj raspis u kome je jasno odre eno kako se mogu primati gosti u manastire na,,e eparhije.

8. jula 1997. god. obavljen je prijemni ispit za upis uĉenika u prvi razred pravoslavnih bogoslovija SPC, koji e se „kolovati za na,,u eparhiju. Pored episkopa Artemija na ovom prijemnom ispitu bili su i sve,,tenici i svr,,eni bogoslovi koji su pomogli u izboru kandidata. U prvi razred bogoslovije za na,,u eparhiju primjeno je „est redovnih uĉenika i nekoliko vanrednih.

12. jula 1997. god. na Petrovdan Cma Reka je bila mesto gde se sabrao veliki broj vernika. Ovo je jedan od najve ih sabora za praznik apostola Petra i Pavla u na,,oj eparhiji. Episkop Artemije sluio je toga dana Svetu Liturgiju, i sa bratstvom manastira Crne Reke, velikim brojem prijatega iz raznih krajeva Srbije koji su se toga dana po tradiciji okupili uĉestvovao u proslavi ovoga praznika.

13. jula 1997. god. na ostacima manastira –ur evi Stubovi zaĉu bini sv. Simeona Nemawe kod Novog Pazara, slu ena je Sv. Liturgija posle vi,,e od trista godina. Liturgiju je sluio episkop Artemije sa sve,,tenicima iz Novog Pazara, monasima iz Sopo ana

i Dešana. Posle podne održana je sednica odbora za obnovu ove drevne svetiwe.

14. jula 1997. god. u manastiru Sv. Vraća u Zoći, tu proslavljena je slava za, titnika ovoga manastira Sv. besrebrenika i Ćudotvoraca Kozme i Damjana. Episkop Artemije služio je Svetu Liturgiju sa velikim brojem sve, tenika. Ovaj sabor je poznat u celoj Metohiji posebno zbog velikih Ćuda i isceĝewa koja se ovde događaju molitvama Svetih vraća.

15. i 16. jula 1997. god. u manastiru Sisojevcu je održan sastanak Komisije Svetog arhijerejskog Sabora, za reformu „kolstava u SPC. Ova komisija ima za cilj da za vanredni Sveti arhijerejski Sabor 3. novembra ove godine pripremi plan i program po kome reforma treba da se izvrši, i preda ga Saboru na razmatranje. U radu ove Komisije aktivnog uče, a je uzeo i episkop Artemije kao inkorporirani član ove komisije.

19. jula 1997. god. u manastiru Zoći, te održan je godišnji parastos ocu Mojsiju (Kosti). Jo, jednom se sabrao veliki broj njegovih srodnika, prijatelja i braće, monaha kosovometohijskih manastira na Ćelu sa svojim duhovnim ocem episkopom Artemijem da se pomole Bogu za pokoj njegove duše.

21. jula 1997. god. u zatvoru kod Istoka, dogodilo se nešto zaista jedinstveno u istoriji SPC i srpskog naroda uopšte. Paroh istočki o. Branislav Peranović preko godinu dana u ovom zatvoru drži zatvorenicima časove veronauke. Jedna grupa izrazila je želju da primi Sveto Krštenje. Otac Branislav je izvršio pripremu i oglasio ih, pa je to bio razlog da toga dana episkop Artemije sa nekoliko svojih sve, tenika obavi Svetu Tajnu Krštenja nad 14 zatvorenika. Mođ da je ovo jedinstven slučaj, koji se nije odigrao ni pre rata, jer sigurno da pre dolaska bezbojne komunističke vlasti nije bilo nekrštenih Srba.

27. jula 1997. god. episkop Artemije održao je u Kruševcu predavanje u okviru Letnje škole veronauke. Tema ovog predavanja bila je Kosovo, međutim na veliko interesovanje vernika bilo je dosta pitanja i iz oblasti duhovnog života.

29. jula 1997. god. Američki Informativni Centar u Prištini slavio je godišnjicu svog postojanja. Na poziv g. Meklilena gosti Centra pored drugih predstavnika Srba bili su episkop Artemije i rektor Prizrenske bogoslovije o. Milutin Timotijević. Na ovaj prijem došlo je i veliki broj predstavnika albanskog naroda.

AVGUST

9. i 10. avgusta 1997. god. gosti vladike Artemija bili su wegovi „kolski drugovi iz bogoslovije Sveti Sava iz Beograda. Oni su pre 37 godina zavr„ili svoje „kolovawe i sada se po mogu no-

stima sre u svake godine. Ve ina me u wima su sve„tenici, pa su prvog dana svog sastanka u DeĀanima i sutradan u Prizrenu slu- ili sabornu liturgiju. Prilikom wihovog boravka na Kosovu posetili su ve i broj svetiwa predvo eni od strane svoga „kolskog druga i doma ina episkopa Artemija.

17. avgusta 1997. god. episkop Artemije rukopolo io je na liturgiji u manastiru Sopo ani u Āin jeromonaha, jero akona Gerasima (Dragojevi), sabrata ovoga manastira.

18. avgusta 1997. god. u manastiru GorioĀ kod Istoka, obavqe- na su tri mona„ewa. Monahiwe ovoga manastira: Teodora, Iraida i Isidora, koje su dugo godina bile rasoforne monahiwe u Sopo a- nima primile su sada malu shimu.

19. avgusta 1997. god. na praznik Preobra ewe episkop Artemije slu io je u Prizrenu liturgiju i obavio osve ewe gro a. Posle podne u manastiru GraĀanici primio je u zvaniĀnu posetu g.

Volfganga I., ingera, „efa političkog odeqewa Ministarstva za inostrane poslove Nemačke, g. Martina Luca, ambasadora UE i g. Vilfrida Grubera ambasadora Nemačke u Beogradu. Razgovaralo se o trenutnom političkom stawu na Kosmetu, i mogu nosti re„ewa Kosovskog problema.

Jeromonah Gerasim (Dragojevi)

20. i 21. avgusta 1997. god. u Prizrenskoj bogosloviji odr an je tradicionalni seminar sve„tenstva Eparhije ra„ko-prizrenske. Ove godine seminar se bavio problemom alkoholizma i narkomanije u srpskom narodu. Uvodno predavawe odr ao je jerej Tomislav Milenkovi iz Novog Pazara. Predavawe je dalo dobar teme q za kasniju diskusiju. Op„ti utisak je bio da svaki sve„tenik poje-

dinažno mora da se potruđi na terenu svoje parohije i tako doprineše općem pobožnawu ukupne situacije po ovom pitawu. Drugog dana rada seminar je posetio i svojim prisustvom blagoslovio mi-

Monahiwe Teodora, Iraida i Isidora

tropolit Amfilohije. On je neko vreme proveo u razgovoru sa episkopom Artemijem i svećenicima naše eparhije.

28. avgusta 1997. god. na praznik Uspewa Presvete Bogorodice u velikom broju naših svetiwa odravaju se sabori povodom ovog praznika. Najsvečanije je kao i uvek bilo u manastiru Gračanici gde je i hramovna slava. Episkop Artemije služio je toga dana liturgiju u ovom manastiru. Na liturgiji je poučnu reč narodu izgovorio akon Andrej Kurajev, gost iz Rusije. Predhodno veće akon Andrej Kurajev, savetnik ruskog patrijarha, osnivač pravoslavno-filozofske akademije, pisac knjige „Da li svi putevi vode ka Bogu?“ i profesor moskovske duhovne akademije Sv. Tihona, profesor katedre za sektologiju prof. Aleksandar Dvorkin odravali su predavawe u Narodnoj biblioteci u Prištini, na temu: „Pravo-

slavge i sekte“, uz ogromno interesovawe pravoslavnih vernika grada Pri„tine.

Sve„tenstvo eparhije Ra„ko-prizrenske, sa mitropolitom Amfilohijem i episkopom Artemijem

30. avgust 1997.god. U manastiru Binažu kod Kosovske Vitine na bdeniju u Ĺin male shime zamona„en je isk. Sr an Jovanovi dobiv„i mona„ko ime Isidor. Ovo je prvo mona„ewe u ovom manastiru posle dugog niza godina. Manastir Binaž je pro„le godine pretvoren u mu„ki manastir i polako poĹiwe da ivi punim mona„kim ivotom.

jero akon Justin (Jezdi)

DODATAK HRONICI

I. SABORNA VENČAWA U NAŠOJ EPARHIJI

Staraju i se o istinskoj svetotajinskoj obnovi bila Lovakovog, Episkop Artemije je samim svojim dolaskom na tron episkopara, ko-prizrenskih otpočeo sa jednom praksom koja do tada nije bila prisutna u ivotu naše Crkve. U egi da se „krsti „to je nekr,teno“, organizovao je tokom 1992. godine dva Saborna kr,te-wa u manastiru Dežanima, kada je na svakom do wih kr,teno po hiqadu i vi,e du,a. A od pre tri godine, Episkop Artemije uveo je i „Saborna venčawa“ kako bi svetu tajnu braka primili i oni koji su od ranije iveli samo u „gra anskom braku“, koji je za Crkvu Hristovu isto „to i „vanbračno ivqewe“, te kao takav jeste smetwa za primawe svete tajne Priže, a.

Zanju i va nost svete tajne braka i koliko je va an za pravi hri,anski ivot blagoslov Bo ji za svaku porodicu i svaki dom, na,e sve,tenstvo je po blagoslovu i pod nadzorom svoga Episkopa, odlučno krenulo da napasa stado svoje i da ga privodi Bogu. Na, narod je bio skoro izgubqen u vihoru i stranputicama ovoga sveta na koje ga je zaveo bezbo ni re im u zadwih pola veka. Sada se probudio kosovsko-metohijski Lovak i krenuo ka Hristu putem na koji mu je ukazala Majka Crkva.

Kao najboqi pokazateq toga bu ewa na prvo mesto upravo dolaze saborna venčawa. Ove godine ih je bilo nekoliko. Prvo takvo venčawe ove godine obavqeno je u manastiru svetih Arhanela kod Prizrena 11. maja, kojom prilikom je blagoslov Bo ji si,ao na 173 bračna para. Slično se ponovilo u Kosovskoj Mitrovici, 18. maja kada je venčano 80. parova; Pri,tini 31. maja sa 53. venčana para; Parte,u kod Gwilana 01. juna sa 51. venčawe. Novopazarsko namesni,tvo je priredilo saborno venčawe u manastiru Sopotanima, kojom prilikom je svetu tajnu braka primilo 53. bračna para. U Prizrenu je na molbe mnogih koji nisu stigli da se venčaju na svetim Arhangelima, organizovano saborno venačawe u hramu Hrista Spasa za nova 32. bračna para. Do kraja jula planirano je da se ista ovakva venčawa obave u Velikoj Hoži kod Orahovca, Mu,uti, „tu kod Suve Reke i u drugim nekim mestima.

Vredno je pomena i svake pohvale podatak da sve,tenstvo ra,ko-prizrenske Eparhije sve ove aktivnosti oko organizovawa i obavqawa „Sabornih venčawa“, žini bez ikakve materijalne nadoknade (bez pare i dinara) vo eno iskqučivo pastirskom qubavqu i brigom za duhovni preporod svojih vernika.

Ovakva doga awa se zaista mogu nazvati istorijskim, jer je značaj ovih venčawa mnogo dubqi nego „to mnogi misle. Tu se ne

radi o pukoj formalnosti, nego o samoj suštini hrišćanskog braka. Ovi ljudi i njihove porodice sada mogu zaista da se smatraju narodom Božjim i decom Božjom, jer su ispunili sve ono „to je Bog predvideo i ustanovio Crkvom svojom, ne bi li čoveka doveo do cilja ovoga života, do obave ličnosti i spasenja. A to se postiže samo kroz sve svete tajne, samo kroz Crkvu Božju.

II. OBNOVA MANASTIRA SVETOG MARKA U SELU KORIĆI

Istorija manastira Svetog Marka Korićkog burna je isto onoliko koliko je burna i vihorna istorija Srba u ovom delu Srbije. To je razumljivo i poznato svesti svakog Srbina, jer su manastiri bili i ostali duhovni i nacionalni stubovi i kao takvi preživljavali sa svojim narodom Golgotu ali i Vaskršeno.

Osvećenje temelja novog konaka

Prvi pisani podaci koji se odnose na gradnju manastira potiču iz 1467. g., i kao njegovi neimari spominju se Jovan i Branko Vlahi. Manastir se pominje i u turskom defteru iz 1520/30. god. 1861.

god., prizrenski dobrotvor Sima Andrejevi Igumanov, sazidao je zvonik kojom prilikom je poklonio i dva zvona raena u Rusiji. To su ujedno bila i prva zvona koja su zvonila u ovom kraju od dolaska Turaka. Sa početkom Prvog svetskog rata i bugarskom okupacijom 1915. god. požar i razarawe ove svetiwe koja je do tada odoljevala svim stihijama koje su se na wu nadnosile. Manastir je bio razoren, konaci spaeni i opqačkani, monasi i duhovnicii poubijani i sve to od strane kom,,ija Albanaca Kaba,,ana. Tom prilikom je na „besu“ zarobena jedna četa srpskih vojnika od oko 70 ljudi i sva poubijana od strane verlomnih Arnauta. Posle rata manastir je za kratko obnovčen da bi opet sa dolaskom novog ratnog vihora 1941. god. manastir ponovo bio spaen i opqačkan, monasi oterani a zvona pokradena. I sve to ponovo su priredili isti oni koji su to ve jednom učinili u proteklom ratu.

Pedeset i pet godina je pro,,lo od kako su posledwi monasi proterani iz manastira Svetog Marka, od kako su prestala da zvone zvona iznad Kori,,e. Ali kako ni,,ta nije slučajno i kako svako vreme ima svoje qude i doga aje, tako je i u ovo na,,e vreme poslao Bog svoga vernog slugu i poverio mu brigu o svoj svetoj obiteqi. Vladika Ra,,ko-prizrenski gospodin Artemije postavio je ove godine prvog igumana u ovom manstiru posle pola veka. To je profesor Bogosloviqe u Prizrenu, jeromonah Miron Kosa, duhovno čedo vladike Artemija koji se izlegao u čuvenoj crmorečkoj pustiwi. Otac Miron je odmah započeo posao na obnovi manastira. Premda bez ikakvih materijalnih sredstava otac Miron je do sada ve udario temelje za nov konak, u koji e se ako Bog da do kraja godine useliti malo mona,,ko bratstvo.

Jo,, treba napomenuti da se manastir nalazi na samoj steni iznad Kori,,ke reke, oko 3 km udagen od sela, u veoma lepom ambijentu. U manastiru se nalazi i grob Sime Igumanova koji je po svojoj eqi tu sahraven.

Neka bi Bog koji uvek pregaocu daje mahove, molitvama Svetoga Marka i molitvama svih znanih i neznaih Kori,,kih devstvenika i mučenika darovao snage i mo i, da se obnovi ova svetiwa u slavu Bo iju i propoje starom slavom. Amin, Bo e daj!

SADRŽAJ

UMESTO UVODA

Glas Otaca	5
Episkop Artemije, Svetom Arhijerejskom Sinodu za Sabor	13

DOGMATIKA

Mitropolit Kiprijan, O Balamandskoj uniji	17
---	----

OGLEDI IZ KANONSKOG I CRKVENOG PRAVA

fiegko Kotoranin, Rimokatolici i kr„tewe.....	31
---	----

BIBLIJSKA TEOLOGIJA

Ilija Tomi , Fariseji	51
Boban Milenkovi , Slu ba proroka u Starom Zavetu	77

UMETNOST I ISTORIJA

dr Slavenko Terzi , Stara Srbija i Albanci	87
Olga Mr„i Ko„uti , Pro„lost teritorija: Kosovo i Metohija (XI–XVII veka)	103

VERA I NAUKA

akon Milorad M. Lazi , Estetika tela	129
Miodrag M. Petrovi , Bogomili i „Crkva bosanska“	137

DUHOVNI PUTOKAZI

Dejan Nikoli , Kr„tewe u zatvoru	141
Arhimandrit Pajsije (Tanasijevi), Uloga pastira u dana„we doba	147
Du„an Kisin, Me usobni uticaj narodne i crkvene muzike ...	155

AKTUELNE TEME

arhimandrit Georgije, Otvoreno pismo..... 161

PRIKAZI

Dr Dragan M. Mitrovi , dr Miodrag M. Petrovi
dr Sima Avramovi , dr Dim, a Peri : Crkveno pravo 167

SAVREMENA HRONIKA

Jero akon Justin (Jezdi) , Hronika 173

БИБЛИЈСКА ТЕОЛОГИЈА

F A R I S E J I

1, 1. IZVORI

Biblia Hebraica Stuttgartensia, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 1990⁴; Der babylonische Talmud neu übertragen durch L. Goldschmidt, Berlin 1930, Bd. I–XI; P. Benoit–J. T. Milik–R. d. Vaux, Les grottes de Murabba'at, Discoveries in the Judaean Desert II (= DJD II), Oxford 1961; Dr D. Glumac (prevod), Judejski rat, Prosveta, Beograd 1967; Josephus Flavius, Opera, ed. B. Niese, Bd. I–V, Berlin 1955⁴; Jüdische Altertümer, übersetzt von H. Clementz, Berlin–Wien 1923 Bd. I–III; Atanasije Jevti, Kvice Makavejske, Trebiwe Nik, i Vrwažka Bawa 1995; E. Lohse, Die Texte aus Qumran. Hebräisch und Deutsch mit masoretischer Punktation, Übersetzung, Einführung und Anmerkungen, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt 1986⁴; Septuaginta, ed. A. Rahfls, Stuttgart 1950, I–II; Septuaginta, Soc. Lit. Gott., 1965.²

1, 2. LITERATURA

W. Bauer, Griechisch–Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, W. de Gryter, Berlin–New York 1971, 678–679; E. Bickermann, Der Gott der Makkabäer, Berlin 1937; P. Billerbeck–H. L. Strack, Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, I–II, München 1921–22; J. Carmignac, Les elements historiques des Hymnes de Qumran, RQ 6, 1960, 205–222; Dr D. Glumac (prev.), Judejski rat, Prosveta, Beograd 1967; R. Eisler, ΙΗΣΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΣ. Die messianische Unabhängigkeitsbewegung vom Auftreten Johannes der Täuflers bis zum Untergang der neuerschlossenen Eroberung von Jerusalem des Flavius Josephus und den christlichen Quellen dargestellt, I–II, Heidelberg 1929; H. Ewald, Geschichte des Volkes Israels bis Christus, IV, Göttingen 1864; L. Finkelstein, The Pharisees. The Sociological Background of Their Faith, I–II, Philadelphia 1962³; A. Geiger, Urschrift und Übersetzung der Bibel, Frankfurt 1928²; W. Gesenius, Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, Sprienger–Verlag, Berlin–Göttingen–Heidelberg 1962¹⁷; M. Hengel, Die Zeloten, Leiden–Köln 1961; F. Hitzig, Geschichte des Volkes Israels von Anbeginn bis zur Eroberung Masada's im Jahre 72 nach Christus, Leipzig

1869; G. Stemberger, Pharisaer, Sadduzäer, Essener, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1991; J. Jeremias, Jerusalem zur Zeit Jesu. Kulturgeschichtliche Untersuchung zur neutestamentlichen Zeitgeschichte, Göttingen 1958²; P. E. Kahle, Kairoer Genisa, 91–93; R. Mayer, Die Bedeutung des Pharisäismus für Geschichte und Theologie des Judentums, Ausgewählte Abhandlungen/Zur Geschichte und Theologie des Judentums in hellenistisch-römischer Zeit, Neukirchener Verlag 1989, 63–70; Tradition und Neuschöpfung im antiken Judentum – Dargestellt an der Geschichte des Pharisäismus, Ausgewählte Abhandlungen..., 130–187; E. Loze, Svet Novog zaveta (prev. R. Raki), Beograd 1986; G. Mayer, Para. Die rote Kuh (Mischna VI, 4), Berlin 1963; R. Meyer, Ohlos, ThWNT, Stuttgart 1933; Das Volk und die Völker in der rabbinischen Literatur, ThWNT IV, Stuttgart 1933; „Elia“ und „Ahab“ (Targum Pseudo Jonathan zu Deut. 33, 11, Abraham unser Vater, Festschrift für O Michel, hgg. O. Betz–M. Hengel–P. Schmidt, Leiden 1963, 356–368; G. Molin, Die Rollen von En Feschha und ihre Stellung in der jüdischen Religionsgeschichte, Judaica 7, 1951, 161–213; E. Preuschen, Der Johannes Kommentar, Origenes Werke, IV, Leipzig 1903; W. Schöeps, Urgemeinde, Judenchristentum, Gnosis, Tübingen 1956; K. Schubert, Religion des nachbiblischen Judentums, Freiburg–Wien 1955; Die jüdischen Religionsparteien in der neutestamentlichen Zeit, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1970; E. Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, I–III, Leipzig 1901–1911; I. Tomi , Judeja u periodu pred Makavejski ustanak do pada u ruke Rimljana 63. godine pre Hrista, Bogoslovce, Beograd 1995, 43–123; A. S. v. d. Woude, Die messianischen Vorstellungen in der Qumrangemeinde, Assen 1957.

1, 3. UVOD

Pitamo se, ko su, u stvari, bili fariseji ? Da li farisejstvo predstavqa daqi, konsenkventni razvoj Judejstva, s obzirom na reforme Jezdre i Nemije, ili se iza ovog religioznog pokreta krije i socijalni stav, naime, da u pozadini farisejskog stava stoji obespravqeni mali, obižni ıovek, Judejac, obezna en i udru en zbog r avog stava velikoposednika, ıesto sve„tenog porekla, sadu-keja, ili je pak farisejstvo pokret, sastavqen ve inom od lajika, nastavak proroıkog pokreta ?

1, 4. O IMENU FARISEJA

Izraz Φαρισαιο̃ς predstavqa grıku transkripciju aramejskog qatil-oblika, periš, Pl. פְּרִישַׁיָא (p°rišajja), jevrejski, הַפְּרוּשִׁים (hap°rušijm) . Ovu formu susre emo u Novom zavetu i kod Josifa Flavi-

ja. Tako e, susre emo je i u targumima i ravinskoj literaturi, do-
du, e kao pridev, sa značenem „odvojen, izdvojen, osobit, odlišan“.

Grčki prevod izraza $\phi\alpha\rho\iota\sigma\alpha\iota\omicron\varsigma$ nigde ne susre emo. Umesto toga, često susre emo jevrejski Qatul-dblik, „paruš“, u Pl., פְּרוּשִׁים (p^rušijm).¹ Ovo mo e biti shva eno samo kao prihvatave stava da je aramejski izraz „periš“, kao sekundaran, u toku jezičkog nommirawa na nepoznat način za nas zamewen jevrejskim ekvivalentom „paruš“. Ipak, Oci Crkve znali su za aramejsku podlogu izraza $\phi\alpha\rho\iota\sigma\alpha\iota\omicron\varsigma$. Tako npr. Origen, u „Komentar na Jn 3, 1“, ka e: „φάρεις“, naime, kod Jevreja znači „odvojeni“, jer se ovi (tj. fariseji) odvajaju od celog judejskog naroda“.² U pogledu na broj mesta kod novozavetnih pisaca i kod Josifa Flavija, jevrejski izraz „paruš“ se veoma retko susre e sa značenem „farisej“. Ovde treba dodati da koren פֶּרֶשׁ (prš), u Qatul-u i u Piel-u ne samo da znači „odvojiti“, nego i „odvoji-ti se“, i da ima značewe kako pozitivno, tako i negativno. U poziti-vnom smislu upotreboen ovaj izraz znači izdvajawe iz kulturnih razloga, a u negativnom smislu, on znači isto „to i „jeretik, di-sident“.

Iz ovoga vidimo da izraz „farisej“ (paruš), jezički posmatra-no, nije uvek istog značewa i jasan. Stoga, na osnovu korena פֶּרֶשׁ i nije mogu e razre,iti sve mogu e derivate u kojima se on javqa. Ovome treba dodati da fariseji nikada nisu sebe označavali ovim izrazom, nego da je on za wih primewivan sa strane, da ih prika e i označi kao separatiste i sekta, e, „to se mo e primetiti i u ravinskoj literaturi.“³

1, 5. PO“ECI I POREKLO FARISEJSKOG POKRETA

U pogledu istorijskih izvora, i pored novih svedočanstava, esenskih spisa, počeci farisejskog pokreta le e u tami. Prema svedočanstvu J. Flavija,⁴ fariseji su kao religiozni pravac, ili „kola, odnosno stranka, ili sekta, postojali ve u vreme Jovana Hirkana (134-104. godine pre Hrista). To ukazuje da su svedočanst-va esenskih spisa ispravna kada identifikujemo „Zlog sve,teni-ka“ sa Makavejcem Jonatanom, a „oveka la i“ i „wegovu zajedni-cu“ sa Simonom Makavejcem i sa farisejima. U spomenutom svedo-

¹ E. Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, II, Leipzig 1901-1909, 452-454; P. Billerbeck-H. L. Strack, Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, München 1922, IV, 334-336.

² E. Preuschen, Der Johannes-Kommentar, Origenes Werke IV, Leipzig 1903, 510.

³ U p. Berakot 9, 7; Sota 22b.

⁴ J. Flavius, Antt. XIII, 288-293.

lanstvu u „Judejskim starinama“, J. Flavije navodi da su fariseji, kao i sadukeji, postojali ve du e vremena odranije, i priča o razlozima razlaska Jovana Hirkana i fariseja, i wegovog prikqu-Łewa sadukejima. Zanimqivo je tako e primetiti da je esensko naseqe, Kumran, sagra eno upravo u vreme Jovana Hirkana, kako to svedoŁi arheologija.

Kada imamo u vidu ko bi mogli biti prethodnici fariseja, onda se, kao i u sluŁaju esena, susre emo sa pokretom hasida. O wima se govori u 1 Mak 2, 42; 7, 13 i 2 Mak 14, 16. Pri tome, potrebno je imati u vidu pitawe, da li se hasidi mogu posmatrati kao jedna homogena religiozna partija, ili pak kao „iroki pokret. Esenski spisi kao da pretpostavqaju da je drugi predlog mnogo preporuŁ-qiviji, a i naŁin religiozno-socijalnog organizovawa judejskog naroda toga dda, a i kasnije, ukazuje na ovaj stav.

Hasidi se prvi put pojavquju u periodu progona Antioha IV Epifana (175 164. godine pre Hrista). Prema 1 Mak 2, 42, posle jednog poraza sakupqaju se oni koji su odluŁili da se verno pridravaju propisa Tore i otaŁkih predawa, zajedno sa starim sve„tenikom Matatijom, i odluŁuju da vi„e ne po„tuju subotno mirovawe u sluŁaju da budu nasilno napadnuti, nego da se brane. Tu se hasidi nazivaju „συναγωγὴ Ασιδάϊων“. „ini se da prema svedoŁanstvima 1 Mak moramo praviti razliku izme u starog sve„tenika Matatije i wegovih sinova sa onima koji su im se pridru ili pri poŁiwawu ustanka zbog nasiqa Selevkida, i „Sabora (zbora, zajednice) hasida“. Kao opoziciona grupa hasidi postoje jo„ mnogo vremena odranije.

Izgleda da wihovi prvi protivnici nisu bili Antioh Epifan i wegove brojne pristalice, jelinisti u Jerusalimu, nego da su imali u vidu jednu u u grupu u Jerusalimu koja je sledovala stavovima visokog sve„tenstva, sklonom jelinizmu i zanemarivawu Zakona, tradicije i opoziciji. I ova grupa je saglasno verovala da postoji teror Selevkida. Svoj stav i samosvojnost grupa ima i kasnije, u stavu prema kasnijim Hasmonejcima. To zakquŁujemo na osnovu 1 Mak 7, 1 22. Kada je Dimitrije I Sotir (162 150. godine pre Hrista) postavio Alkimosa (Alkima, Elijakima) za Prvosve„tenika (162 159. godine pre Hrista),⁵ on to nije Łinio samovoqno, nego je wegov izaslanik Vakhidis u wegovo ime sazvaio „skup„tinu kwi evnika“ (συναγωγὴ γραμματέων), odnosno ka e se: „Sabra kod Alkima i Vakhida skup„tinu kwi evnika da istra e pravo“ (1 Mak 7, 12).

Kada su pravnici ustanovili Alkimovu sve„teniŁku legitimost, hasidi, „koji bejahu prvi me u sinovima Izraiqevim (po pobo nosti), eqahu mir sa novim Prvosve„tenikom, kao i sa

⁵ J. Flavius, Antt. XII, 9, 6; XX, 10, 1; 1 Mak 7, 5. 20–25. 54–67; 2 Mak 14, 3.

carskim opunomo enikom Vakhidom (Vakhidisom)“ (1 Mak 7, 13). Dok se prema 1 Mak 2, 42 radi samo o „zajednici hasida“ (συναγωγὴ Ἀσιδαίων), koji se, zajedno sa Makavejcima i drugima, ele pridr avati Zakona i tradicija otaca, hasidi su posle ustanovqavawa legitimnosti Alkimosa za Prvosve„tenika napustili opoziciju i iskazali mu nameru vernosti.

Ve su H. Ewald i F. Hitzig⁶ iskazali pretpostavku da pojam חַסִּדִּים (hasidijm), kroz izraze Ἐσσηνοί, Ἐσσηῖται, predstavqa nepo-sredni nastavak aramejskog izraza, o kome je ve bilo reži. Zatim je W. H. Schoeps⁷ ukazao da esene ni u kom služaju ne bismo trebali posmatrati kao jednu jedinstvenu „filosofsku „kolu“, nego da se pod ovim izrazom imaju u vidu različite religiozne grupe koje su postale poznate kroz kumranski sadokitski savez. Ovaj stav se danas sve vi„e u nauci usvaja od strane poznatih istra ivača Kumrana, posebno stoga „to je u pe inama Murabba-at⁸ otkriveno i jedno pismo u kome se kumransko naseqe naziva „tvr avom pobo nih“ (מִצַּר הַחֲסִדִּים) (mocer hasidijm). Pismo je pisano na papirusu u periodu ustanka Bar Kohbe (132-135. godine po Hristu).

Ovaj nalaz ukazuje da je ovaj izraz mogao označavati kako qude koji su sebe smatrali hasidima, i koji su prihvatili legitimnost sve„tenstva jerusalimskog Hrama, tako isto i one koji to nisu prihvatili nego su sebe smatrali pravim Izraiqem i bili u kultnoj i kalendarskoj opoziciji prema praksi jerusalimskog Hrama.

Ako se fariseji ele dovesti u vezu sa poznatom zajednicom hasida, onda bi to bili oni koji su spomenuti u 1 Mak 7, 13. Ipak moramo naglasiti da ovde ne susre emo crte koje se kasnije uzimaju za tipično farisejske. U vidu moramo imati da ispuvavawe propisa Tore i priznavawe legitimnosti sve„tenstva jerusalimskog Hrama ni u kom služaju ne predstavqa oznaku fariseja i wihovih prethodnika, za razliku od esena. Misao o „izdvajawu“ konstantna je u posleegzilskom Judejstvu, tako e i tamo gde dominiraju univerzalističke tendencije, jer kroz Zakon je Izraiq „odvojen“ od ostalih naroda.⁹

Jo„ u periodu Persijanaca Judeja je pretvorena u hramovnu provinciju i dobila visoki nivo autonomije, izuzev nekoliko godina terora u periodu vladavine Antioha IV Epifana (175-164. godine pre Hrista). Ovu autonomiju po„tovali su čak i Rimqani.

⁶ H. Ewald, Geschichte des Volkes Israels bis Christus, IV, Göttingen, 1864, 483; F. Hitzig, Geschichte des Volkes Israels von Anbeginn bis zur Eroberung Masada, s im Jahre 72 nach Chr., Leipzig 1869, 427.

⁷ W. H. Schoeps, Urgemeinde, Judenchristentum, Gnosis, Tübingen 1956, 83.

⁸ P. Benoit-J. T. Milik-R. d. Vaux, Les grottes de Murabba'at, Discoveries in the Judaean Desert II (DJD II), 163, pismo br. 45.

⁹ R. Meyer, Laos. Das Volk und die Völker in der rabbinischer Literatur, ThWbNT, IV, 39-49.

Judeja se „odvajala“ od svoga mnogobrojnog okruženja, i u periodima „svetih ratova“ ona je predstavljala centar dekadencije. Ona je, u stvari, bila pokretač te ideje da se iz Svete zemlje izdvoji sve „to je polujudejsko. Ipak, to nije delo fariseja.

Farisejsko „izdvajanje“ se u prvom redu odnosi ne na „izdvajanje“ prema spolja, nego prema unutra, u pravcu razumevanja Tore, kakvo je bilo nepoznato u periodu Persijanaca, kao ni u ranijem linističkom periodu. Zakon je pisan kao ustav za sve „tenike koji vrše svoju službu u jerusalimskom Hramu, i kao takav nalazi se u Petoknjelju, i u pogledu na njegove religiozne propise u Izraelu, on je jedan sve „tenički zakon.¹⁰ Ovo ukazuje da on prvobitno nije važio za ceo judejski narod, nego samo za sve „tenike, i to samo za vreme kada su oni vršili svoje redovne sve „teničke službe u Hramu; a potom se samo relativno malo sve „tenika redovno izdržavalo od prihoda Hrama, oni su se u ostalom slobodnom vremenu bavili zemljoradnjom i zanatima.¹¹ Ovo je važno, kako za stanovnike Judeje, koja je administrativno bila hramovna provincija, tako i za većinu Judeja u Diaspori.

„Izdvajanje“ je, u sakralno-pravnom pogledu, prvenstveno čin koji je zahtevan od sve „tenika, koji se od vremena svoga posvećenja za službu sve „tenika mora čuvati od svega „nečistoga“, kako bi njegov kultni služenje bilo delotvorno. Dva stara sve „tenička običaja koji se odnose na ovo „osvećenje i „(o)čišćenje“ mogu ovo pojasniti: Prema Joma 1, 1, Prvosvećenik se za Praznik Očišćenja morao prethodnih sedam dana odvajati od svoje porodice, i bio je odvojen u dvoranu predstojnika Sinedriona. Izdvajanje, izolacija (periša) služila je, prema Joma 8, njegovom „osvećenju“.

Isto tako, sedam dana se izdvajao svećenik koji je spašavao crvenu junicu. Kroz ovo je trebalo da bude osvećena njegova čistota (טהרה) (tohora).¹² Prema Para 3, 5, ovaj obred je vršen veoma retko, i morao se pratiti do perioda Kumrana, dok su ga Samarjani praktikovali do 1348. godine.

Pravne razlike između (o)svetoga, odn. svetoga, sa jedne strane, i ritualnog čišćenja, odnosno čistote, sa druge strane, irelevantno je religiozno-istorijski, jer se, u osnovi, radi o istim izrazima za istu stvar. Svećenik je sveti, ako je ritualno čist, i kao „čist“ on za zajednicu, ili za pojedinca, pri čemu koju vrši prenosi božansku silu svetoga čina koji vrši. Stoga npr., ukoliko bi se Prvosvećenik osvećao ritualno nepripremljen, odn. nepokajan, umesto toga je prilikom Dan pomirenja prinosio njegov

¹⁰ E. Bickermann, *Der Gott der Makkabäer. Untersuchungen über Sinn und Ursprung der makkabäischen Erhebung*, Berlin 1937, 50–58.

¹¹ J. Jeremias, *Jerusalem zur Zeit Jesu*, Berlin 1958, II B, 69.

¹² G. Mayer, *Para. Die rote Kuh (Mischna VI, 4)*, Berlin 1963, 3–15.

zamenik, sve„tenički predstojnik (segan ha-kohanim). Dakle, oni su se obojica istovremeno morali pripremati za Dan pomirewa (Joma 1, 1; 39b (Bar).

Tek kroz ovo postaje nam jasnije „ta su fariseji podrazumevali pod „izdvajawem“ od ostale judejske okoline koja ih je okruvala. Kroz ovo „izdvajawe“ (periša) farisej eli usvojiti sve„teničku Eisto u (tohora) i wegovu svetost (qeduša), koja se zahteva i traži od sve„tenika za vreme wegove služebe u Hramu, ali ne samo tada. Sve ovo farisej sa pravom eli preneti i u svakodnevni ivot, tako da ivotna snaga koja dolazi kroz Zakon postane delotvornom.

Ova te wa se ose a i kod hasida, i upravo to moemo primećiti u ranije spomenutom svedoćanstvu 1 Mak 7, 13, prema kome hasidi zakqućuju mir sa Prvosve„tenikom Alkimosom (Eljakimom) Ćim je wegov izbor postao pravno validnim. Prema 1 Mak 7, 13, da bi se Ćovek dr ao Zakona, ne mora biti neizostavno i farisej, kao „to i revnost za Zakon nije iskqućivo vezana za fariseje.

Ako se eli videti sliĳnost izme u hasida (1 Mak 2, 42; 7, 13) i fariseja, to je mogu e kroz postavku da je hasidski zahtev za stroĳijim ispuwawawem propisa Zakona bio priprema baza u poĳetku nastanka farisejstva, koja je kasnije napu„tena. Stoga smo sve vi„e uverewa da je ono „to je za farisejstvo tipiĳno, u stvari, potrebno posmatrati kao svojstva koja se tra e od sve„tenika. Sve„teniĳki izrazi „izdvajawe“, „Ćisto a“ i „svetost“ ukazuju da je, najverovatnije, me u malim brojem sve„tenika postojao jedan takav pokret koji je zahtevao: da se propisi koji su va ili za Hram za vreme vr„ewa Ćrede sve„tenstva u wemu sada praktikuju i u svakodnevnom ivotu. Na ovo ukazuje to „to ravini u svojoj genealogiji „Otaca“ daju kqućnu ulogu Prvosve„teniku Simonu II.¹³ Fariseji se pozivaju na wega, pri Ćemu mu u usta stavqaju jednu, Judejstvu uop„teno poznatu sentencu: „Svet poĳiva na tri temeqa: Na Tori, na bogoslu ewima, i na delima qubavi“.¹⁴ U tom pogledu, me u „Ocima“ (Abot) navodi se i Jose ben Joecer. On treba da je iveo oko 150. godine pre Hrista, i bio je iz neznatnije sve„teniĳke klase. On se predstavqa kao lice koje se pridr avalo prakse koju su zastupali fariseji,¹⁵ i stoga se mora napomenuti da me u licima koja sebe smatraju za „perušim“, sve do uni„tewa jerusaqimskog Hrama, susre emo i sve„tenike, iako veoma retko.

Zakqućak je da je farisejski pokret ipak nastao u redovima mawe poznatih sve„teniĳkih porodica, kao posledica wihovog

¹³ J. Flavius, Antt. XII, 4, 10; I. Tomi, Judeja u periodu pred Makavejski ustanak do pada u ruke Rimana 63. godine pre Hrista, Bogoslovqe, 1995, 1 2, 48.

¹⁴ Abot 1, 2.

¹⁵ Abot 1, 4; Chagiga 2, 7.

doslednog razmišljanja o „osvećenju“ (qadoš). Ipak su sveštenici ubrzo u ovom pokretu postali mawina. Za njihov nastanak je bilo odlučujuće „to je plodno seme koje su posejali hasidi palo na dobro tlo, a njihove ideje su usvojili i lajici, običan pobožni judejski svet, gde kasnije susrećemo njihove najpoznatije ravine kojima pravo prvenstva nije pripadalo, kao „to je to bio slučaj sa sadukejima, ne po pravu njihovog rođaka, nego po poznavanju Tore, odn. učenosti, i ispuštanju onog „to su propovedali.

1, 6. FARISEJSKE ZAJEDNICE

Obrazovane grupa i zajednica u posleegzilskom periodu bilo je uobičajeno, i jedna zajednica obrazovana sa farisejskim karakteristikama ni u kom slučaju nije bila ništa neuobičajeno. Stoga se samo po sebi razume da fariseji nisu imali hijerarhiju prema svome poreklu, nego se ugled u zajednici sticao prema nivou ličnog „osvećenja“. Pojedinačnik se priklopio takvim zajednicama, koje su imale svoje unutrašnje propise, kroz koje su se izdvajali od svoje judejske okoline, kako u samoj Judeji, isto tako i u Dijaspori.¹⁶

Na alost, za najraniji period njihove istorije, istorijska svedočenja su veoma retka, a i u pogledu na II vek po Hristu, u istorijskim svedočenjima primećujemo velike praznine.

Kumranski tekstovi pričaju o njima kao o svojim protivnicima, primenjuju i karakteristični esenski način izlaganja. Pritome, danas je iznova neophodno istraživati uticaj fariseja i esena na tadašnje judejsko društvo. Tradiciju o velikom farisejskom uticaju na ravinsko predanje danas, posle otkrića kumranskih spisa, moguće je sagledati i u drugačijem, do danas nepoznatom svetlu. Iako je farisejstvo u judejskoj tradiciji ostalo kao stariji ustanovljeni ravninstvo i njegove predaje, veliki uticaj imali su i eseni, koji su bili duhovna elita Judejstva toga doba. Budući istraživajući, smatra H. Stegemann, pokazalo se da je uticaj esena na judejsku tradiciju bio i veći od farisejskog, i da bi u liku 'amaja, koji i danas u uobičajenom naučnom razmišljanju važi za zastupnika starijeg stava pri tumačenju Tore, u stvari, potrebno videti esena.

Pored esenskih spisa, drugi svedok o njima je Josif Flavije, sa svojim delima. Sve ukazuje da su fariseji postojali kao prvi savez početkom I veka pre Hrista, a to potvrđuju i svedočenja J. Flavija, odnosno, njihov sukob sa carem Aleksandrom Janejem (103-76. godine pre Hrista).

¹⁶ P. Billerbeck-H. L. Strack, Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, München 1922, II, 494-519.

Prema izvorima, fariseji su bili organizovani u zajednice, bratstva. Za ove zajednice se upotrebovao izraz *chabura*, ali je on neodređen, i iz toga ne može saznati nešto više o formi i karakteru ovih društava. Kako je ovaj izraz neodređen, on može imati i negativno značenje. Sledstveno, može se govoriti o „društvi grešnika“, ili o „društvi pravednika“.

Tako je, i društvo koje za svoju zajednicu postavlja zadatak da čini dela dobroti i milosrđa, nosi isti naziv.¹⁷ Ne može se reći da je „chabura“ morala neizostavno biti farisejsko društvo, jer takav naziv je mogla da nosi i jedna grupa ljudi koja se odlučila da zajedno proslavi Pashu.¹⁸ Isti izraz važi i za društvo kuli evnika, učesnika, kao i za učesnika koji ima svoje učesnike. Određeni je značenje izraz *chaburot* ima kada označava odredbe, propise, koje na sebe prihvata onaj ko se odlučio da stupi u farisejsku zajednicu.

Izgleda da od ovog izraza moramo razlikovati njegovo staro značenje. Za razliku od izraza *chabura*, izraz *chaber* se susreće u spisima Staroga zaveta. Susrećemo ga i u nekanonskim svedočenstvima, koja su za nas interesantna. Na hasmonejskim novčanih ima ovaj izraz označava svešteno-aristokratski vrhovni vladaju i organ. Primer za to je novčanica Jovana Hirkana I (134-104. godine pre Hrista), na kome stoji natpis: *היהודים הבהן הגרורל וחבר* (*ha-kohen ha-gadol w'hever haj'judijm*). Isti izraz se koristi i za demokratske, zakonodavne saveze judejske Dijaspore, npr. u slovnici *חבר העיר* (*hever ha-ijr*) (= gradski savez).

Iako na osnovu dosadašnje analize ne može saznati puno značenja ovog izraza, on ipak kao da označava kako savez gradskog stanovništva nacionalno čistog judejskog sastava, ali tako i mešovito stanovništvo koje obuhvata i judejsko, kako u administrativno-političkom, tako i u versko-kulturnom pogledu. Stoga izraz *chaver ha-ijr* označava kako građanski savet judejske opštine, tako i verski savet njihove zajednice.¹⁹

Onoliko koliko se na osnovu retkih svedočenja može zaključiti, s obzirom na sličnosti i razlike izraza *chaber* i *chabura*, može ukazati na početni, više privatni karakter farisejskih udruženja na početku njihove istorije. Imenoma jednog takvog društva, *chabura*, naziva se *chaber*. U farisejskom smislu značenja, ovaj izraz označava onoga ko je na sebe prihvatio odredbe njihovog saveza, *chaberut*. Imenom *chaber* je označen kako sveštenik, tako i kuli evnik, mudrac i učesnik, ako je postao član *chaberut*-a. Ravinsko predanje ukazuje da su *chaberut* u početku najviše im delom sačinjavali lajci, znalci Zakona.

¹⁷ Pesachim 11, 3b.

¹⁸ Vidi Pesachim 89a. b.

¹⁹ Megilla 27b.

Kao „to je ve rešeno, obaveze koje je na sebe prihvatao jedan chaber žine sastavni deo pojma chaberut. Istorijski je verovatno da su ove farisejske zajednice imale svoj put razvoja, odstupawa i asimilacije i drugačijih tradicija, a to prime ujem kroz različite farisejske „kole, poznate iz svedoštava njihove tradicije, kao „to su npr. Hilel i 'amaj, kao i neki drugi, pri žemu je 'amaj va io za mnogo stro ijeg, iako o wemu danas, kao „to je napred rešeno, u nauci ima i drugačijih mi„qewa.

U ovom periodu znamo da je postojao i prijem za jednog ka we-nog žlana zajednice,²⁰ ali ne susre emo podatke o postojawu organa koji bi odlučivao o prijemu novoga žlana, no to bi se moglo pretpostaviti. Fariseji su kasnije u svojoj zajednici imali i rangirawa, no oni u tom pogledu ni u kom služaju nisu originalni, i na to ukazuje i svedoštvo J. Flavija o esenima, a pogotovu danas kada su otkriveni brojni esenski spisi u Kumranu, iz kojih smo boqe upoznati sa unutra„wom strukturom esenske Zajednice.

U fragmentarno očuvanoj tradiciji u Tosefta Demmai 2, 2 navodi se da „ko na sebe prima žetiri stvari, taj se prima kao chaber, naime: Da ne e dati sve„tenižki dar i desetinu nijednom „am ha-arec“, da svoju žisto u ne e ostaviti kod jednoga „am ha-arec“, i da svoja svakodnevna jela jede u žisto i. Jo„ su dodati podaci o obaveznosti propisa o žisto i, pri žemu je prawe ruku pre obeda žinilo osnovicu propisa. Tako se u Tos. Dem. 2, 11 ka e: „Kada neko prihvati (obavezu) prawa ruku, onda on biva primžen (u farisejsku zajednicu), a ako on na sebe prihvata pravila o žisto i, ali ne i prawe ruku, onda on nije pouzdan, s obzirom na (ostale) propise o žisto i“.

I za ovaj mla i period je va ilo da se kandidat morao podvri i jednom pripremnom periodu, a zatim je sledio ispit pred trožlanom komisijom.²¹ Novoprimženi žlan je zatim u farisejskoj zajednici nastavqao svoju obuku, ali nije smatran za mudroga, niti za uženika, i wemu nisu nalagane te„ke obaveze. Tako se, kroz relativno retka svedoštva iz II veka po Hristu potvr uje da se pod izrazom chaber, u wegovom prvobitnom znažewu, ne misli na wega kao na predstavnika „mudrosti“ i „uženosti“.

Kao i u ranom periodu, tako se i kasnije odnosilo prema iskqužewu i ponovnom prijemu „palih“ u farisejsku zajednicu. Za njihovu zajednicu je uvek va ilo da su primali „pale“, kao „to su to zahtevali ravi 'imon i ravi Jeho„ua (oba oko 150. godine).²²

²⁰ Bekorot 31a (Bar).

²¹ Bekorot 30b (Bar).

²² Jos Dem 2, 9; Bekorot 31a (Bar.).

Fariseji su sebe, isto kao i eseni, smatrali jedinim, izabranim i pravim Izraelcem, i sebe su izdvajali od mase naroda. Njihove uredbe i pravila bila su drugačija od prakse ostalog (običnog judejskog) naroda. Taj obični judejski svet fariseji su nazivali za njih pogrdnim imenom koje je veštom spominjano, „am ha-arec“ (= pagani). Pod tim je podrazumevan ne jedan običan, neobrazovani Judejac, nego polujudejac, koji je uobičavao da živi i misli drugačije, i koji nije prihvatao farisejske ideje i ispunjavao propise Tore na farisejski način. Ovo ime, dato od strane fariseja, moglo se odnositi i na najviše sveštenike, obične sveštenike, na levite, ili pak na običnog Judejca bilo koga društvenog, ili socijalnog stawa. Sa tim je označavano lice koje ima antifarisejski stav.²³ Na kraju, ipak moramo kao zaključak navesti da je prvobitno jezgro farisejskog pokreta činila mala grupa (običnih) sveštenika, koji su ideju o osvešću i ritualnoj čistoti i etici preneti i u svakodnevni život, i koji su bili podržani od strane hasidskih krugova (up. 1 Mak 7, 13). Ipak su fariseji od početka bili pretečno laički pokret, koji je imao težište da se unutrašnje strukturalno strogo organizuje.

1, 7. FARISEJI KAO PARTIJA

Prema do sada rečenom, vidimo da je farisejstvo, po svome unutrašnjem sadržaju i težnjama, jedan od više religioznih pokreta unutar Judejstva, široko okrenut masama običnog sveta, i koji nije pravio razliku između male hramovne oblasti, Judeje, i brojnih judejskih zajednica u rasejanoj, odn. Dijaspori. Od jedne političke partije antičkog perioda farisejstvo se razlikuje time što prvenstveno zastupa lokalne i socijalno-političke interese, zatim, što zastupa određenu dinastiju, aristokratsku, ili demokratsku volju naroda. Kada J. Flavije piše o četiri filozofske škole u Judeji,²⁴ onda se oznaka „filozofije“ uvek odnosi na farisejstvo. To isto važi i za esene, sadukeje i zilote.

U Dijaspori je farisejstvo ostalo jedino religiozni pokret, na čelu sa Bogu u okviru chaburot-a, kojima su (rukovođili pojedini fariseji, a za političko delovanje nedostajale su pretpostavke, a to je bio slučaj i sa drugim judejskim religioznim pokretima.

U Jerusalimu je pak situacija bila sasvim drugačija. Nezavisno od političkog stawa, koje se u Judeji nije menjalo još od vreme-

²³ R. Meyer, *Ochlos*, Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart 1933, V, 589.

²⁴ J. Flavius, *Antt.* XVIII, 12–25; *Bell.* II, 8.

na Persijanaca, na Ćelu naroda stajali su sve„tenici, zatim levi-
ti, a zatim slobodni Izraiqci.²⁵ I u Dijaspori su razlikovane tri
kategorije, ali ovo razlikovawe tamo nije imalo praktiąnog zna-
ąaja, i bilo je vi„e odre eno situacijom, dobrom ili lo„om, u
kojoj se nalazio Jerusolim.

Po„to je farisejstvo te ilo ka ostvarewu Zakona u svako-
dnevnom ivotu, i pri tome se pozivalo na nagla„enu crtu legi-
timnosti, ono je lako moglo da dobije politiąki naglasak kada se u
krugovima chaberim dolazilo do zakquąka da sve„teniąko vo stvo-
nive legitimno, da se diskreditovalo, da nije dostojno, da ne ispu-
wava propise Tore, odnosno, da ih ne ispuwava kao oni. Time je bio
otvoren put da se farisejstvo pretvori u politiąku partiju, pri
ąemu su se chaburot pokazivale kao centar unutra„wih i spocnih
de„avawa. U ovom smislu, sa ovakvom strukturom, farisejstvo je
verovatno postojalo ve u vreme Jovana Hirkana (134-104. godine
pre Hrista).

Jovan Hirkan je do„ao na vlast kao mlad, posle tragiąne
smrti svoga oca Simona i bra e Matatije i Jude (1 Mak 16,11-22;
4QTest. 23-30).²⁶ Sluąaj ovog krvavog atentata, preduzetog od strane
zeta Ptolomeja, koji je na prevaru ubio tasta i dvojicu „uraka,
ukazuje na izuzetno iv unutra„wi politiąki ivot u Judeji, i da
su Hasmonejci imali veliku i sna nu opoziciju. To isto, na drugi
naąin, svedoąe i spisi esena iz Kumrana. O istome se govori i u
starome targumu na Ponz 33, 11; „JHWH blagoslovi blago doma Le-
vijeva koji daju desetak od (svoga) desetka, i sa blagovogewem
primu rtvu (iz) ruku sve„tenika Ilije, koji je rtvovao na brdu
Kamilu. Razbij bedra Ahava, Tvoga protivnika i potiqak la nih
proroka, koji su se protiv wega podigli. I da mrziteqi Prvosve-
„tenika Johanana ne ustanu na noge“.²⁷

Ve je A. Geiger²⁸ primetio da je spomenuti Prvosve„tenik
„Johanana“ identiqan sa Jovanom Hirkanom I, i da iza ovih reąi
stoji prohasmonejska formula prokletstva, da se slu beni Prvo-
sve„tenik oznaąava i priznaje legitimnim kao i prorok Ilija na
Kamilu, „to sve ukazuje na unutra„wa politiąka i religiozna
trvewa. U pogledu na spomenutog „proroka“ „Ahava“ „R. Meyer²⁹ sma-

²⁵ J. Jeremias, Jerusalem zur Zeit Jesu. Kulturgeschichtliche Untersuchung zur neutesta-
mentlichen Zetgeschichte, Göttingen 1958², 1-100.

²⁶ J. Flavius, Antt. XIII, 7, 4; Bell. I, 2-5.

²⁷ R. Meyer, „Elia“ und „Ahab“. (Targum Pseudo Jonathan zu Deut. 33, 11). Abraham
unser Vater, Festschrift für O. Michel, (hgg. O. Betz-M. Hengel—P. Schmidt), Leiden 1963,
356-368.

²⁸ A. Geiger, Urschrift und Übersetzung der Bibel, Frankfurt 1928², 479.

²⁹ R. Meyer, Der Pharisaismus von seinen Anfängen bis zum Untergang der Hierokratie
von Jerusalem, Ausgewählte Abhandlungen/Zur Geschichte und Theologie des Judentums in hel-
lenistisch-römischer Zeit, hgg. W. Bernhardt, Neukirchener Verlag 1989, 150.

tra da se ovo ime odnosi na Učitega pravde, dok bi oznaka „la nih proroka“, prema wemu, u pogledu na jezik kumranskih tekstova, zvučala stereotipnom. Ipak je teško izjednačiti „proroka“ „Ahava“ sa Učitegem pravde, iako je primetno da su se eseni i fariseji me usobno određivali sličnim imenima pogrda.

Da pod „mrzitegima Prvosvetnika Johanana“ treba razumeti fariseje, svedoži nam J. Flavije, koji piše da su fariseji kasnije postali opozicija Hirkanu.³⁰ Na početku svoje vlasti, dok su mu bili potrebni, on je sa wima imao mir i prijateljstvo, da bi kasnije od toga ostao samo sukob i osporavanje wегоve prvosvetničke i vladarske legitimnosti, kao „to su to i eseni smatrali.

Farisje čita Kwigu Zakona

Pretrpjeni poraz od strane Jovana Hirkana, čija se izuzetna ličnost ističe ne samo od strane J. Flavija nego i u ravinskoj tradiciji, nije mogao sprečiti fariseje da se i kasnije pobune protiv (novog) Prvosvetnika, osporavaju i wегоvu legitimnost primedbom da upravo on ne ispuwava propise Zakona. Bilo je to u periodu vlasti Aleksandra Janeja (103-76. godine pre Hrista),

³⁰ J. Flavius, Antt. XIII, 10, 5. 5-6.

kada je pod vihovim vo stvom izbio vi, egodi, wi gra anski rat (93 88. godine pre Hrista).

Aleksandar Janej je, vode i osvajačke ratove, zaboravio na svoje unutra, we protivnike koji su se odlučili da zatra e i stranu pomo , od Selevkida Dimitrija III Evkerosa (97 87. godine pre Hrista). U boju koji se odigrao kod Sihema, Judejci, koji su se nalazili u vojsci Evkerosa, pri ve dobijenoj pobedi, odlučuju da pre u na stranu Janeja, i on zadbija ovaj ve izgubeni boj.

J. Flavije³¹ ne navodi izričito da su vo stvo ustanika sašiwavali fariseji, ali se u ravinskom predawu priča o antihasmonejskom stavu fariseja u periodu vlasti Aleksandra Janeja,³² a ovu situaciju najbolje odslikava fragmentarno ošuvani pe, er 4QpNah I, 2, gde se navodi da je „Dimitrije, car Grčke, tra io da u e u Jerusolim, prema Savetu istra iteqa praznih stvari (pukotina)“ (= fariseja). Dimitrije Evkeros je, qut zbog izgubjenog boja, odlučio da se povuče iz Judeje,³³ dok su se ustanici povukli u nepoznato mesto Betonu, zatim u Bemselis,³⁴ gde ih je Janej opkolio i pohapsio, a zatim, pri gozbi sa svojim haremom, razapeo 800 ivih ustanika na krstove, pred ošima wihove dece i ena. O ovome tako e svedoži spomenuti kumranski pe, er 4QpNah I, 7 8. Posle ovoa šina usledilo je masovno bekstvo onih koji su se u Judeji ose ali ugro enima, mahom fariseja.³⁵ Svedošanstvo ovoa dogaaja susre emo i u nekanonskom Ps. Sol. 17, 15 19.

I pored toga „to je fariseje porazio i u utkao, Janej ih ni u kom slušaju nije potcenio, nego je na samrtnom odru savetovao svoju suprugu Aleksandru Salomu (76 67. godine pre Hrista) da se s wima pomiri, da im preda neposrednu vlast i wegovo mrtvo telo, a da e ga oni, iz obzira, dostojanstveno sahraniti, „to se sve zaista i dogodilo.³⁶ Janej je sahraven najdostojanstvenije, a Aleksandra je dozvolila farisejima da oni, umesto we, vladaju zemom. Ipak, dostojanstveni šin sahrane Aleksandra Janeja pokazuje da su i Hasmonejci imali dosta svojih istomi, qenika u Judeji.

Ova predaja vlasti u ruke fariseja, i wihova ve ina u Gerusiji, bila je veliki poraz za sadukeje koji su od vremena Jovana Hirkana planirali i vodili politiku Hasmonejaca, a sada je ve inski farisejski uticaj doveo do promena u spognoj i u unutra, „woj politici, ali i u stavovima fariseja. Aleksandra Saloma je izvr, ila rekonstrukciju vojske, koju je sna no naoru ala, tako da su je se pla, ili svi okolni vladari, a u pogledu na unutra, we

³¹ J. Flavius, Antt. XIII, 13, 5; Bell. I, 4, 3-4.

³² Kiddischin 66a; Joma 71b).

³³ J. Flavius, XIII, 380.

³⁴ J. Flavius, Antt. XIII, 14, 1-2; Bell. I, 4-6.

³⁵ J. Flavius, Antt. XIII, 14, 2; Bell. I, 4-5.

³⁶ J. Flavius, Antt. XIII, 15; bSot 22b.

stave i neograničenu vlast fariseja, sud J. Flavija je iznenađujuće iskren: „Ona je vladala nad drugima, a fariseji nad njom“.³⁷

Fariseji su ovu situaciju iskoristili na najbezobzirniji način: „Progavali su i vraćali koga su hteli, oslobađali i zatvarali koga su eleli.“³⁸ U zemlji je došlo do velike političke zategnutosti, tako da su se mnogi poznati velikaši zbog intriga osećali ugroženima, i tražili su zaštitu kod starijeg caričinog sina Aleksandra, koji je pak od majke zahtevao da se izjasni, „to je ona morala nerado da učini.“³⁹ Sa njenom smrću, posle devet godina wene vlasti, nestaje i vlasti fariseja.

Za period wene vlasti u Judeji u ravinskom predawu su sačuvane sve najlepše uspomene. Zbog wene pobožnosti, kao i zbog pravednosti poznatog farisejskog učiteqa 'imona ben 'etaha koji je liveo u tom periodu, i koji je po predawu bio wen brat, kišice su bile česte i redovne, „zma pšenice bila su kao bubrezi, a ječam kao masline, a leće kao zlatni dinari“.⁴⁰

Istovremeno, u tradiciji se 'imon ben 'etah pojavljuje kao protivnik Aleksandra Janeja, kao čovek koji je uspeo izbeći i wegovo progonstvo. Kasnija tradicija mu je dala ime „nasi“ (vođa), kao i „ab bet-din (predsednik Gerusije).“⁴¹ Ovo ukazuje da i 'imon ben 'etah nije bio bez sklonosti ka moći i vlasti.

Zajedno sa 'etahom spominje se i Jehuda ben Tabaj, koji je zajedno sa wim morao biti ispred Janeja, i to, prema tradiciji, stoga „to je izabran za „nasi-ja“,“⁴² a kako je ovo bila titula sa političkom pretenzijom, značilo bi da je Jehuda izabran za „protivcara“. Ove tradicije su istorijski nepouzdanae, iako o wima moramo ostati oprezni. U svakom slučaju, one svedoče o velikom uticaju ovih farisejskih učiteqa na mase.

U kasnijim dinastičkim sukobima fariseji su stalno imali antihasmonejski stav, no kada su se pred Pompejom našli Arisrovul II i Jovan Hirkan II, sa wima se isto tako, kao nekada u slučaju pojave Jonatana Makavejca na svadbi Aleksandra Valasa u Ptolemaidi, gde se pojavljuju „qudi bezakonici“ (up. 1 Mak 10, 61) kao treća stranka, pojavljuje „narod koji za carstvo uopšte nije eleo da zna“.⁴³ Komentarišu i ovaj navod, R. Meyer⁴⁴ smatra da ovde sus-

³⁷ J. Flavius, Bell. I, 5, 2; up. Dr D. Glumac (prev.), Judejski rat, Prosveta, Beograd 1967, 38.

³⁸ J. Flavius, Bell. ibidem.

³⁹ J. Flavius, Antt. XIII, 16, 2-3; Bell. I, 5, 3.

⁴⁰ Sifre Lev. 23, 3; Megilla Taanit 23a.

⁴¹ Chagiga 2, 2; Abot 1, 8.

⁴² Chagiga 2, 2 (77d. 34-38).

⁴³ J. Flavius, Antt. XIV, 41.

⁴⁴ R. Meyer, Die Bedeutung des Pharisäismus für die Geschichte und Theologie des Judentums, Ausgewählte Abhandlungen, Neukirchen 1989, 153.

re emu demokratske te we fariseja, ije vo e bi oni bili, ali se ovo mi „gewe te „ko mo e odr ati. Verovatnije je, kao „to je to bio slušaj i sa Makavejcem Jonatanom, da su to bili predstavnici esena, odn. wihove pristalice. Pri tome, ipak je iivenica da su se fariseji ve bili udaqili od političke oligarhije, i da su prema voj zauzimali negativan, vecna kritičan stav. Ovaj stav je, s obzirom na wihov raniji odnos prema vladarskom domu i onima koji su mu bili bliski, bio nov i on je, izgleda, kasnijem farisejstvu omogu io unutra „wu obnovu, i mogu nost kasnijeg pre i-voavawa wihovih ideja i tradicije posle propasti Hrama i dr ave. Ovo iskustvo mu je omogu ilo da bezbolnije pre ivi nacionalne gubitke, i da se religiozni ivot u Judeji uredi i bez političke dr avne samostalnosti, imaju i samo lokalnu autonomiju. Nova koncepcija je imala odmah i nove političke konsenkvence. Kada su Sosius i Irod napali Jerusolim, a Antigon i wegove pristalice se u wemu branili, Polio i wegov učenik 'amaj su savetovali da se Grad preda Irodu. Posle Irodove pobede, 37. godine pre Hrista, oni su pred carem postali prve ličnosti, uprkos sadukejskoj ve i-ni u Gerusiji.⁴⁵ Ve ina obižnog judejskog naroda je ipak mislila drugačije i, se aju i se nacionalne nezavisnosti, stavila se na stranu nesre nih Hasmonejaca, koji, politički i strate „ki po-smatrano, zbog sve ve eg rimskog uticaja vi „e nisu imali poli-tičke budu nosti, pa je podr „ka nacionalistički nastrojenim stremgewima mogla da dovede samo do br eg i tragičnijeg sloma matice, Judeje i Jerusolima, kao „to se to i dogodilo krajem 60-tih godina po Hristu.

Nasuprot Hasmonejcima koji su bili nacionalistički na-strojeni, Irod je zauzeo elastičniji stav, zastupaju i judeo-uni-verzalističku liniju, a farisejima je pru io sve povognosti, i to prvenstveno u pogledu na kulturni ivot op „tine, gde su farisejski mudraci i kwi evnici bili jezgro i centar wihovih chaburot, prak-tikuju i i propovedaju i svoje ideje kroz kult koji je u wima spro-vo en. 'to se tiže sadukeja, posmatrano iz ovog ugla, oni su u osnovi imali drugačije stavove po pitawu slu be Prvosve „tenika. Po „to su fariseji posle smrti carice Aleksandre Salome, koja je bila wima naklowena, poželi da odbacuju vo ewe naroda u ličnosti jednog cara-Prvosve „tenika, wima je postalo irelevant-nim kakav stav zauzima Prvosve „tenik. Za wih je bilo prioritet-no da wegova ličnost odgovara odre enim kanonskim propisima. Zauzvrat tome, Irod je izlazio u susret farisejima i wihovim pristalicama, time „to se ne samo trudio da ih ima za saveznike, nego i da ne povredi wihove religiozne propise, odn. wihovu tradiciju.

⁴⁵ J. Flavius, Antt. XV, 3, 6.

Posle pqałke Jerusalima, 37. godine pre Hrista, on se istinski trudio da svoje saveznike Rimqane odvrati od ponovnog obesve-ewa Hrama.⁴⁶ Iznova je sagradio veliđanstveni Hram u Jerusali- mu, a kao Prvosve„tenik birao je qude koji nisu imali nikakvih mana. Tako e, kao vladar, imao je obzira prema farisejskom stavu u pogledu na zakletvu.⁴⁷ Ova wegova neutralnost, ili popustqivost, u odnosu na fariseje, imala je za posledicu da su imali slobodan pristup na dvor, gde su pođele harati intrige. Farisejstvo je svakako do ivalo veliki procvat u periodu wegove vladavine, ali se isto tako mo e primetiti da se u ovom periodu fariseji nikada nisu postavqali religiozno usko-nacionalistiđki, a ako je i bilo ispada, onda su to bili ziloti.⁴⁸

I Irod, sa svoje strane, prema wima nikada nije vodio poli- tiku neiskrenosti i potenciranog neprijateqstva, kao „to je to bio sluđaj sa sadukejima, koji su bili idejno-politiđki stub Has- monejaca.⁴⁹ Irodovom smr u, 4. godine pre Hrista, situacija za Ju- dejstvo u Palestini se znatno izmenila. Na osnovu testamenta pre- minulog cara, Judeja je od strane cara Avgusta podeqena na Irodo- ve sinove. Ponovo se, kao i u sluđaju sukoba Aristovula II i Hir- kana II, kod rimskog cara Avgusta pojavquje jedno narodno poslan- stvo, koje moli da dinastija bude ukinuta, da Judeju pretvori u provinciju, i da joj vrati staru autonomiju.⁵⁰

I ovoga puta to nisu zahtevali fariseji, nego su to bile stare sve„teniđke sadukejske porodice koje su tra ile ostavku vladar- skog doma. Nakon 10-godi„weg političkog sukobqavawa Arhelaj je na zahtev vođe ih krugova iz Jerusalima morao dati ostavku kao et-narh Judeje, Idumeje i Samarije (4. godine pre 6. godine po Hristu).⁵¹ Ako se ima u vidu par godina vlasti cara Iroda Agripe (41-44. godine po Hristu), Arhelajeva et-narhija je dobila rimskog prokuratora, koji je bio u Cezareji primorskoj.⁵²

Nasuprot tome, Judeja je dobila stari aristokratski poredak, na Eijen želu je stajao Prvosve„tenik, a kraj wega je bila i Gerusi- ja, no sa znatnim ograniđewima, pogotovu u pogledu sudstva. Polo- aj Prvosve„tenika nije bio kao „to je to bilo nekada, a Gerusija nije vi„e odluđivala o dobru naroda. Rimqani su se ipak trudili da ne povrede sakralni status Hrama i wegovog prostora, tako da se

⁴⁶ J. Flavius, Antt. XV, 3, 6.

⁴⁷ J. Flavius, Antt. XV, 370; XVII, 42.

⁴⁸ M. Hengel, Die Zeloten, 330.

⁴⁹ J. Flavius, Antt. XVII, 174-181.

⁵⁰ J. Flavius, Antt. XVII, 313; Bell. I, 80. 90-92.

⁵¹ J. Flavius, Bell. II, 117.

⁵² J. Flavius, Bell. I, 430.

ispravnim mo e prihvatiti svedoŕewe J. Flavija⁵³ da je u periodu od 66. godine po Hristu, Judejom upravqala stara sve„teniŕka aristokratija.

Ovakav razvoj politiŕke situacije nije bio poveqan i prihvatqiv za farisejstvo. Sa progonstvom Arhelaja, stari sadukejski protivnici su nakon velikog terora od strane cara Iroda ponovo zadobili vlast, i nije ispravno tvrditi da su novi unutar-politiŕki mo nici koji su predstavqali staro ortodoksno Judejstvo, u odnosu na fariseje stajali na istom nivou pozitivne neutralnosti, kao „to je to bio sluŕaj u celom periodu Irodove vlasti.

Mo e se zakquŕiti da farisejske chaburot i wihove vo e, u decenijama pre izbijawa I Judejskog ustanka protiv Rimqana nisu odre ivale karakter rada i stava Gerusije, niti su imale uticaj na poglede i odluke vladaju e sve„tene aristokratije. Indirektno svedoŕanstvo ovakve situacije je ponovo J. Flavije,⁵⁴ koji navodi da je oko 50. godine po Hristu poraslo bezakowe i bezbonost, „to drugim reŕima znaŕi da fariseji u ovom periodu ni u kom pogledu nisu imali odluŕuju u ulogu. Sa druge strane, ovaj politiŕki obrt koji je nastupio sa Arhelajevim progonstvom, za farisejstvo ni u kom sluŕaju nije oznaŕavao gubitak na unutra„wem planu, po„to od strane stare sve„teniŕke aristokratije prema farisejima nisu preduzimane nikakve mere politiŕke i fiziŕke odmazde, a farisejski uŕiteqi su sada bili u mogu nosti da na osnovu svojih propisa legalizuju narodne obiŕaje, predstave i predawa, i da ih obja„wavaju „irokim narodnim masama.

O periodu istorije farisejstva posle smrti cara Iroda, 4. godine, do izbijawa I Judejskog ustanka, 66. godine po Hristu, mi danas posedujemo veoma malo pouzdanih istorijskih svedoŕanstava. Saŕuvana predawa kroz farisejske chaburot ukazuju da wihove zajednice niukom sluŕaju ne predstavqaju i jedinstvo wihovih religioznih predstava,⁵⁵ nego da je ono bilo podeqeno na razliŕite pravce. Op„te poznata su sukobqavawa fariseja Hilela, koji je do„ao iz vavilonske Dijaspore, i 'amaja, predstavnika palestinske tradicije, koji je bio rigorista.

Da su u ovom periodu u Palestini postojale i druge farisejske „kole, danas na osnovu fragmentarno oŕuvanih izvora sa sigurno„ u ne mo emo ustanoviti, ali ipak znamo makar za jo„ jednu liŕnost i grupu, koje kasnije nisu unete u „Genealogiju otaca“ (Abbot), a to su liŕnost Bene Batija i wegovih sledbenika, koji je

⁵³ J. Flavius, Antt. XX, 251.

⁵⁴ J. Flavius, Antt. XX, 179–181.

⁵⁵ R. Meyer, Die Bedeutung des Pharisäismus für die Geschichte und Theologie des Judentums, Ausgewählte Abhandlungen..., 155.

bio poreklom iz Bataneje, jedne vojne vavilonsko-judejske kolonije, i koji je pre Hilela u Jerusalimu uivao veliki ugled.⁵⁶

Mogu e je da je wegov naslednik, karejski Tiverijanac, Mo„e ben A„er, koji se spomiwe u pesmi o „Savr„enom vinogradu“.⁵⁷

Mo emo zakqužiti da je smr u cara Iroda za farisejstvo požeo period krize, kada se nacionalno i versko izdvajawe na stari tradicionalni nažin vi„e nije moglo odr ati, a različite tradicije i mi„qewa unutar farisejskog pokreta požele da izbijaju na svetlost dana.

Unutra„wi sukob u farisejskom pokretu postaje vidqiv osnivawem partije zilota od strane Jude Galilejca i jednog fariseja sa imenom Cadok. J. Flavije⁵⁸ označava ovu religioznu grupu kao „žetvrtu filozofsku „kolu“, pored fariseja, esena i sadukeja.

Iako je J. Flavije pisao za jelinske žitaoce, wegove klasifikacije, u pogledu wegovih podela na „„kole“, pogotovu kada je reš o novim pokretima, ne bismo smeli smatrati pogre„nim.

Ziloti, novi religiozni pravac, koji je svoje ime najverovatnije dobio od drugih, kao „to je to tako e bio služaj i sa farisejima, esenima i sadukejima, u svojoj osnovi nije ni„ta drugo nego desno, radikalno krilo, ili nacionalistički nastrojeni fariseji. Tako svedoži i J. Flavije⁵⁹ kada ka e da je žetvrta filozofska „kola pod vo stvom Jude Galilejca, da su u svemu saglasni sa farisejima, izuzev wihovog izuzetnog ose awa za slobodu, i da samo Boga priznaju za vladara i gospodara. Ovaj primarno farisejski karakter nove „„kole“ nagla„ava se od strane J. Flavija i kroz to „to se pored Jude, kao wihovog osnivača, pojavquje i farisej Cadok. Mora se prihvatiti mi„qewe M. Hengel-a⁶⁰ da su ziloti zaista predstavqali jedan žvrst religiozni pokret koji je u prvom redu slu io wihovim politižkim cigevima i da je upravo ovaj wihov radikalizam u stavovima i doveo do izbijawa I Judejskog ustanka (66 70. godine po Hristu) u periodu cara Nerona (54 68. godine po Hristu), Galbe, Ota, Viteliusa i Vespazijana (66 70. godine po Hristu).

J. Flavije pi„e da je ovaj novi pokret sve vi„e dobijao na snazi, „ire i se i jažaju i upravo na „tetu farisejstva, kao i na „tetu krugova koji su simpatisali farisejstvo. Razlog za ovo lako je primetiti: Irod je svojom diktaturom diskreditovao ideju svet-skog univerzalnog carstva, tako da je wegovom smr u wegov zami„qeni i sprovo eli politižki sistem, u koji je on ukqužio i fa-

⁵⁶ J. Jeremias, Jerusalem zur Zeit Jesu..., IIB 111, Anm. 6.

⁵⁷ P. E. Kahle, Kairoer Genisa, 91–93.

⁵⁸ J. Flavius, Antt. VIII, 9.

⁵⁹ J. Flavius, Antt. XVIII, 23.

⁶⁰ M. Hengel, Die Zeloten, Leiden–Köln 1961.

riseje, i koji su od wega tako e imali i koristi, morao da do ivi i negativne posledice. Jedna od tih posledica je bila i opozicija farisejstvu, u samoj wegovoj osnovi, a staro farisejstvo je smatralo da se mora trpeti svaka forma svetske (= strane) drave, odnosno vlasti, sve dok se ta vlast, ocn. drava ne pozne negativno me,ati i u religiozna oseawa.

Tako e, i u okviru farisejstva postojao je jedan deo ovakve opozicije vlasti, ali razbijen na chaburot, no on nije napu,tao tradicionalne farisejske poglede. Stoga u Cadoku ne moemo videti samo jednog farisejskog kwi evnika, nego i u Judi Galilejcu moramo videti lovaka koji je u svojoj ližnosti imao vi,e sna njih oscobina: uženost, autoritet, političko i vojno ume e. J. Flavije⁶¹ ga opisuje kao „zapovednika“ (hegemon = ἡγεμόνος) i „mudraca“.⁶² Sa titulom „hegemon“ u Septuaginti su oznaženi edomski carevi (Post 36, 15. 16. 19. 21. 30. 41 43; Izl 15, 15; 1 Dn 1, 51 54).

Kada Josif Flavije ove izraze primewuje na Judu Galilejca, žini se da je ovo wegova indirektna polemika protiv „Idumejca Iroda“ i wegovih naslednika. Juda Galilejac je imao pretenzije na tron koji je dr ao Irod. Tako e su i rimski prokurator i oznažani imenom „ἡγεμόνος“.⁶³

Kada J. Flavije ovim imenom naziva vo e zilota, to ukazuje na wihove političke pretenzije, da je Juda Galilejac odbacivao rimsko političko ureewe, kao i wihov nivo dodegene autonomije. Sa druge strane, titula „σοφιστής“ oznažava „užitega“,⁶⁴ a u pogledu na Judu Galilejca, koji je bio otac mesijanskog pretendenta Menahima, ovo je bio izraz dostojanstva,⁶⁵ pridavan posebno istaknutim ližnostima. Odgovaraju i jevrejski izraz za ovaj naziv je חַכָּם (hakam) (mudrac, mudar).⁶⁶

Iz Flavijevih navoda proizilazi da je i Juda Galilejac imao mesijanske pretenzije, i da je eleo ukloniti vlast Rimčana i dinastiju Iroda, da je istovremeno bio jedan farisejski „mudrac“ koji je ratovao za slobodu judejskog naroda, ne žisto u ciqu političke autonomije, nego sa namerom potpune pobede „Zakona“, a sa tim i „slobode“, tako da zauvek u Judeji zavlada Boija vlast. Wegov versko-nacionalni program se od strane J. Flavija⁶⁷ ocewuje kao strano ušewe, a isto tako i osu uje, kao i pona,awe sve,teni-

⁶¹ J. Flavius, Antt. XVIII, 23.

⁶² J. Flavius, Bell. II, 118.

⁶³ Up. W. Bauer, Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, W. de Gryter, Berlin–New York 1971⁵, 678–679.

⁶⁴ J. Flavius, Bell. II, 118.

⁶⁵ Up. J. Flavius, Bell. II, 433.

⁶⁶ W. Gesenius, Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, Sprienger–Verlag, Berlin–Göttingen–Heidelberg 1962¹⁷, 229–230. 1006.

ka, zilota 66. godine po Hristu, koji su kroz obustavu prino,ewa rtava za rimskog cara, objavili Rimqanima rat.⁶⁸

Ipak, ne smemo prevideti da je pored farisejskih (lajika) zilota, bilo i drugih revniteqa za Zakon, sve,teniškog porekla.

Jedni od wih su bili sadukeji, koji su svoja predawa zasnivali samostalno, na svome starom sve,teno-plemi kom poreklu, „to su Hasmonejci i priznavali, ali su ih ograničavali.

Tu su i eseni, tako e Sadokiti, Oniadi, razvla,eni prvosve, „teniški dom sa Učiteqem pravde na Ćelu, koji su se morali povu i iz Jerusalima u periodu vlasti Makavejca Jonatana, a kasnije delom se nastaniti u Kumranu.

U teolo,kom pogledu, eseni su razvili sopstveno uĳewe o dvojici Mesija, Aronidu i Davididu, od kojih je prvi, naravno, trebalo da ima prednost, kao i o jednom eshatolo,kom proroku. Tu je tako e uĳewe o „kraju dana“, „sudu“ i o „novom stvarawu“.

Staro farisejstvo se poku,alo ograničiti od nove Judine, „sestrinske“ partije.⁶⁹ To mu ipak nije uspelo u potpunosti. I pored samovoqnog odvajawa „revniteqa“, farisejski „centar“, koji je poku,ao da zadr i oko sebe pojam univerzalne predstave, nije se mogao odbraniti od jakog zilotskog uticaja, jer su verske i usko-nacionalne predstave nerealno odu,evqavale duh obiĳnog judejskog ĳoveka.

Zilotske ideje nastavile su da ive i da se razvijaju u izvornom, pravom farisejstvu. Nekima od istra ivaĳa se ĳini da je 'amajeva „kola bila zilotska.⁷⁰ U svakom sluĳaju, samo se kod ravi Akive mo e konstatovati jak zilotski uticaj, koji u potpunosti odgovara programu Jude Galilejca i Cadoka.

8. FARISEJSTVO I WEGOVA KRITIKA OD STRANE SADOKITA

U kumranskim spisima susre emo vi,e navoda u kojima se jasnije govori o judejskim religioznim zajednicama i wihovim verskim i politiĳkim trvewima, nego „to je to sluĳaj sa ravinskim svedoĳanstvima i svedoĳanstvima J. Flavija. Pobeda farisejstva na kraju I veka po Hristu ni u kom sluĳaju nije bila potpuna i laka,

⁶⁷ J. Flavius, Bell. II, 118.

⁶⁸ J. Flavius, Bell. II, 414.

⁶⁹ M. Hengel, Die Zeloten..., 87, Anm. 5.

⁷⁰ Megillat Taanit b: Schabbat 13b; P. Billerbeck-S. Strack, Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, IV, München 1922; M. Hengel..., Die Zeloten, 204-211.

ne samo s obzirom na pojedine farisejske uređbe i propise, nego i na farisejstvo u celini.

Ranije smo videli da je primena „zakona“ za sve „tenike u svakodnevnom ivotu lajika bila omogu ena kroz to „to je „mudrac“, ili kwi evnik izlagao sveti tekst, tumaže i ga kroz ugao posmatrawa farisejske tradicije. Tumažewe Tore i Proroka, u osvrtu na sada „wost, postojala je „irom Judejstva u ciqiu osve ewa i oduhovqewa svakodnevnog ivota. No, karakteristika farisejstva bila je u tome „to pojedine religiozne odluke nisu postajale sastavnim delovima wihovih propisa, pravila chaburot, nego su postavqane pored propisa Tore, kao jedan za „titni zid okolo. Tako su nastajale pojedine „kole, svakako pre nastanka zbirki verskozakonskog karaktera, koje su svoje posebnosti odano žuvale, pozivaju i se pri tome na stari sve „tenižki zakon u Petokwi ju, zahtevaju i da wihovo usmeno predawe, odn. „usmeni zakon“ ima istu vrednost kao i zapisana Tora.

Klasično svedořanstvo o znažaju „usmenog zakona“, koji se predstavaqca kao „zid“, oko pisane Tore tematski susre emo odmah na pořetku „Genealogije otaca“, ⁷¹ gde se, sa jedne strane, nagla „ava da je Tora svoj oblik dobila od Mojsija na Sinaju, a sa druge strane, zahteva se da se „nažini zid za (pisanu) Toru“. I J. Flavije zna za ovaj farisejski zahtev koji susre emo u Abot 1, 1. Prera Antt. XIII, 297, fariseji su na osnovu predawa „Otaca“ dali narodu zakone koji u Tori nisu bili sařuvani (= predawa i obiřaji).

Sadukeji pak, nisu mislili tako. Oni su smatrali da se predawa „Otaca“ ne mogu stavqati uz bok i izjednařavati za Zakonom. Ne „to kasnije, u Antt. (XVIII, 12, 16) ka e se da se sadukeji toga ne dr e, da odbacuju ono „to je izvan Tore, i da smatraju vrlinom ukoliko se neki uženik spori sa svojim užitegem. Ako imamo u vidu da je Flavije imao antisadukejski stav, onda se stiže utisak da je za sadukeje Tora uvek najvi „i autoritet a to priznaju i farisejski ravini a nikada neki užiteg ili wegovo mi „qewe. Ipak, to ne znaži, nasuprot J. Flaviju, koji to svojim profarisejskim stavom eli naglasiti da sadukejski mudraci i kwi evnici nisu imali svojih stavova. Razlika izme u farisejskih i sadukejskih užitega sastojala se u tome „to je sadukej uvek bio podvrgnut kritici, i „to wegovi iskazi i mi „qewa nikada nisu smatrani va e ima za sva vremena, dok je mi „qewe jednog farisejskog užitega upravo imalo takav zahtev, i on se vezivao za predawe jedne „kole, smatrao sebe nosiocem usmene Tore i dr ao svoje uřewe za za „titni zid Zakona.

Za „titni „zid“ u obliku predawa treba da, prema iskazima ravina, za „titi vernike od prestupa koji ih mogu nařiniti smrt-

⁷¹ Abot 1, 1.

nim prestupnicima.⁷² Stoga i nije postojalo jedno nomističko ure ewe ivota za svakog pojedinca i za svaku zajednicu, kao i za svaku priliku, u pogledu ivota sa Bogom. U tom pogledu, fariseji se pokazuju kao stvarno pobo ni, i oni se u savremenoj biblijskoj nauci smatraju „ortodoksnima“, i da su sa svojim religioznim strengewima u periodu posleegzilskog Judestva, u pogledu na ostale religiozne partije, struje, najvi„e ispuwawali propise Zakona, kao i da su, istovremeno, stajali na najvi„oj tački razvoja od vremena Jezdre.⁷³ Stoga je veoma va na kritika koju je farisejstvo moralo primiti od strane esena, koji su bili sadokitskog porekla. Spis CD IV, 12 kritikuje one koji su, pozivaju i se na Jez 13, 10 da oko Tore treba izgraditi zid (up. Mih 7, 11; Am 9, 11), pri čemu se za „zid“ upotrebaqava izraz חַהֲחִיץ (ha-hajic) (CD IV, 19), a oni koji ga grade nazivaju se „graditeqi zida, pregrade“ (בֹּנֵי הַחֲחִיץ) (bonej ha-hajic) (CD IV, 19; VIII, 12. 18; XIX, 25. 31), kao i: „oni koji idu za Cavom, a Cav je prorok“ (CD IV, 19). Oni, sleduju i mu, i pogre„no razumevaju i Zakon, umesto da ga ispuwavaju, čine pre-stup Zakona.

U nastavku se navode posebnosti tradicije ovoga učiteqa, odn. proroka i wihove „kole. U bračnom ivotu „graditeqi zida“ (= fariseji) praktikuju poligamiju (CD IV, 21), dok je, prema esenima, osnova Stvarawa mu„ko i ensko, odnosno monogamija, i tako, praktikuju i poligamiju, oni prestupaju propise Post 1, 27; 2, 7. 23. Tu se tako e navode i različite odredbe o trajawu menstruacije (CD V, 6), praksi bračnih veza bliskih srodnika (CD V, 7 11), kao i da se i oni, kao i najve i deo Izraiqca pridravaju pogre„nog kalendara, i tako su svi oni „zabludeli“ (p. CD III, 14).

Način na koji eseni opisuju svoje „protivnike“ takav je da pru a mogu nost pretpostavke da treba praviti razliku između „La nog proroka“ (מְשִׁיחַ בְּנֵי) (mattijf kazab) (CD VIII, 13; XIX, 26), i wegove zajednice (= fariseja), čiji naziv isto znači „to i “ovek la i (אִישׁ בְּנֵי) (ijš kazab) (CD XX, 15), i Cava (חַוָּי) (ha-cav) (CD IV, 19), te da Cava moramo smatrati odre enom istorijskom lično„ u.

J. Carmignac⁷⁴ je bio me u prvima koji je ukazao da se u spisu CD susre e polemika protiv qudi koji za sebe smatraju da ispuwavaju propise Zakona i pola u pravo poučavati druge wegovom ispuwawau, a da su upravo oni ti koji „labave“ Zakon, kr„e i gase propise. Dodu„e, u kumranskim spisima ne susre emo polemiku protiv „zida“, ali ovaj naziv za wih, kao i naziv (דַּרְשֵׁי בְּחֻלְקוֹת) (daršu baha-laqot) (oni koji te e za ispraznostima, pukotinama) (CD I, 18) = דַּרְשֵׁי חֻלְקוֹת (p. 1QH II, 15; 4QpNah I, 2. 7; II, 2. 4; III, 3. 6–7; 4QpJes^c,

⁷² Up. Abot 3, 3.

⁷³ K. Schubert, Die Religion des nachbiblischen Judentums, Freiburg–Wien 1955, 3–12.

⁷⁴ J. Carmignac, Les elements historiques des Hymnes de Qumran, RQ 6, 1960, 205–222.

Frgm 23, Coll. II, 10–11) upotrebljava se nagla,eno negativno, naime, esenski pisci u svojim spisima veoma često koriste opozitume biblijskih izraza, i to je tako e i ovde, naime pisac ima u vidu u Starom zavetu često kori,,eni izraz „oni, koji Boga tra e“ (אֱלֹהֵי הַדֹּרְשֵׁי) (doršej El) (up. Ps 14, 2; 34, 4; 53, 2; 69, 32, i dr.). On sada ovde koristi izraz suprotnog značewa, koji primewuje za „protivnike“ esenske Zajednice.

Iz ovoga mo emo zakqučiti da su „הַדֹּרְשֵׁי הַחֻקֹּת“ (doršej halaqot), re „oni koji su skrenuli sa puta“ (CD I, 13), nego oni koji iznose la no uževe, prevaru (מַהֲלָאוֹת) (mahalaqot) (Is 30, 10), i koji zavode u „pusto,, bespu a“ (CD I, 15). Esenska kritika nije bila samo uop,,tena u prigovorima. Spis CD upravo navodi brojne primere razlika, a u farisejskim učiiteqima vidi qude koji polaze od toga da za sebe iskoriste „pukotine“ u Zakonu, a u Himmama (QH II, 15. 32) oni su nazvani qudima „koji istra uju prazne stvari, ispraznosti“.

Smisao esenske kritike, upu en „protivničkoj zajednici“ treba shvatiti u smislu značewa kakav je u Starom zavetu imao izraz דָּרַשׁ (daraš).⁷⁵ On se, naime, koristi u svrhu obja,wewa svetoga teksta, a isto značewe ima i kod ravina. Wegovo značewe je isto kako u jevrejskom, tako i u aramejskom jeziku. Pri tome, mora se imati u vidu da istra ivawe Pisma ne sledi samo po sebi, nego da je neophodna priprema i duhovni rad. U Chagiga 2, 1 se, pored nomističko-etičkih osobina, navodi i duhovno-kontemplativno delawe i pravilna procena prilika i slu,,aoca: „Ne sme se izlagati o incestu pred troje, o Stvarawu sveta pred dvoje, o Bo ijim kolima (koliji) (= merkaba) pred jednim, čak i ako je on mudar i razuman“.

Kritike esena, upu ene svojim „protivnicima“ u spisu CD su, vidimo, veoma često konkretne. Eseni smatraju da se čovek mo e eniti samo jednom (enskom), zabrawuju brak srodnika, imaju posebne propise u vezi ritualne čisto e, i imaju svoj, posebni kalendar. U farisejskim učiiteqima ovaj spis vidi qude koji polaze od toga da u Zakonu istra uju „praznine“, koje se zatim, koriste u sopstvenu svrhu, dok se u Himmama (IQH) pod wima podrazumevaju oni, koji propovedaju laskavosti, zagovaraju lagodnosti, „to sve dovodi do slabqewa pravilnog razumevawa propisa Tore.

„La „„prevare“ i „zawewa“ od strane farisejskih učiiteqa upravo dovode do uni,,tavawa „zida“ oko Tore, mi,,qewe je esena. Prema wima, koji su potomci Sadokita i Onijada, i koji se pridravaju starih tradicija, fariseji nikako nisu qudi koji ispuwavaju Zakon, nego ga upravo oni potiru. Prema CD XX, 11. 15, oni su „qudi („oveka) la i“ (אֲנָשֵׁי הַלְצִיזוֹ) (anšej ha-lacon) koji obi-

⁷⁵ W. Gesenius, ibidem, 169. 957. 994.

Ĺnom svetu izlaze u susret, odn. slabostima takvoga Ĺoveka, dok su eseni „povratnici Izraiqā“ (שְׁבִי יִשְׂרָאֵל) (šabej Jisrael) (CD VI, 5) koji su se odvojili od „puta naroda“ (דֶּרֶךְ הָעָם) (derek ha-am) (CD VIII, 16; XIX, 28). U ovom prigovoru koji se ne sme posmatrati kao prigovor stare, oko„tale i pre ivele sve„teniĹke tradicije, u osnovi se nalazi ono „to J. Flavije⁷⁶ o farisejima govori kao o vihovom pozitivnom stavu, naime da fariseji smatraju za du nost da slede za onim „to se Ĺini razumnim, ako je to predawe starih, predaka, ili ako je to blizu logiĹnog zakquĹka.

Ako je postalo jasnim ko su bili „graditeqi zida“ (בּוֹנֵי הַחֵיִץ) (bonej ha-hajic) (CD IV, 19; VIII, 12; XIX, 24.31), onda se postavqa daqe pitawe, ko su bili qudi koji se, prema CD I, 12 13, nazivaju „zajednicom izdajica, koji skrenu„e sa puta“ (סְרִי. דֶּרֶךְ עֲרַת בּוֹגְרִים הֵם) (adat bogdijm hem sare darek), kao i: oni „koji progone du„u pravедnika... maĹem“ (וַיִּגְדְּרוּ עַל נַפְשׁ צְדִיק . וַיִּרְפְּוּם לְחַרְם) (vajjagoddu al nefeš caddijk ... vajejirdd'fum la herev) (CD I, 20 21). Iz konteksta vidi mo da me u wima moramo praviti razliku, i da ovi „protivnici“ imaju i vojnu mo (= Makavejci) koji su svoje neistomi„qenike mogli predati maĹu.

Kada se u vidu ima pro„lost fariseja, onda je i ovde mogu e do i do odre enog zakquĹka: Prve poznate liĹnosti sa kojima se oni spomihu i ve u bili su Makavejci Jonatan i Simon. U esenskim spisima oni nose imena „Zlog sve„tenika“ i „oveka la i“.

Malo te i problem je sa pitawem, na koju liĹnost je mislio pisac spisa CD IV, 19, navode i ime „Cav“ ?

G. Molin i A. S. v. d. Woude⁷⁷ bili su prvi koji su ukazali da se sa ovim imenom moralo misliti na poznatog farisejskog uĹiteqa u periodu Aleksandra Janeja (103 76. godine pre Hrista) i wegove supruqe Aleksandre (76 67. godine pre Hrista), 'imona ben 'etaha.

Moramo imati u vidu da su, uslovno govore i, i esenska i sadukejska tradicija bile istoga korena. Esenska je poticala od dela sve„tenika i pristalica UĹiteqa pravde koji je bio Prvosve„tenik od 159 152. godine pre Hrista, a sadukejska je poticala od dela sve„tenika, tako e Sadokita, koji su ostali verni hramovnom kultu i koji su se priklonili novom toku istorijskih doga aja (up. 4QpHab IX, 4).

U pogledu na ime „Cav“ iz CD IV, 19, ono se odnosi na 'imona ben 'etaha koji je kao uĹiteq i mudrac bio najpoznatiji ravi svoga vremena, i najugledniji u krugovima farisejskih chaberim. On je bio

⁷⁶ J. Flavius, Antt. XVIII, 12.

⁷⁷ G. Molin, Die Rollen von En Feschha und ihre Stellung in der jüdischen Religionsgeschichte, Judaica 7, 1951, 161–213; A. S. v. d. Woude, Die messianischen Vorstellungen der Qumrangemeinde, Assen, 1957, 239–242.

veliki intelektualac toga vremena i slika mudraca, i kao takav dominirao je me u farisejima, ne samo za vreme svoga ivota.

U istoriji se često navodi iz judejske tradicije poznati, wegov događaj sa carem Aleksandrom Janejem, kada je on prihvatio da za polovinu od 300 nazoreja plati zavetne rtve, a da car oslobodi drugu polovinu, odn. za drugih 150 qudi, pošto je Janej bio Prvosveštenik, i sa tim dostojanstvom mogao da ih razreši jer su bili siromašni. Pošto je lakomi car ovo prihvatio, 'etah izbegava izmiriti svoj deo duga, i be i ispred gvevnog cara, koji je i sadukej, i tako, prema farisejskoj logici, jedan „aqivi i duhoviti farisej nadmudruje prvoga me u sadukejima, Prvosveštenika i cara, odnosno, Aleksandra Janeja.⁷⁸

Esenski i sadukejski način razmišljanja bio je pravolinijski. Zakon mora biti ispušten do slova, a gde to nije moguće, onda nastupa zamena, kao „to je to slučaj sa navedenom anegdodom, gde neko drugi, a ovde je to bio car, preuzima ispušavanje izvršenja zakonom predviđenih stvari.

Kod esena i sadukeja su se pojavivali i slučajevi kada su se stari zakoni sudarali sa savremenim, i kada su bili zauvek povučeni iz prakse. Ako se takav slučaj pojavio, onda je on jasno naveden, kao „to jedan takav slučaj susreo u CD V, 2, a ne, kao „to je to u CD I, 12-II, 1 navedeno za zajednicu „protivnika“, da uvede novine, odn. „poništavaju velike uzvišenosti“ (CD I, 15), „rušite me“ (= tradiciju) (CD I, 16), „propovedaju podegenost“ (= navode narod na sukob) (CD I, 18), kršćanski Savez i progone protivnike mažen (CD I, 20 21), „to ukazuje i da je i vlast države stajala iza njihovih postupaka, ili da im je bila blagonaklona.

9. ZAKLJUČAK

U zaključku istorijske slike farisejskog pokreta možemo ukratko reći i da je ovaj religiozni pokret nastao u toku razvoja te iste istorijske situacije u kojoj se našao judejski narod. Za njihov nastanak je bio važan konačni rascep između u visokog sveštenstva i tradicije koje se to sveštenstvo pridržavalo, sa tradicijom običnog naroda. Težnja i želja običnog sveta ka uzdizanju nivoa religioznog ivota kroz praksu fariseja dovela je do njihovog udaljenja od razumevanja i prakse ritualne i isto tako i ivota sveštenstva i do stvaranja samostalne religiozne stranke.

Ilija Tomić

⁷⁸ Berakot 11 b. 40; E. Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, I, Leipzig 1901, 280.